

Het Nederlandschap in verband met het internationaal recht

<https://hdl.handle.net/1874/238594>

A 60 192

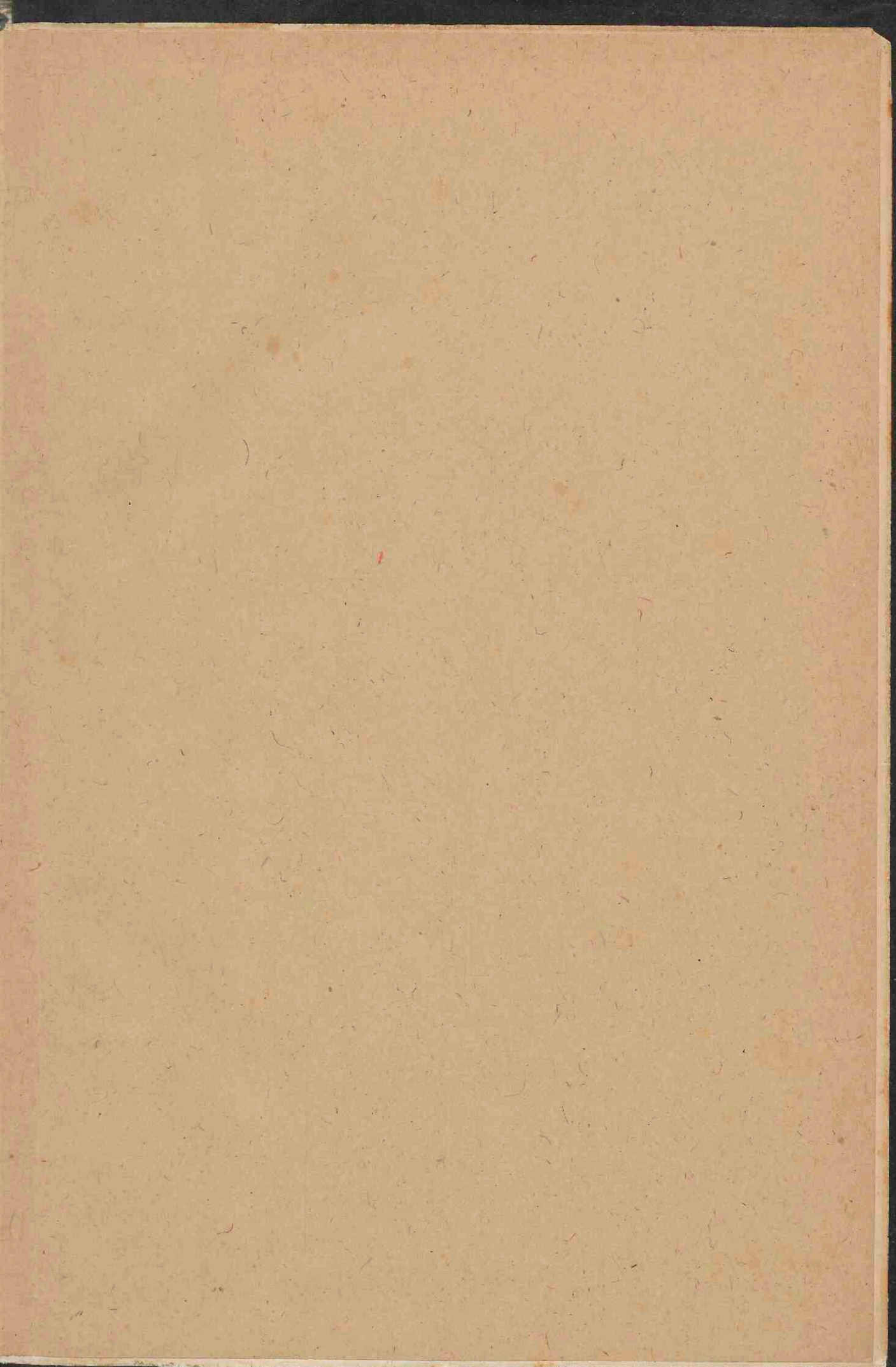
K. H. BEIJEN.

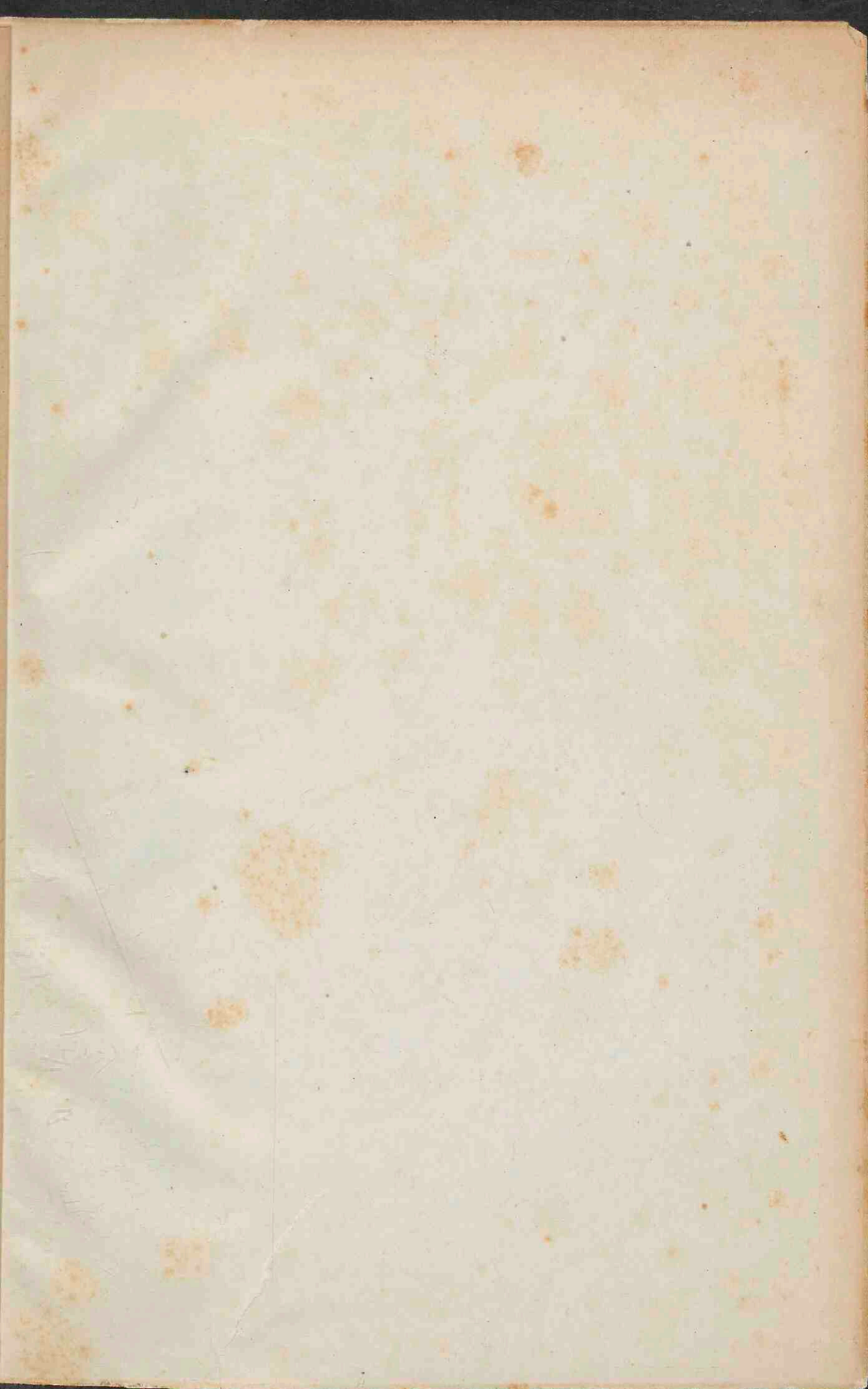
HET NEDERLANDERSCHAP

IN VERBAND MET HET

INTERNATIONAAL RECHT.

A. qu.
192

HET NEDERLANDERSCHAP

IN VERBAND MET HET

INTERNATIONAAL RECHT.

Typ. J. VAN BOEKHOVEN, te Utrecht.

HET NEDERLANDERSCHAP
in verband met het Internationaal Recht.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Staatswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. J. A. C. OUDEMANS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag den 11^{den}. Juli 1890, des namiddags te 2½ uur,

DOOR

KAREL HENDRIK BEIJEN

geboren te Utrecht.

UTRECHT,
A. J. VAN HUFFEL,
1890.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

Aan mijnen Vader.

Woorden van erkentelijkheid komen mij op de lippen, nu ik aan het eind van mijn studentenleven nog eens bedenk, wat gij, mijne Professoren, voor mij geweest zijt! Gij waart mijne leermeesters, wien ik voor de ontwikkeling van mijnen geest en mijn gemoed zeer veel verschuldigd ben! Gij waart — ik meende het tot mijne vreugde dikwijls te bemerken — ook mijne vrienden! Ontvangt daarvoor mijn hartelijken dank!

Vooraf U gelden deze woorden, Hooggeleerde DE LOUWER, Hooggeschatte Promotor, van wien ik, niet het minst in den laatsten tijd, zoo talrijke blijken van welwillendheid mocht ontvangen!

Eerevoorzitters van «Antonius Mattheus», Hooggeleerde DE GEER, HAMAKER en MOLENGRAAFF, aanvaardt ook Gij mijn bijzonderen dank!

Mijne vrienden! weest overtuigd, dat niets mij met meer vreugde doet terug zien op mijn studententijd dan de gedachte, dat ik Uwe genegenheid daarin mocht verwerven!

1. The first thing I noticed when I stepped out of the car was the cold. It was a sharp contrast to the warm blanket I had been sitting under. I looked up at the sky, which was a pale, hazy blue. The air was crisp and clean, a welcome change from the stuffy atmosphere of the car. I took a deep breath, feeling the cool air fill my lungs. The sun was just beginning to rise, casting a soft, golden glow over the landscape. The trees were bare, their branches reaching out like skeletal fingers against the sky. The ground was covered in a thin layer of frost, glistening in the early morning light. I walked slowly, my boots crunching on the ice. The silence was profound, broken only by the occasional rustle of leaves or the distant chirp of a bird. I felt a sense of peace and solitude, a moment of quiet reflection in the midst of a new day. The world was so still, so quiet, that I could hear my own thoughts. I thought about the journey that had brought me here, the long drive through the night. I thought about the people I had left behind and the ones I was about to meet. The future felt both uncertain and full of promise. I took another deep breath, feeling the cold air fill my lungs. The sun was higher now, and the light was brighter. The world was waking up, and I was part of it. I smiled, feeling a sense of hope and possibility. The day was just beginning, and I was ready for whatever it had in store.

I N H O U D.

	Blz.
INLEIDING	1
HOOFDSTUK I. ALGEMEENE BESCHOUWINGEN	4—52
§ 1. Het begrip „staatsverband”	4
§ 2. De rechtsgevolgen van het staatsverband . .	10
§ 3. Algemeene beginselen	21
§ 4. Internationale regeling.	50
HOOFDSTUK II. BEHANDELING EN KRITIEK VAN HET NEDERLANDSCH POSITIEVE RECHT.	52—168
§ 1. Wet tot uitvoering van art. 6 der Grondwet.	52
§ 2. Ontstaan van het staatsverband	61
§ 3. Opheffing van het staatsverband	150
§ 4. Herstel van het staatsverband	166
HOOFDSTUK III. HET DOOR DE STAATSCOMMISSIE TOT HERZIENING VAN HET BURGERLIJK WETBOEK VOORGE- DRAGEN „ONTWERP EENER WET TER UITVOERING VAN ART. 7 DER GRONDWET” (van 1848).	168—178
BILLAGES	179
STELLINGEN. Staatswetenschap.	185
STELLINGEN. Rechtswetenschap.	191

INLEIDING.

Het is van algemeene bekendheid, dat bijna geen onderwerp van ons recht zoo onvolledig en onduidelijk is geregeld als het Nederlanderschap.

Een van de gebreken dier regeling is, dat de wet geenerlei voorschrift bevat omtrent de rechtsgevolgen der naturalisatie van het hoofd eens gezins ten aanzien van vrouw en kinderen. Wel verklaarde de Regeering bij de behandeling der tegenwoordige wet van 28 Juli 1850 St. 44 met een beroep op het B. W., dat de bedoelde personen naar haar inzien de nationaliteit van den man en vader volgen, maar terecht heeft men de juistheid dier verklaring in twijfel getrokken, en de grondwetgever van 1887 heeft dan ook, uitgaande van de meening dat uitdrukkelijke bepalingen op dit stuk gewenscht waren, aan het oude art. 7 der Gw. van 1848 eene nieuwe alinea toegevoegd, die met even zoovele woorden aan de wet eene regeling opdraagt van de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenoot en de minderjarige kinderen.

Dientengevolge werd in oktober 1888 door de Regeering ingediend een ontwerp van wet regelende die gevolgen ¹⁾. Hoewel men nu in de Tweede Kamer zelve in het verslag

¹⁾ Stsc. 1888—1889. Bijl. 49.

der Commissie van Rapporteurs over het wetsontwerp tot naturalisatie van L. E. Vos, uitgebracht 16 Mei 1888, had aangedrongen op eene spoedige uitvoering van het grondwettig voorschrift, is toch dit ontwerp geen wet geworden. Want zoo de regeling van het onderwerp zelve door sommigen sterk gelaakt, door anderen zeer geprezen werd, hierover bleek men het ten slotte eens te zijn, dat het geen aanbeveling verdiende de regeling van het Nederlandschap aldus gedeeltelijk te herzien. Men wilde «op zulk een oude en versleten deken geen nieuwe lap gaan zetten». Eene algemeene herziening van de regeling van het Nederlandschap was dringend noodig en aanneming van deze partiële herziening zou die, dat begreep ieder, in elk geval vertragen.

Aangezien evenwel de minister verklaarde op het oogenblik niet meer te kunnen geven, vond men het daarom beter de geheele zaak een tijd lang uit te stellen en zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen de volgende motie van den heer DE SAVORNIN LOHMAN:

De Kamer, van oordeel dat het wenschelijk is het onderwerp van het Nederlandschap in zijn geheel bij eene wet te regelen, en inmiddels de behandeling van het wetsontwerp regelende de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenoot en de minderjarige kinderen van den genaturaliseerde te schorsen, gaat over tot de orde van den dag ¹⁾.

Daarmee is natuurlijk het Nederlandschap niet geschrapt van de lijst der werkzaamheden van de Wetgevende Macht. Intusschen kan het nog langen tijd duren voor de volledige herziening werkelijk plaats heeft. Wij meenden ons dien

¹⁾ Stsc. Hand. Tweede Kamer 1888—1889. p. 1249.

tijd ten nutte te kunnen maken door nog eens na te gaan, in hoever de bepalingen van ons positief recht op dit stuk voldoen aan de eischen, die het jus constituendum stelt aan eene goede regeling van het staatsverband.

Voor al de internationale zijde van het vraagstuk is, naar wij meenen, tot dusver veel te weinig in het oog gevat. Het is dus vooral daaraan dat wij onze aandacht zullen wijden.

HOOFDSTUK I.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. *Het begrip «Staatsverband».*

Staatsverband is de band, die er bestaat tusschen den staat en elk zijner leden.

De staat is eene rechtsgemeenschap en heeft als zoodanig persoonlijkheid. Tusschen de leden der rechtsgemeenschap onderling bestaan allerlei betrekkingen. Maar het staatsverband is geen betrekking tusschen de leden onderling; het staatsverband is de betrekking van elk der leden tot de persoon der gemeenschap.

Er moet vooral op worden gelet, dat niet iedere band met den staat staatsverband is, maar dat het eene betrekking zijn moet, die voortvloeit uit het lidmaatschap der rechtsgemeenschap. Dus kan men het staatsverband niet definieeren als: «le lien qui unit l'individu à l'Etat», gelijk COGORDAN doet ¹⁾. Want zoodoende vergeet men, dat de individu op verschillende wijzen met den staat verbonden zijn kan. Men kan aan den staat verbon-

¹⁾ COGORDAN, *La nationalité au point de vue des rapports internationaux*. Paris 1879. pg. 2.

den zijn als lid, maar er kan ook zijn eene betrekking van onderhoorigheid. Men denke bv. aan de inheemsche bewoners van onze koloniën. Ongetwijfeld zijn zij onderworpen aan het gezag van den Nederlandschen Staat en dus aan dien staat verbonden: maar leden van de rechtsgemeenschap zijn zij niet. Welnu, deze betrekking van onderhoorigheid wordt nimmer bedoeld, wanneer men spreekt van staatsverband. Daaronder begrijpt men, gelijk gezegd is, steeds slechts die band met den staat, welke voortvloeit uit het lidmaatschap der rechtsgemeenschap ¹⁾. Daarom hebben wij het omschreven als de band, die er bestaat tusschen den staat en elk zijner leden ²⁾.

Als synoniem met staatsverband gebruikt men vaak het woord onderdanenverband. Dat woord geeft den aard der betrekking uitstekend weer. Want al is in de rechtsgemeenschap het staatsgezag niet alles, het staatsverband openbaart zich zeker vooral in de onderwerping aan dat gezag.

Slechts bedenke men ook hier, in verband met hetgeen boven is gezegd over de onderhoorigen van eenen staat, dat er niet immer staatsverband bestaat, waar onderwerpenheid aan het staatsgezag wordt aangetroffen ³⁾.

Om hetzelfde begrip weer te geven als wij met staats-

¹⁾ De privaatrechtelijke betrekkingen, die er tusschen den staat en zijne leden kunnen bestaan, vallen dus ook niet onder het begrip staatsverband.

²⁾ WEISS, *Traité élémentaire de droit international privé*, Paris, 1886, pg. 4: «la nationalité est le lien qui rattache à l'Etat chacun de ses membres.»

³⁾ Soms beteekent staatsverband niet anders dan *staat*, maar met eenige nadere aanduiding omtrent het karakter van den staat als vereeniging van menschen, als *verbond*. Zoo zegt men: iemand opnemen in het staatsverband. Ook gebruikt men het wel in den zin van *lidmaatschap van den staat*. Men spreekt bv. van: een of ander staatsverband verkrijgen.

verband aanduiden, bezigt men in Frankrijk het woord «nationalité». Zoo spreekt men in Italie van «nazionalità» en is ook «nationaliteit» aan onze taal niet vreemd.

Naar hunnen oorsprong zijn staatsverband en nationaliteit echter woorden van geheel verschillende beteekenis en slechts het vereenzelvigen der begrippen *staat* en *natie* kan verklaren, dat hier van nationaliteit gesproken wordt. Inderdaad gebruikt men dan ook in Frankrijk en Italie «nation», «nazione» voor «état» en «stato» ¹⁾.

Toch is staat en natie lang niet hetzelfde. Zoo de eerste eene rechtsgemeenschap is, de tweede zou men eene cultuurgemeenschap kunnen noemen. «Ce qui constitue une nation», zoo schrijft SERGE POPOFF, «ce n'est ni l'unité politique, ni l'unité d'origine. . . . Les Français sont une nation, bien que l'unité de race leur fasse complètement défaut. Ce qui constitue une nation est, disons-le tout de suite, l'unité de civilisation, ou mieux l'unité de culture, ce dernier mot ayant un sens plus étendu. . . . Voilà, à notre sens, la seule conception rationnelle de l'idée de nation. Maintenant, pour que cette conception puisse être appréciée à sa juste valeur, nous avons à préciser ce que nous entendons par l'unité de culture. . . . La religion, la science, la morale, le droit, l'art, la littérature, la langue sont les éléments constitutifs de toute culture sociale» ²⁾.

¹⁾ Zoo lezen wij, om maar een enkel voorbeeld te geven, bij FIORE: *Diritto internazionale privato*, Firenze, 1874, pg. 89, waar hij handelt over *cittadinanza* (staatsburgerschap): *passiamo ad esaminare in qual modo si deve determinare la nazione del fanciullo che nasce.* — Volgens denzelfden schrijver dateert de verwarring van de Fransche Constitutie v. 1791 (art. 25 en 28). Zie FIORE, *Trattato di diritto internazionale pubblico*, Torino, 1879, pg. 519.

²⁾ SERGE POPOFF: *Du mot et de l'idée de la nation*, 1869. Deze definitie te vinden bij WEISS: t. a. p. pg. 2. Zie ook RENAN: *Qu'est-ce qu'une nation?*

Men heeft evenwel verband gebracht tusschen de beide begrippen door de stelling te verkondigen, dat iedere natie als zoodanig een heilig en onvervreemdbaar recht heeft zich te vormen tot eenen staat. Dat is wat men in Frankrijk noemt: «le principe des nationalités.» 't Is het beginsel, dat de Italianen heeft bezielde, toen zij het koninkrijk Italie in het leven riepen en dat tegenwoordig ook elders (op het Balkanschiereiland) zich doet gelden.

Toch is het op het oogenblik nog niet veel meer dan eene van vele zijden zeer betwiste theorie, die ons niet mag verleiden staat en natie te identificeeren. Er zijn nog tal van staten, wier bestaan volstrekt onafhankelijk is van de toepassing van «le principe des nationalités», en zoolang dat zoo is, moeten wij staat en natie scherp uit elkaar houden.

Staatsverband en nationaliteit zijn dus ook eigenlijk heel iets anders. Toch mag erkenning van het verschil niet leiden tot miskenning van het verband. Want zoo het staatsverband eene rechtsbetrekking is, een ieder weet, dat lid zijn van eenen staat ook nog eene andere dan die juridische beteekenis heeft. De Nederlander noemt Nederland zijn vaderland. Met trots vertelt hij den vreemdeling van onze roemrijke geschiedenis, van onze oorlogshelden, van den bloei onzer letteren, van onze schilderschool. En al verzwijgt hij niet, dat vele twisten ons verdeelen, hij houdt vol, dat ook nu nog vaderlandsliefde de Nederlanders bezielt, dat de helden niet zullen ontbreken zoo te eeniger tijd gevaar mocht dreigen, en dat de Nederlandsche kunst eene eervolle plaats verdient onder hare zusteren.

Is het de rechtsband, die zoo spreken doet? Kan duidelijker dan door te wijzen op deze feiten in het licht worden gesteld, dat niet slechts een rechtsband de Neder-

landers vereenigt, maar dat de rechtsbetrekking berust op een sterk gevoel van solidariteit, op een bezield zijn met dezelfde denkbeelden en gevoelens, op een strijden voor gemeenschappelijke belangen; dat m. a. w. het staatsverband steunt op de nationaliteit?

En inderdaad, zoo moet het wezen, zoo is het het natuurlijkste en het beste; zoo alleen is de eenheid van den staat duurzaam gewaarborgd. Want zoo alleen bestaat er tusschen de leden van den staat, niet slechts eene uitwendige, maar ook eene innerlijke eenheid ¹⁾.

Op die gedachte berust ook «le principe des nationalités», en zoo al het bestaan der meeste staten volstrekt niet rust op dat beginsel, voor het denkbeeld, dat er aan ten grondslag ligt zijn ook de staten niet gansch ongevoelig meer. Of blijkt dat niet ten duidelijkste daaruit, dat in geval van verovering aan de bewoners van het veroverde stuk meer en meer de keuze van het staatsverband wordt vrijgelaten?

Dat is echter slechts eene enkele toepassing van het gewichtige beginsel, hetwelk voor ons in die gedachte ligt opgesloten: dat het strijdt met den aard van het staatsverband het immer aan iemand op te dringen; strijdt met den aard, omdat het plichten oplegt, die ondragelijk zijn, als de gevoelens ontbreken, welke aan de rechtsbetrekking ten grondslag moeten liggen; en rechten geeft, die alleen dan ten bate der gemeenschap zullen worden aangewend, zoo bij de uitoefening die gevoelens de rechthebbenden leiden ²⁾.

Van groot gewicht vooral zijn deze overwegingen bij

¹⁾ Over het verschil en verband van stato en nazione, zie FIORE: Trattato di dir. int. pubb. pg. 510 vlg.

²⁾ Er zijn er die langs anderen weg tot de conclusie komen, dat het staatsverband niet mag worden opgedrongen, of m. a. w. moet steunen

de bespreking van de leer van het onverbreekbaar staatsverband. Onmiddellijk voeren zij tot de conclusie dat het staatsverband niet onverbreekbaar mag zijn.

Ten slotte moeten wij er hier nog even aan herinneren, dat men toch vooral staatsverband niet moet vereenzelvigen met staatsburgerschap, en de leden van den staat niet met de burgers. Burgers toch noemt men slechts die leden, welke in het genot zijn van alle de rechten in den staat. Men kan geen burger zijn, zonder lid te zijn van den staat, maar omgekeerd zijn niet alle leden van den staat ook burgers. Want niets belet den staat aan sommigen hunner niet het genot van alle rechten toe te kennen.

Daarom doet men goed de woorden lid en burger, en dus staatsverband en staatsburgerschap, uit elkander te houden. Wij zullen in het vervolg niet handelen over het staatsburgerschap, maar over het staatsverband, dat daarvan slechts eene voorwaarde is.

op den wil van den betrokken individu. COGORDAN redeneert aldus: *La nationalité établit une sorte de contrat entre l'Etat et ses ressortissants. t. a. p. 5).* Cette sorte de contrat existant entre l'Etat et les sujets doit être librement consentie pour être valable en droit pur. *La volonté est, en effet, le fondement indispensable de tout contrat, et elle doit être aussi celui de la nationalité (t. a. p. 7).* Wij moeten beginnen met op te merken, dat het staatsverband, de rechtsbetrekking, *vinculum juris* (COGORDAN t. a. p. 5) nooit kan zijn een contract. Wel kan die rechtsbetrekking uit een contract voortvloeien. Dat zal dan ook wel de bedoeling geweest zijn. Maar dan komt dit ons voor te zijn eene zeer averechtsche redeneering. Als men zich afvraagt, wat de bron is van het staatsverband, zou men kunnen zeggen: het staatsverband mag niet worden opgedrongen, moet dus rusten op den wil; er is derhalve een soort van contract — Maar COGORDAN gaat daarvan uit zonder het te bewijzen; en trekt daaruit conclusies, — die dan natuurlijk ook nog bewezen moeten worden.

§ 2. *De rechtsgevolgen van het staatsverband.*

Het staatsverband oefent eenen overwegenden invloed uit bij de bepaling van den rechtstoestand der personen. Dat is waar zoowel voor het geval, dat zij zich bevinden op het gebied van den staat, waarvan zij leden zijn, als wanneer zij buitenslands vertoeven.

Wij zullen trachten dit nader in het licht te stellen.

Iemand is onderworpen aan het gezag en dus aan de wetten van eenen staat òf

1° omdat hij lid is van dien staat, òf

2° omdat hij zich bevindt op zijn gebied.

In het eerste geval zou men kunnen zeggen, dat het gezag van den staat over een persoon berustte op eenen personeelen band, in het tweede geval op eenen territorialen band met den staat.

Bevinden de leden van eenen staat zich nu op het gebied van hunnen staat, dan dekken de beide genoemde gronden zich volkomen. Bevinden zij zich echter op het territoire van eenen anderen staat, dan hangt het vooral van de wet van dien staat af, of het staatsverband niet alleen in theorie, maar ook in werkelijkheid van belang blijft voor de bepaling van den rechtstoestand. Dit laat zich begrijpen, als men maar bedenkt, dat iedere staat de uitsluitende machthebber is op zijn gebied. Waar dus de straks genoemde gronden ter bepaling van den rechtstoestand van eenen persoon in botsing komen, beslist ten slotte de staat, waar deze zich ophoudt, omdat de ander onmachtig is de gehoorzaamheid aan zijne voorschriften af te dwingen.

Gaan wij nu na wat het belang is om lid te zijn van den staat, op welks gebied men zich bevindt.

Vergelijken wij daarvoor den rechtstoestand van eenen vreemdeling in den staat met dien van een lid van den staat.

Met het oog op de tegenwoordige wetgevingen valt daaromtrent het volgende op te merken:

Privaatrecht. Een lid van den staat geniet alle burgerlijke rechten. Ten opzichte van vreemdelingen moet men drie stelsels onderscheiden:

1°. dat, hetwelk den vreemdeling alle de burgerlijke rechten van den onderdaan toekent, zonder eenig voorbehoud.

Cf. art. 3 B. W. van Italie; art. 2 van de Spaansche Constitutie van 30 Juni 1876; art. 57 B. W. van Chili.

2°. dat, hetwelk den vreemdeling alle de burgerlijke rechten geeft met uitzondering van enkele, die of niet, of alleen onder zekere voorwaarde (wederkeerigheid, cautio judicatum solvi) worden toegekend.

Cf. art. 9 W. h. A. B. j°. artt. 127, 152, 585 n°. 10, 710 n°. 1, 768, 855, 2°. B. Rv.

3°. het stelsel, dat het genot der burgerlijke rechten bindt aan de voorwaarde van wederkeerigheid (diplomatieke of alleen wettelijke).

Cf. art. 11 C. C.; § 33 Österreich: bürg.: Gesetsbuch.

Het kan dus voor het genot der burgerlijke rechten van groot gewicht zijn, of men lid is van den staat of niet, hoewel het eerste stelsel hoe langer hoe meer veld wint.

Strafrecht. Het strafrecht bindt ook den vreemdeling, die zich bevindt op het gebied van den staat. Maar gewoonlijk zijn er toch enkele misdrijven, waarvoor alleen onderdanen worden gestraft. Vgl. art. 5, 1°. Sr.

Staatsrecht. De leden van den staat hebben het genot der publieke rechten. Ook vreemdelingen genieten sommige dezer rechten. De rechten op directe deelneming

aan het staatsbestuur worden echter bijna overal uitsluitend den leden voorbehouden.¹⁾

Bovendien kunnen vreemdelingen worden uitgezet en uitgeleverd. Uitlevering van eigen onderdanen kent men slechts in Engeland en Amerika.

Wat de publieke plichten aangaat, *jure gentium* mag de plicht om mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van den staat en tot verdediging van zijn grondgebied, slechts worden opgelegd aan de leden van den staat. Voor locale behoeften als hulp bij brand, watersnood etc. mogen echter ook vreemdelingen verplichtingen worden opgelegd.

Gelijk vanzelf spreekt, bestaat er dus ten opzichte van publieke rechten en plichten een groot verschil tusschen leden van den staat en vreemdelingen. De vraag naar het staatsverband is dus hier vooral van veel gewicht.

Maar van haast nog ingrijpender belang is het staatsverband ter bepaling van den rechtstoestand van hem, die zich bevindt buiten den staat, waarvan hij lid is.

In dat geval wordt de territoriale band met den staat, waartoe men behoort, verbroken en is er dus, daar het staatsverband in het algemeen niet wordt opgeheven door buitenlandsch verblijf, nog slechts een personeele band met dien staat. Er is bovendien een territoriale band met eenen anderen staat.

Gelijk wij zagen, ontstaan hieruit botsingen. Op grond van den personeelen band is de persoon onderworpen aan de wetten van dezen, op grond van den territorialen band

¹⁾ De G. W. van 1848 noemde deze rechten, ter onderscheiding van de andere publieke rechten, „burgerschapsrechten.”

aan de wetten van genen staat. Slechts als van beide kanten iets wordt toegegeven, kan de vrede worden hersteld. Dergelijke concessiën liggen op het gebied van het zoogenaamde internationaal privaatrecht en strafrecht.

Gaan wij nu na in hoeverre tegenwoordig de staten hunne wetten verbindend achten ook voor hunne onderdanen in het buitenland en in hoeverre ook de staat, waar die onderdanen zich ophouden, daaraan verbindende kracht toekent.

Privaatrecht. Hoewel er nog enkele staten zijn (als Engeland en Duitschland) waar de staat en de bevoegdheid der personen geregeld worden door de wet van het domicilie, zoo kan men toch wel zeggen, dat eerlang overal de regel zal gelden, dat het statutum personale bepaald wordt door de nationale wet van den betrokken persoon. Reeds nu is de toepassing zeer algemeen.

De vraag naar het staatsverband is dus bij uitnemendheid van belang voor de vaststelling van het persoonlijk statuut.

Strafrecht. Met betrekking tot de verbindbaarheid van het strafrecht voor onderdanen in den vreemde heeft men drie stelsels te onderscheiden:

1°. De werking van de nationale strafwet wordt door enkele staten (Engeland en Amerika), die het zoogenaamde territorialiteitsbeginsel huldigen, beperkt tot het staats-territoir. In de praktijk wordt dat evenwel, bv. waar het den slavenhandel betreft, niet altijd even streng volgehouden.

2°. Andere staten daarentegen, bv. Noorwegen, Rusland, enkele Duitse staten en Nederland, verklaren hunne strafwet toepasselijk ook op de onderdanen, die zich in het buitenland schuldig maken aan eenige handeling, welke door haar strafbaar wordt gesteld. Men noemt dat de toepassing van het nationaliteitsbeginsel.

3°. De meeste staten volgen eenen middenweg en bepalen hunne bemoeiing tot sommige strafbare handelingen, door hunne onderdanen in den vreemde begaan. Een voorbeeld geeft Frankrijk in C. d'Instr. Cr. artt. 5 en 7.

Het is dus voor vele staten van groot gewicht ook met het oog op de verwezenlijking van hunne strafwet, om te weten, wie hunne onderdanen zijn in het buitenland.

Voor al hier zullen echter de botsingen tusschen de wetgevingen veelvuldig zijn, omdat, gelijk wij zagen, het strafrecht zich ook steeds uitstrekt over de vreemdelingen op staatsgebied.

Eene bepaling als van art. 68 al. 2 Sr., waarnaar het recht tot strafvordering in Nederland in vele gevallen vervalt, als een vreemde rechter reeds een vonnis in de zaak gewezen heeft, voorkomt echter dubbele vervolging.

Staatsrecht. De publieke rechten, voor zoover zij niet afhankelijk gesteld zijn van het ingezetenschap, gaan door buitenslandsch verblijf in het algemeen niet verloren. Wel zal de uitoefening gewoonlijk niet mogelijk zijn.

Ook in de publieke plichten komt in het algemeen geen verandering. Dienstplicht en belastingplicht blijven bestaan. Maar praktisch beteekent dit in zoover weinig, dat nooit — tenzij er een tractaat is — de staat van oponthoud verplicht kan worden zijne medewerking te verleen om de vervulling van die plichten af te dwingen.

Toch zijn daarom die plichten en het «jus avocandi», dat de staat heeft om zijne onderdanen tot vervulling van burgerplichten uit den vreemde naar het vaderland terug te roepen, niet geheel van theoretischen aard. Al zijn de dwangmiddelen, die den staat hier ten dienste staan, niet in elk geval afdoende, door strafbedreigingen zal hij vaak eene groote pressie kunnen oefenen om aan de straks genoemde plichten te voldoen. Zoo heeft bv.

Duitschland in 1870 van het *jus advocandi* gebruik gemaakt en zeker niet zonder gevolg. Maar verlies van de Deutsche nationaliteit was dan ook de straf, welke hem trof, die weigerachtig bleef aan de oproeping gehoor te geven.

Ook is het denkbaar, dat de belastingen van onderdanen in den vreemde worden geïnd door kortingen op hunne tractementen van rijkswege.

Wij willen nu ten slotte herhalen, dat het staatsverband van overwegenden invloed is bij de bepaling van den rechtstoestand der personen.

Voor privaatrecht met het oog op het *statutum personale*; soms ook, omdat vreemdelingen niet alle burgerlijke rechten in den staat genieten; voor strafrecht, omdat naar de wetgeving van vele landen ook dit de onderdanen in den vreemde bindt, en er bovendien steeds eenige misdrijven zijn, die slechts bij onderdanen worden gestraft; voor staatsrecht, omdat er publieke rechten en plichten van groot gewicht aan zijn verbonden.

Het belang van het staatsverband voor den rechtstoestand der personen *jure privato* en *publico* zal nu wel niet meer worden ontkend.

Daar komt nu nog bij, dat iedere staat verplicht is zijne leden in het buitenland te beschermen tegen willekeur en onrecht van den vreemden staat of diens onderdanen. Het volkenrecht schenkt den staat daarvoor het «*jus protectionis*».

Uit hetgeen hier is gezegd, volgt onmiddellijk, dat menschen, die tot geen enkelen staat behooren, of die lid zijn van meer dan éénen staat, niet mogen voorkomen. Dergelijke toestanden van gemis van staatsverband of van meervoudig staatsverband moeten aanleiding geven tot

groote rechtsverwarring en rechtsonzekerheid. Wij komen daarop later terug.

Hier moet ten slotte worden opgemerkt, dat, zoo het zoowel uit een oogpunt van privaats- en strafrecht als van staatsrecht van groot belang is, dat ieder lid zij van eenen staat en dat er op het stuk van staatsverband geenerlei dubbelzinnigheid besta, dit nog zooveel te dringender geëischt wordt door het volkenrecht. Onzekerheid toch op dit gebied geeft aanleiding tot verschil van meening tusschen de staten; dus tot conflicten. Bovenal vordert alzoo het volkenrecht eene goede regeling van de materie, die ons bezig houdt.

Uit het vorenstaande kan men ook nog afleiden, dat er geen recht en geen verplichting uit het staatsverband bestaat, of in een of ander land genieten ook vreemdelingen ervan en zijn ook vreemdelingen er mede belast. Zelfs politieke rechten worden hun niet immer onthouden ¹⁾, en ook van den krijgsdienst worden zij niet altijd vrijgesteld ²⁾.

Wat volgt daaruit? Dat noch in het genot van eenig recht, noch in de vervulling van eenige plicht, welke ook, een algemeen kenmerk van het staatsverband kan worden gevonden, waardoor men *altijd* en *overal* leden en niet-leden van den staat kan onderscheiden.

VON BAR zou mij dit zeker niet willen toegeven. Na te hebben aangetoond, dat noch het genot van politieke

¹⁾ In sommige Duitse staten bv. zijn de zgn. «Standesherrn» leden der Eerste Kamer, hoewel zij geen onderdanen zijn.

²⁾ Zoo rustte naar de Gw. van 1848 art. 177 de verplichting om de wapenen te dragen tot handhaving der onafhankelijkheid van den staat en tot beveiliging van zijn grondgebied, op alle *ingezetenen*. Zie ook Gw. van 1887, art. 180, al. 2.

rechten, noch de onderwerping aan de burgerlijke wetgeving van het land, noch zelfs de diplomatieke bescherming, door den staat aan eenen persoon verleend, het criterium van het staatsverband kan zijn, komt hij tot deze conclusie: «So bleibt kaum etwas Anderes übrig, als das unzerreissbare Recht des Aufenthalts im Staate, das *Wohnrecht* daselbst; denn wie weit man auch in der gastlichen Aufnahme Fremder vorgehen möge: immer wird der Aufenthalt gemeingefährlicher oder der öffentlichen Armenpflege bedürftigen Fremden versagt und in ausserordentlichen Fällen wenigstens durch die *Gesetzgebung* anderweit beschränkt werden können, während andererseits kein Staat sich heut zu Tage mit Erfolg weigern kann, eigene Unterthanen, die man im Auslande nicht dulden will, bei sich wieder aufzunehmen, und die Verbannung eigener Unterthanen, wo man derselben noch etwa als einer politischen Ausnahmeregels sich bedient, doch in Wahrheit nur mit dem Bewusstsein geschieht, dass man damit gegen die Regel des Völkerrechts verstosse und dass man wenigstens diese Massregel insoweit nicht durchführen könne als andere Staaten sich der Aufnahme der Verbannten widersetzen» ¹⁾.

De gevolgtrekking uit deze woorden is, gelijk op verschillende plaatsen van het boek van VON BAR blijkt ²⁾, dat iemand moet gerekend worden te behooren tot de leden van eenen staat, als hij niet meer door het staatsgezag van het staatsgebied kan worden verwijderd, m. a. w., als hij niet meer kan worden uitgezet.

Hoewel wij gaarne toegeven, dat alleen ten opzichte

¹⁾ L. v. BAR. Theorie u. Praxis des intern. Privatrechts. Hannover, 1889. I. pg. 181.

²⁾ Eodem. pg. 179 n. 1; 181 n. 7 en 183 n. 10.

van de leden van den staat zulk een onherroepelijk woonrecht ¹⁾ mag worden aangenomen, zoo gelooven wij evenwel niet, dat de vraag, of iemand kan worden uitgezet of niet, beslissend is voor het bestaan van zulk een woonrecht en dus voor het staatsverband.

Want waarom zou een staat voor zekere categorie van vreemdelingen niet kunnen bepalen, dat zij niet zullen worden uitgezet, zonder daarom tevens de verplichting op zich te nemen, om, als zij vrijwillig het land weer verlaten hebben, hen weder te ontvangen, zoodra zij te eeniger tijd door eenen anderen staat niet langer worden geduld op zijn grondgebied? Het recht om niet uitgezet te worden kan ongetwijfeld worden toegekend zonder dat nog een onherroepelijk woonrecht ontstaat in den zin, waarin VON BAR dat opvat; of iemand zoodanig recht heeft kan alzoo niet worden afgeleid uit de omstandigheid, dat hij niet kan worden uitgezet; en even weinig concludent is zij derhalve voor het bestaan van het staatsverband! Veeleer zal men, om te weten, of ten aanzien van een bepaald persoon het woonrecht onherroepelijk is, moeten nagaan of hij ook in andere opzichten niet meer als vreemdeling wordt behandeld, maar als lid van den staat wordt aangemerkt.

Wij zullen dit met een voorbeeld uit onze eigen wetgeving trachten duidelijk te maken.

Naar art. 19 der zgn. vreemdelingenwet ²⁾ kunnen de binnen het rijk gevestigde vreemdelingen, die met eene Nederlandsche vrouw zijn gehuwd of gehuwd geweest en uit haar een of meer kinderen hebben, in Nederland geboren, — niet worden uitgezet. Hebben deze menschen

¹⁾ Eigenlijk kan men hier niet spreken van een *recht*. Er is toch alleen kwestie van eene verplichting van den staat tegenover andere staten.

²⁾ W. 13 Aug. 1849. S. 39.

nu een onherroepelijk woonrecht in Nederland? Art. 19 der W. v. 49 geeft hun ongetwijfeld niet meer dan het recht om niet te worden uitgezet en geen andere bepaling van ons recht wettigt het hen in andere opzichten niet meer als vreemdelingen te beschouwen. Geen leden van den staat, bestaat echter te hunnen opzichte ook geen onherroepelijk woonrecht. Zoo blijkt de onderstelling niet uit de lucht gegrepen, dat het zeer mogelijk is, dat een staat slechts een recht toekent om niet te worden uitgezet, zonder daarom nog den betrokken persoon onder de leden van den staat te rangschikken!

Zoo wij dus in het onherroepelijk woonrecht niet kunnen zien een teeken, waarmede als het ware alle onderdanen zijn gemerkt, en waaraan men ze steeds kan onderkennen van de niet-leden van den staat, omdat dat onherroepelijk woonrecht eerst kan worden geconstateerd als eenmaal vaststaat, dat wij met leden van den staat te doen hebben; — veel minder nog kunnen wij het erkennen als het recht, waarin het staatsverband zich oplost, zoodat staatsverband en onherroepelijk woonrecht eigenlijk synoniem worden. Toch is dat de meening van VON BAR, gelijk in zijn werk duidelijk uitkomt.

Weinige woorden zullen wij zeker behoeven te gebruiken om duidelijk te maken, dat naar onze meening «die Auffassung der Staatsangehörigkeit als eines Wohnrechtes» ¹⁾ het wezen van het staatsverband als de betrekking tusschen de *rechtsgemeenschap* en elk harer leden volkomen miskent.

Of wordt niet het begrip van staatsverband zodoende geheel teruggebracht tot eene betrekking tot het grondge-

¹⁾ VON BAR. t. a. p. 182. n. 10.

bied, dat zeker een voornaam element is van den staat, maar toch stellig niet het voornaamste?

Wij komen nu terug op de vraag, waaraan men zien kan, of iemand tot de leden van eenen staat gerekend wordt of niet.

Zoo slechts de bijzondere staat, wiens staatsverband het betreft, voor die vraag geplaatst kon worden, men zou het in elk concreet geval aan hem zelve kunnen overlaten het antwoord te geven naar de bepalingen van zijn recht.

Maar aangezien het verlies van het eene staatsverband in den regel samenhangt met het verkrijgen van een ander, zoo kan ook een vreemde staat geroepen zijn de questie uit te maken, ten einde te kunnen beslissen, of de betrekkingen met hem verbroken zijn.

Wij herhalen nu, dat het kenmerk van het staatsverband niet in eenig recht, dat het geeft, noch in eenige verplichting, die het schept, kan worden gezocht ¹⁾. Want alle die rechten en verplichtingen worden ten slotte ook wel eens gegeven en opgelegd aan vreemdelingen. Alleen een onherroepelijk woonrecht kan ten aanzien van vreemdelingen niet bestaan. Maar ongelukkigerwijze is dat recht aan geen uitwendig teeken te onderkennen!

De beslissing zal daarom in elk concreet geval gegeven moeten worden aan de hand van de bijzondere wet van het land, waarvan het lidmaatschap ter sprake komt.

Eén ding slechts kan men vaststellen: er moet zijn een band van duurzamen aard, niet een b.v., die verbroken wordt bij het verlaten van het grondgebied ²⁾. Dat de

¹⁾ Zie WESTLAKE. A Treatise on private intern. law, London, 1858, p. 20.

²⁾ Daarom schept de Engelse *denization* geen staatsverband. Zie diss. Hoofdstuk II. § 3.

staat zich nog aanspraken op den persoon toeschrijft ook als deze zich niet meer op staatsterritoir bevindt, zal wel decisief zijn. Geen staat toch zal verplichtingen opleggen aan vreemdelingen buiten zijn gebied.

Dat de staat nog zijne bescherming verleent is echter geen kenmerk. Want de Vereenigde Staten b.v. beschermen in het buitenland ook die vreemdelingen, welke verklaard hebben, dat zij burgers van de Vereenigde Staten wenschen te worden ¹⁾.

§ 3. Algemeene Beginselen.

I.

Uit hetgeen in het begin der vorige paragraaf is gezegd, volgt, gelijk reeds werd opgemerkt, met noodwendigheid, dat *in de beschaafde wereld niemand zonder staatsverband mag zijn* ²⁾. Waar toch het staatsverband zoo overwegenden invloed uitoefent op de bepaling van den rechtstoestand der personen, moet dergelijke *heimathlosigkeit* ³⁾ aanleiding geven tot groote rechtsonzekerheid. Naar welke wet b.v. zal het persoonlijk statuut worden

¹⁾ Niet echter tegen den staat van oorsprong, wanneer naar diens wetten het vroegere staatsverband nog niet verbroken is en de personen zich vrijwillig op zijn gebied begeven hebben. Zie WHARTON, in *Journal du droit intern. privé*, 13. pg. 537 vlg.

²⁾ Te ruim schijnt ons de formule, die door de Franse schrijvers algemeen wordt neergeschreven: „*tout homme doit posséder une nationalité*” (COGORDAN, pg. 17. WEISS, pg. 8). Voor de rechtzekerheid is het voldoende, als iemand of *lid* of *onderhoorige* van den staat is. Waarom zouden bovendien die menschen, welke niet wonen op het gebied van eenigen staat en geheel buiten het verkeer der volkeren staan, eene nationaliteit moeten hebben?

³⁾ De uitdrukking is zeer gemakkelijk in het gebruik en wordt daarom door ons overgenomen, — maar op zich zelf geeft zij natuurlijk de bedoeling niet juist weer.

bepaald van hem, die tot geen enkel staatsverband behoort?

Bovendien kunnen conflicten tusschen de staten daarvan een gevolg zijn, omdat zij, die tot geen staat behooren, wanneer zij armlastig of op andere wijze hinderlijk worden voor den staat, waar zij zich bevinden, van den eenen staat naar den anderen zullen worden gezonden. Iedere staat toch zal op zijne beurt beweren, het lastige personage niet te willen noch te moeten ontvangen.

Dat er tegenwoordig in de beschaafde wereld nog menschen zonder staatsverband zijn, heeft tweëerlei oorzaak.

Ten eerste komt het, omdat niet ieder, die geboren wordt, onmiddellijk in een staatsverband wordt opgenomen.

Er zijn hier weer verschillende gevallen te onderscheiden.

Zoo het kind geboren wordt in een land, waar aan de geboorte op staatsterritoir het staatsverband wordt vastgeknoopt, kan er natuurlijk nooit *heimathlosigkeit* ontstaan.

In vele landen bepaalt echter de afstamming het staatsverband. Zoo de geboorte nu plaats vindt in een land, waar de afstamming, zoo niet immer, dan toch in het onderhavige geval de nationaliteit bepaalt, dan kan het zijn:

a. dat de ouders en de nationaliteit der ouders bekend zijn. In deze casuspositie zal het kind meestal het lidmaatschap verkrijgen van den staat zijner ouders. Huldigt echter het land, waartoe deze behooren, onvoorwaardelijk het territorialiteitsbeginsel, erkent het dus als leden alleen, die geboren zijn op het staatsgebied, dan behoort het kind tot geen enkelen staat.

Dat is een gevolg van **strijdige wetgevingen**, van de toepassing van verschillende beginselen bij de regeling van hetzelfde onderwerp.

Een voorbeeld geeft het geval, dat hier te lande geboren wordt een kind van hier niet-gevestigde Portugeesche

ouders, of van hier niet-gevestigde onderdanen van een der Zuid-Amerikaansche staten.

Een ander voorbeeld van gemis van staatsverband als gevolg van strijdige wetgevingen levert het volgende geval. Een Duitscher heeft een natuurlijk kind bij eene Nederlandsche vrouw. Het kind is erkend door beide ouders. De Nederlandsche wet nu bepaalt, dat het natuurlijk kind als het door den vader is erkend, den staat volgt van den vader ¹⁾; naar onze wet is het kind dus vreemdeling. Naar Duitsch recht daarentegen volgt het natuurlijk kind in elk geval den staat der moeder ²⁾. Het mag dus ook niet als Duitsch onderdaan worden aangemerkt.

Zoo kan het gebeuren, tengevolge van strijdige wetgevingen, dat de ouders beide bekend zijn, dat ook hun staatsverband boven allen twijfel verheven is en dat toch hunne kinderen lid zijn van geen enkelen staat.

b. Het kan zijn, dat iemand geboren wordt uit (rechts) onbekende ouders. Men denke bv. aan een natuurlijk kind, dat door geen van beide ouders erkend is en waarvan de afstamming ook op geen andere wijze is aan het licht gebracht. Dat kind heeft geen nationaliteit.

Wij zouden hier ook kunnen wijzen op binnen ons koninkrijk gevonden personen. Tot aan hun 23ste jaar leven zij geheel buiten elk staatsverband ³⁾.

c. Het kan zijn, dat de ouders bekend zijn, maar zelf zonder nationaliteit. Dan zijn hun kinderen natuurlijk ook *heimathlos*.

Ten tweede vindt gemis van staatsverband voornamelijk zijne oorzaak hierin, dat soms de oorspronkelijke nationaliteit

¹⁾ W. 28 Juli 1850 S. 44. Art. 2. al. 1 en 2.

²⁾ W. 1 Juni 1870. Art. 3.

³⁾ W. 28 Juli 1850 S. 44. Art. 2. al. 3.

verloren gaat, zonder dat eene andere daarvoor in de plaats treedt.

Wanneer iemand in een ander staatsverband wordt opgenomen, verliest hij de nationaliteit, die hem tot dusver eigen was; dat is een regel, die hoe langer hoe meer wordt toegepast. Maar iedere wetgeving kent daarnaast nog allerlei andere oorzaken waardoor het lidmaatschap van den staat vervalt. Dan ontstaat natuurlijk *heimatlosigkeit*.

Zoo zijn er landen, waar men afstand kan doen van zijne nationaliteit ¹⁾, of waar vestiging buitenslands *sine animo revertendi* ²⁾ of *cum animo non revertendi* ³⁾, of wel eenvoudig buitenlandsch verblijf gedurende zekeren tijd (10 jaar) ⁴⁾, voldoende is om verlies van staatsverband te bewerkstelligen. En hetzelfde gevolg heeft naar vele wetgevingen het zich begeven in vreemden krijgs- of staatsdienst zonder toestemming der landsregeering ⁵⁾. Het zou niet moeilijk vallen er nog meer voorbeelden aan toe te voegen. Het ontslag uit het staatsverband op verzoek (*Entlassung auf Antrag*) en het verlies van het staatsverband door een besluit der overheid naar Duitsch recht zijn o.a. nog niet genoemd ⁶⁾.

De strijd der wetgevingen speelt ook hier een rol. Bijna algemeen huldigt men het beginsel, dat de vrouw door

¹⁾ Art. 11 Cod. civ. ital. FIORE, Diritto intern. priv. p. 99.

²⁾ C. C. Art. 17. n°. 3. In Frankrijk is de C. C. op het stuk der nationaliteit echter gewijzigd bij Wet van 27 Juni 1889. Art. 17. n°. 3 is sedert in Frankrijk vervallen.

³⁾ B. W. Art. 9. 3°. en W. 28 Juli 1850, Art. 10, 3°.

⁴⁾ § 21 Gesetz über die Erwerbung u. den Verlust des Bundes- u. Staatsangehörigkeit v. 1 Juni 1870.

⁵⁾ B. W. Art. 9. 2°, W. 28 Juli 1850, Art. 10 2°. § 22 deutsch. Gesetz 1 Juni 1870.

⁶⁾ Deutsch. Gesetz 1 Juni 1870 §§ 13, 20, 22.

huwelijk met eenen vreemdeling hare nationaliteit verliest ¹⁾. Maar vóór 1844 ²⁾ verbond Engeland aan het huwelijk geenerlei gevolgen voor het staatsverband. Wanneer dus eene Nederlandsche vrouw trouwde met eenen Engelschman, dan was zij vreemdclinge, zoowel naar Nederlandsch als naar Engelsch recht.

Op het stuk van de rechtsgevolgen der naturalisatie van den man voor de vrouw en kinderen loopen de wetgevingen zeer uiteen. Naar de wet van het eene land volgen zij den staat van het hoofd des gezins, naar de wet van het andere niet. De eene is dus het beginsel toegedaan van familie-naturalisatie, de andere van individueele naturalisatie. Italië bv. het eerste ³⁾, Nederland het tweede. Laat nu een Italiaan zich hier naturaliseeren, dan houden ook zijne vrouw en kinderen op Italiaansche onderdanen te zijn, althans zoo zij met hem in Nederland wonen. Maar om Nederlanders te worden, daarvoor is noodig, dat zij afzonderlijk worden genaturaliseerd.

De voorbeelden zijn hiermee niet uitgeput, maar zij zijn voldoende om te doen inzien, dat menschen zonder staatsverband niet zoo heel zeldzaam zijn.

Het belang der staten eischt te dringender, dat verandering kome in den toestand, omdat ook nog ontstaan is de zoogenaamde «freiwillige Heimathlosigkeit». Er zijn n.l. een groot aantal personen, die, na zich losgemaakt te hebben uit hun aangeboren staatsverband, met opzet verzuimen zich te laten naturaliseeren in het land, waar zij gevestigd zijn, ten einde zoodoende, levende buiten elk

1) B. W. Art. 11.

2) 7, 8 Vict. C. 66. s. 16. WESTLAKE, t. a. p. pg. 22.

3) C. Civ. italiano. Art. 11. comma 4.

staatsverband, overal aan de lasten daarvan, en bepaaldelijk aan den krijgsdienst te ontkomen. Evenwel genieten zij in den staat, waar zij wonen, die rechten welke tegenwoordig bijna overal zoo ruimschoots aan vreemdelingen worden toegekend; ja, de voorbeelden schijnen niet zeldzaam, dat zij, door hun langdurig verblijf in het land voor burgers doorgaande, zelfs staatsburgerschapsrechten uitoefenen.

Deze toestand mag waarlijk ergerlijk genoemd worden; het is eene klaplooperij op groote schaal. Vooral als de *heimathlosigkeit* — wij zouden haast zeggen, als familie-stuk — van vader op zoon wordt overgedragen, zijn geen woorden haast sterk genoeg om deze handelwijze te gispen.

Verschillende schrijvers hebben dan ook aan hunne verontwaardiging lucht gegeven en het onhoudbare van den toestand in het licht gesteld. LAURENT noemt *le heimatlosat la ruine en la lèpre de la société* ¹⁾. Inderdaad, zoo ieder al het mogelijke deed om zich de lasten van de schouders te schuiven en geen middelen ontzag om dat doel te bereiken, de maatschappij zoude te gronde gaan!

In verschillende landen, waar men de bezwaren der *heimathlosigkeit* ruimschoots ondervond, heeft men getracht het gemis van staatsverband zooveel mogelijk tegen te gaan.

Vooral in Frankrijk had zich in de grens-departementen eene klasse van individuen gevormd, die, hoewel zij blijvend op Fransch gebied waren gevestigd, desniettemin de hoedanigheid van vreemdeling van geslacht tot geslacht behielden en daarvan profiteerden op de weinig loyale wijze, die wij boven hebben doen kennen.

De toepassing van het beginsel, dat de afstamming in elk geval de nationaliteit bepaalt ²⁾, was daarvan de schuld,

¹⁾ LAURENT, *Le Droit Civil international*, III pg. 257.

²⁾ C. C. Art. 9 (oud).

want zoodoende werd het mogelijk dat het vreemdelingschap vererfde van vader op zoon ¹⁾).

Daarom heeft eene wet van 12 Februari 1851 bepaald, dat wie in Frankrijk geboren wordt uit eenen vreemdeling, die zelf ook in Frankrijk is geboren, *krachtens de wet* de hoedanigheid van Franschman bezit.

Aangezien nu echter velen, die naar eene vreemde wet onderdanen waren van eenen anderen staat, door de toevallige geboorte op Fransch grondgebied twee nationaliteiten zouden krijgen, — wat evenmin gewenscht is als heelemaal geen, — zoo heeft men de bedoelde personen in de mogelijkheid gesteld bij hunne meerderjarigheid te verklaren, dat zij het Fransche staatsverband wenschten af te leggen.

Hoe groot een voorrecht het gemis van staatsverband geschat werd, bleek toen nog eens in dubbele klaarheid! Men had verzuimd als voorwaarde voor den afstand te stellen, dat men lid moest wezen van eenen anderen staat en diegenen, tegen wie de maatregel gericht was, bleven niet in gebreke daarmede hun voordeel te doen. Meerderjarig geworden legden zij eenvoudig de verklaring af, dat zij geen Fransche onderdanen wenschten te blijven.

Om aan dit nieuwe misbruik paal en perk te stellen, is toen in 1874 de wet van 1851 gewijzigd in dien zin, dat afstand van het Fransche staatsverband slechts geoorloofd zou zijn, als men kon bewijzen door den staat van oorsprong nog als lid te worden aangemerkt.

Sedert 27 Juni 1889 is dit voorschrift opgenomen in

¹⁾ In 1851 telde men, alleen in het «département du Nord» 77,000 personen, die in Frankrijk geboren en gevestigd waren, maar de verklaring van art. 9 C. C. niet hadden afgelegd. In 1866 waren er 183,000. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 89.

den C. C. art. 8, 3°. De bevoegdheid om de Fransche nationaliteit weer af te leggen is echter vervallen. Bovendien is in art. 8, 4° bepaalt, dat Franschman is: tout individu né en France d'un étranger et qui à l'époque de sa majorité est domicilié en France, à moins que dans l'année qui suit sa majorité il n'ait décliné la qualité de Français et prouvé qu'il a conservé la nationalité de ses parents etc.

Het voorbeeld, door Frankrijk gegeven in de wet van 1851, heeft navolging gevonden in Luxemburg, waar de wet van 27 Januari 1878 art. 2 (wijzigende en aanvullende de wet van 13 November 1848 *sur la naturalisation*), en in Monaco, waar de ordonnantie van 1 Juli 1877 art. 1, dergelijke bepalingen inhoudt.

In België heeft men een eenigszins anderen weg ingeslagen. Niet de kwaal zelf, maar de gevolgen heeft men bestreden door bij de wet van 8 Juni 1870 *sur la milice* de individuen *de nationalité indéterminée* aan de dienstplicht te onderwerpen.

Het meeste last heeft men natuurlijk van menschen zonder staatsverband in geconfedereerde staten als Duitschland en Zwitserland.

In Zwitserland had deze toestand zich onrustbarend uitgebreid in de laatste eeuwen. Ieder kanton was vervuld van een aanzienlijk aantal menschen, die Zwitsers beweerden te zijn, maar die noch het burgerschap in eene gemeente, noch het stadsrecht in een kanton bezaten, — de twee noodzakelijke voorwaarden voor de Zwitsersche nationaliteit.

De kantons hadden tevergeefs getracht daaraan een eind te maken; in 1848 verklaarde daarom de constitutie dat de *heimathlosigkeit* eene zaak was, waarbij de geheele bond betrokken was, en 3 December 1850 werd eene bonds-wet gemaakt, die voorschreef, dat de *heimathlosen* moesten

worden verdeeld onder de kantons door het bondsgouvernement en in eene gemeente ingelijfd door de kantonale regeeringen ¹⁾. Sinds een groot tiental jaren is men daarmee klaar gekomen.

In Duitschland heeft eene conventie van 15 Juli 1851, te Gotha gesloten, voor elk der staten van den Duitschen Bond de verplichting in het leven geroepen om als onderdanen te ontvangen ieder persoon, van wien men niet kan bewijzen, dat hij lid is van een der andere staten en die in dien staat heeft gewoond gedurende vijf jaar na zijne meerderjarigheid, of zes weken sedert zijn huwelijk, of die aldaar getrouwd is, en eventueel, die daar geboren is ²⁾.

Hoezeer ook het streven, dat zich in dergelijke regelingen openbaart, moet worden toegejuicht, zij zelve komen ons zeer onvoldoende voor; het zijn naar onze meening slechts halve maatregelen. Tot dusver heeft slechts iedere staat voor zichzelf trachten te bereiken, dat op zijn gebied geen menschen zonder staatsverband gevonden werden of althans van dien toestand geen misbruik werd gemaakt. Zoolang dat zoo blijft, zoolang slechts het staatsrecht zich de *heimathlosigkeit* aantrekt, zal aan dezen toestand, die voor een groot deel uit de botsingen der wetgevingen voortvloeit, nimmer een einde komen. Wil men de kwaal werkelijk genezen, dan zullen alle staten moeten samenwerken en eenparig het middel aanwenden, dat alleen afdoende zijn kan: wegneming der oorzaken.

Eene internationale regeling is dus noodig, waarbij de volgende regels moeten worden in acht genomen:

¹⁾ BLUMER, Schweizer. Bundesstaatsrecht. pg. 449.

²⁾ BLUNTSCHLI, t. a. p. § 369. Dezelfde in Revue de dr. intern. 1870. p. 118.

1°. dat ieder bij zijne geboorte onmiddellijk treedt in eenig staatsverband. Het meest beveelt zich dan aan de nationaliteit van het kind te bepalen naar de nationaliteit der ouders (afstammingsbeginsel) en subsidiair, als de afstamming niet bekend is, door de plaats van geboorte ¹⁾.

2°. dat de aangeboren nationaliteit slechts verloren gaat, als eene andere daarvoor in de plaats treedt. Het is een regel, die eigenlijk reeds geldt in het volkenrecht. Want meer dan eens is een staat verplicht geworden zijne vroegere onderdanen, maar die nog in geen ander staatsverband waren opgenomen, weder te ontvangen, als zij hinderlijk begonnen te worden voor andere staten ²⁾. Ook is in vele tractaten, waarbij de contraheerende partijen zich verbonden hunne onderdanen, met name in geval van verarming, weder op te nemen, die verplichting uitdrukkelijk uitgestrekt tot het geval, dat de betrokken personen naar de wet van den verbonden staat de nationaliteit verloren hebbende, evenwel nog geen ander staatsverband hebben verworven ³⁾.

In afwachting van eene internationale regeling, kan intusschen iedere staat alvast het zijne doen om den toestand

¹⁾ Zie diss. Hoofdstuk II § 2.

²⁾ Zie v. BAR, t. a. p. pg. 185. n. 6 a) en pg. 189 n. 10. Zie ook VON MARTITZ: Das Recht der Staatsangehörigkeit im internationalen Verkehr (HIRTH's Annalen 1875, pg. 800): Die Aufnahmepflicht des Staates seinen Bürgern gegenüber gilt im internationalen Verkehr als eine so unbedingte, dass ihr sogar die Expatriationsgründe des Landrechts weichen müssen. Die Expatriation erscheint heutzutage nur als eine relative, ihre rechtliche Wirkung wird bedingt durch die Aufnahme, die der Expatriirte in einem anderen Staate als Bürger findet.

³⁾ Verklaringen v. h. Duitsche Rijk v. 11 December 1873 (MARTENS, N. R. G. II. Serie I. 263) en van Italie van 8 Aug. 1873. art. V. Zie verder: F. STOERK: Staatsunterthanen und Fremde, in Handbuch des Völkerrechts von FR. v. HOLTZENDORF II. 605. n. 4. Ook v. BAR, t. a. p. pg. 189 n. 10.

te verbeteren door de bovengenoemde regels te gedenken bij het geven van *staatsrechtelijke* voorschriften omtrent de nationaliteit. Sommige wetgevingen hebben reeds enkele stappen op dien weg gedaan.

Naar de Zwitsersche wet van 3 Juli 1876 kan een Zwitsersch onderdaan slechts dan afstand doen van zijne nationaliteit, als hij bewijzen kan, dat eene andere nationaliteit door hem verkregen is of hem verzekerd is, niet alleen voor hem zelve, maar ook voor zijne vrouw en zijne minderjarige kinderen.

Art. 14 C. Civ. Ital. bepaalt, dat de Italiaansche vrouw, die huwt met eenen vreemdeling, vreemdelinge wordt, mits zij door haar huwelijk de nationaliteit van haren man verkrijgt.

Dergelijk voorschrift vinden wij in art. 22, 4° van het Portugeesche B. W.

Ten slotte bepaalt art. 10, 3° der Engelsche W. v. 12 Mei 1870, dat de kinderen van eenen Engelschen vader of moeder-weduwe, die zich in een vreemd land laat naturaliseeren, uit het Engelsche staatsverband ontslagen worden, maar alleen wanneer zij in het land waar hunne ouders genaturaliseerd zijn, in het staatsverband worden opgenomen.

Dergelijke voorschriften toonen, dat de wetgever begrijpt, wat hem hier te doen staat. Mochten andere staten er in blijven volharden het staatsverband in vele gevallen verbroken te rekenen, voordat een nieuw verkregen is, dan zullen zij in de lastige conditie kunnen komen, dat zij iemand, dien zij gedwongen worden op te nemen, omdat hij naar volkenrecht hun onderdaan is, als zij hem opgenomen hebben, naar de staatswet als vreemdeling moeten beschouwen.

Ééne opmerking moet hieraan nog worden toegevoegd. Men zal zelfs bij eene algemeene toepassing der genoemde

regels niet ver gevorderd zijn, wanneer niet tevens de nationaliteit steeds met juistheid kan worden bepaald. Want het is duidelijk, dat men met menschen, van wie niet met zekerheid kan worden gezegd tot welken staat zij behooren, dezelfde moeilijkheden heeft als met hen, van wie men weet, dat zij behooren tot geen enkelen staat.

Ook daarvoor zal men dus zijne maatregelen te nemen hebben.

II.

Evenmin als kan worden geduld, dat iemand tot geen enkelen staat behoort, even *onduldbaar is het, dat eenzelfde persoon lid is van meer staten tegelijk*. Dat het een zoowel als het ander nimmer voorkome is een eisch der rechtszekerheid. Niet alleen de plichten, maar ook de rechten, die aan het staatsverband verbonden zijn, verdragen dezen toestand niet. Hoe kan dezelfde persoon geheel tegenstrijdige plichten vervullen? Hoe kan hij tegelijkertijd rechten uitoefenen, die voor geheel uiteenlopende belangen zijn toegekend? Wat zal, zoo een oorlog tusschen twee staten uitbreekt, het gedrag zijn van hem, die lid is van beide? En welke houding zal hij aannemen, die lid van het Engelsche en het Nederlandsche parlement, zijne stem heeft uit te brengen in eene zaak, waar Engelsche en Nederlandsche belangen tegenover elkander staan? ¹⁾

Welke wet zal ten slotte het persoonlijk statuut bepalen? ²⁾

¹⁾ Slechts als de staten zeer nauw en blijvend verbonden zijn (bondsstaat), zoodat conflicten onmogelijk schijnen, kan eene vereniging van meer nationaliteiten in één persoon niet bepaald worden afgekeurd. Zie v. BAR, t. a. p. 258.

²⁾ LEHR, Revue de dr. int. 12, p. 312 vlg.-beweert, dat dubbel staatsverband dientengevolge nog eerder geduld kan worden uit publiek- dan uit privaatrechtelijk oogpunt.

Zullen ook de conflicten tusschen de staten hier nog niet veelvuldiger wezen dan die tengevolge van *heimathlosigkeit*?

Toch bestaat deze toestand, hoewel hij door de wetenschap tegenwoordig ¹⁾ algemeen afgekeurd wordt, nog ²⁾ als een gevolg van **strijdige wetgevingen**.

Er zijn twee gevallen te onderscheiden.

1°. Het kan zijn, dat iemand, die geboren wordt, door meer dan een staat als lid wordt aangemerkt. Dat zal bv. het geval zijn, als het kind van ouders, behoorende tot eenen staat, waar de afstamming het staatsverband bepaalt, geboren wordt in een vreemd land, waar de plaats van geboorte staatsverband vestigt ³⁾.

2°. Het kan een gevolg zijn van de omstandigheid, dat men bij het staatsverband, dat men heeft, er nog een ander bij krijgt.

Dat iemand in een vreemd land genaturaliseerd wordt, zonder dat hij van zijn oorspronkelijk staatsverband ontslagen wordt; dat eene vrouw, die trouwt met eenen vreemdeling, in het staatsverband van haren man wordt opgenomen, maar naar de wet van haar land hare eigen

¹⁾ Vroeger vond men minder bezwaar in de erkenning van dubbel staatsverband. Vgl. HEFFTER: das Europäische Völkerrecht der Gegenwart, § 59a: persönlicher Unterthan mehrerer Staaten zugleich (sujet mixte) (kann man) nur durch Duldung derselben sein. — Over de nieuwere wetenschap, zie von BAR, t. a. p. 257.

²⁾ Het Romeinsche Recht liet geen dubbel staatsverband toe. „Duarum civitatum civis esse, nostro jure civili nemo potest; non esse hujus civitatis, qui se alii civitati subjecerit. CICERO, pro Balbo c. 11.

Zie correspondentie over dergelijk geval gevoerd tusschen Italie en Venezuela bij WEISS, t. a. p. 87.

³⁾ Men kan zelfs drie nationaliteiten op eens krijgen. Bv. Belgische ouders, in Nederland gevestigd, krijgen in Engeland een zoon. Dat kind is Engelschman naar Engelsch recht, Belg naar den Belgischen Code Civil, en Nederlander naar art. 1, 1° W. v. 28 Juli 1850 S. 44.

nationaliteit behoudt; dat de naturalisatie van den man die van vrouw en minderjarige kinderen meebrengt in het nieuwe land, maar voor hen geen verlies van nationaliteit in het oude tengevolge heeft — zijn daarvan even zoo-vele voorbeelden.

Het aantal daarvan zou gemakkelijk nog kunnen worden aangevuld, maar die wij gaven toonen voldoende aan, dat, gelijk gemis van staatsverband, zoo ook meervoudig staatsverband volstrekt geen zeldzaamheid is.

Zij, die er mede bedeed zijn, hebben soms getracht er hetzelfde voordeel uit te trekken als anderen uit de *heimathlosigkeit*. Door tegenover ieder der beide staten zich te beroepen op hunne andere nationaliteit, poogden zij te ontsnappen aan den krijgsdienst in beide landen.

Aan den anderen kant kan dubbel staatsverband de betrokken personen echter in groote moeilijkheden wikkelen, bv. wanneer een oorlog uitbreekt; en kunnen ernstige conflicten tusschen de staten er het gevolg van zijn, wanneer zij tegelijkertijd hunne rechten op den tweevoudigen onderdaan doen gelden ¹⁾.

Ook hier hebben de ondervonden moeilijkheden geleid tot bepalingen in de staatswet, die dubbele nationaliteit moeten voorkomen, of een middel geven om aan den toestand een einde te maken; tot eigenaardige praktijken in zake bescherming van onderdanen en van naturalisatie; en ook tot enkele tractaten.

Een recht van optie, van keuze tusschen de beide nationaliteiten, na de meerderjarigheid aan den betrokken per-

¹⁾ Zie LAWRENCE: Commentaire sur les éléments du droit international et sur l'histoire des progrès du droit des gens de HENRY WHEATON, III, pg. 227 vlg.

soon gegeven, moet dienen om dubbel staatsverband op te heffen, voor zoover het een gevolg is van botsingen tusschen de wetgevingen bij het bepalen van de nationaliteit, die men bij zijne geboorte krijgt (de zoogenaamde aangeboren nationaliteit). Sinds 1870 kent het Engelsche recht zoodanige optie ¹⁾. Wij vinden haar ook in de Fransche wetten van 12 Februari 1851 en 12 December 1874 ²⁾.

Vóór 1870 weigerde Engeland kinderen van Engelschen, die in den vreemde geboren waren en dientengevolge ook eene nationaliteit *jure soli* bezaten, te beschermen tegen de regeering van het land hunner geboorte, althans zoolang zij daar verblijf hielden ³⁾. Omgekeerd werd ook geen bescherming verleend aan personen, die op Engelsch territoir geboren waren, tegen het land, waartoe zij door afstamming behoorden en waarheen zij vrijwillig waren teruggekeerd ⁴⁾.

Dubbel staatsverband als gevolg van het verkrijgen van eene nieuwe nationaliteit wordt voorkomen, doordat vele wetgevingen op voorbeeld van Frankrijk den regel hebben opgenomen: dat het staatsverband verbroken wordt door naturalisatie in een vreemd land ⁵⁾.

De Zwitsersche en Luxemburgsche wetten houden bovendien bepalingen in, waardoor het mogelijk wordt de naturalisatie te weigeren in alle gevallen, waarin daaruit

¹⁾ Art. 4. W. 12 Mei 1870.

²⁾ Zie diss. pg. 27.

³⁾ Report of the royal commissioners for inquiring into the laws of naturalization and allegiance, Londen 1869, p. 60.

⁴⁾ Report etc. pg. 67.

⁵⁾ Frankrijk, België, Luxemburg, Monaco, Italië, Nederland, Zweden, Spanje, Columbia, Brazilië, Uruguay; Engeland sinds W. 12 Mei 1870. Zie COGORDAN, t. a. p. 137; v. BAR, t. a. p. 200 n. 2; WEISS, t. a. p. 256 vlg.

voor den staat eenige verwikkeling zou kunnen voortvloeien ¹⁾).

Zwitserland heeft die bepalingen toepasselijk verklaard op de naturalisatie van vrouw en kinderen als gevolg van de naturalisatie van den man. Zweden kent als voorwaarde van naturalisatie ontslag uit het oude staatsverband ²⁾; en hier te lande stelt de praktijk in zake naturalisatie denzelfden eisch ³⁾).

Hoewel Engeland niet zoover gaat, weigert het weer zijne bescherming aan in Engeland genaturaliseerde vreemdelingen tegen hunnen oorspronkelijken staat ⁴⁾).

In sommige landen heeft men zijne toevlucht genomen tot tractaten. Zoo hebben de regeeringen der Duitsche staten naar aanleiding van een cartel van 1831 betrekkelijk de uitlevering van deserteurs tusschen alle staten van den Duitschen Bond, overeengekomen geen lid van eenen anderen Duitschen staat te naturaliseeren, dan wanneer hij van den staat, waartoe hij tot dusver behoorde, een verlot tot expatriatie (Entlassungsschein) bekomen heeft.

Dergelijke overeenkomsten zijn ook gesloten door Rusland met Oostenrijk en Pruisen, en door Oostenrijk met het Duitsche keizerrijk ⁵⁾).

De meeste naturalisatiën vinden natuurlijk plaats in de

¹⁾ Zwitsersche Bondswet 3 Juli 1876, art. 2; Luxemburgsche Wet, 27 Januari 1878, art. 2. Zie WEISS t. a. p. 13. n. 3.

²⁾ Wet van 27 Februari 1868 (Journal de dr. int. privé, 7. p. 437 en WEISS t. a. p. 291. Deze voorwaarde valt echter weg, zoo de staat van oorsprong het staatsverband als onverbreekbaar beschouwt. Dan moet hij, die de naturalisatie vraagt, echter verklaren zich zijnerzijds nimmer meer op het oude staatsverband te zullen beroepen. — Oostenrijk eischt ontslag uit het staatsverband bij Hongaren, die zich in Oostenrijk willen laten naturaliseeren. Zie WEISS, t. a. p. 266.

³⁾ Zie diss. Hoofdstuk II, § 2.

⁴⁾ Report of royal comm. pg. 68. Art. 7, al. 4. W. 12 Mei 1870.

⁵⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 14.

nieuwe wereld. Vandaar ook de meeste geschillen uit dubbel staatsverband met de daargelegen staten, o. a. met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Sedert 1868 nu hebben de Vereenigde Staten met vele Europeesche staten tractaten gesloten, waarbij deze laatsten zich verbonden, onder zekere voorwaarden, de naturalisatie te erkennen, door de Unie aan hunne onderdanen verleend.

Het eerste van deze tractaten, — het zoogenaamde Bancroft-tractaat, dat sedert tot grondslag heeft gestrekt bij het aangaan van dergelijke overeenkomsten, — werd den 22sten Februari 1868 gesloten met den Noord-Duitschen Bond, nadat gedurende veertig jaren de neteligste onderhandelingen waren gevoerd naar aanleiding van de naturalisatie van Pruisische onderdanen in de Vereenigde Staten. Ondanks zoodanige naturalisatie toch kwamen telkenmale zulke Pruisen zich weer neerzetten in hun oorspronkelijk vaderland. Werden zij daar dan aangemaand om hunne plicht als Pruisische onderdanen te vervullen, — welke hoedanigheid zij door de naturalisatie niet verloren hadden, — dan riepen zij de bescherming der Noord-Amerikaansche Regeering in. Vandaar onophoudelijke moeilijkheden. Het zoogenaamde Bancroft-tractaat moest dienen om daaraan eindelijk paal en perk te stellen. Naar dit tractaat zullen de burgers van den Noord-Duitschen Bond, die in de Vereenigde Staten genaturaliseerd worden, als Amerikaansche burgers worden erkend en behandeld, mits zij vijf achtereenvolgende jaren in de Vereenigde Staten hebben gewoond. Eene dergelijke bepaling is gemaakt voor burgers der Vereenigde Staten, die genaturaliseerd zijn als burgers van den Noord-Duitschen Bond ¹⁾.

¹⁾ Art. 1 van het tractaat van 22 Februari 1868. Voor den verderen

Aangezien dubbel staatsverband eene anomalie is en een gevaar voor de rust der internationale rechtsverhoudingen, is het dringend noodig na te gaan, welke de middelen zijn om daaraan een eind te maken.

Wat de eerste oorzaak van meervoudig staatsverband betreft: strijdige wetgevingen op het stuk van de nationaliteit door geboorte, — alleen eene internationale regeling kan weer zekerheid geven, dat er geen botsingen meer zullen ontstaan. Zoolang die er nog niet is, zoolang de eene staat het afstammingsbeginsel, de andere het territoriaal beginsel toepast, kunnen de gevallen van dubbelstaatsverband niet worden ontkomen. Slechts kan de mogelijkheid van eene keuze tusschen het staatsverband *jure originis* en *jure soli*, als waarvan art. 4 der Engelsche wet van 1870 het voorbeeld geeft, dan het middel worden om na de meerderjarigheid van den betrokken persoon de anomalie weer op te heffen. Het beste zou dan natuurlijk wezen, zoo tractaten door elken staat met de andere gesloten, die keuze tot eene verplichting maakten. Daarbij zou tevens het tijdstip, waarop zij moest geschieden, telkens met juistheid kunnen worden vastgesteld ¹⁾.

Zoolang ook zoodanige tractaten niet bestaan, moet iedere wet, waarvan de bepalingen aanleiding geven tot een conflict, als wij hier bespreken, — zoo men de bepaling zelf niet wenscht op te geven —, een dergelijk recht van optie toestaan.

Het bezwaar van het ontbreken van tractaten is dan echter, dat, wanneer bijv. iemand, die in Engeland ge-

inhoud, zie LAWRENCE, III. 257. Ook SANNES, Het Staatsverband. diss. Leiden, 1875, pg. 232. Dergelijke overeenkomsten zijn door de Vor. St. gesloten met Beijeren, Baden, Wurtemberg, Hessen, Oostenrijk-Hongarije, België, Groot-Brittanie en Denemarken. Zie WEISS, t. a. p. pg. 293.

¹⁾ LAURENT, t. a. p. 435.

boren is uit vreemde ouders, geen afstand doet van het Britsche staatsverband, omdat hij Engelschman wenschte te blijven, daardoor het staatsverband door afstamming nog niet verloren gaat, en de anomalie van dubbele nationaliteit dus blijft bestaan.

Er zou nimmer vrees behoeven te bestaan, dat dubbel staatsverband een gevolg zou zijn van het verkrijgen eener andere nationaliteit, zoo alle staten er toe wilden overgaan in hunne wetgeving den regel op te nemen, die het eerst werd neergeschreven in art. 17 C. C. ¹⁾, dat n.l. het staatsverband verloren gaat door naturalisatie in een vreemd land. Aangezien er nu bovendien naast het beginsel, dat dubbel staatsverband eene ongerijmdheid is, nog een ander bestaat: n.l. dat het staatsverband niet onverbreekbaar mag zijn, of m. a. w. dat er vrijheid van expatriatie moet wezen ²⁾, — en ook uit een oogpunt van vrije expatriatie bovengenoemde regel zich zeer aanbeveelt ³⁾, zoo mag het zeker jammer heeten, dat er nog altijd staten zijn — al vermindert hun getal — in wier wetten hij te vergeefs gezocht wordt.

Wordt hij eens algemeen gehuldigd, de tweede oorzaak van dubbel staatsverband zal dan verdwenen zijn.

Maar er zijn nog altijd enkele staten, waar het staatsverband onverbreekbaar is ⁴⁾, en vele andere, waar expatriatie alleen met autorisatie der overheid geschieden kan ⁵⁾. Zoolang dat zoo is, zou slechts het aanvaarden

¹⁾ C. C. art. 17. La qualité de Français se perdra: 1° par la naturalisation acquise en pays étranger.

²⁾ Zie diss. pg. 42.

³⁾ Zie VON BAR, t. a. p. pg. 200, n°. 62.

⁴⁾ Zie diss. pg. 48.

⁵⁾ Zie diss. pg. 49.

van eenen anderen regel, n.l. om niet te naturaliseeren, zoo niet verlies van het oude staatsverband er aan voorafging of er een gevolg van was, dubbel staatsverband in elk geval kunnen voorkomen.

Gelijk wij hierboven zagen, hebben inderdaad sommige wetgevingen en tractaten dien weg gekozen; en ook sommige schrijvers, bv. WEISS ¹⁾ en BROCHER ²⁾ verklaren zich daarvoor.

Wij kunnen ons echter daarbij niet aansluiten. Want zoo het middel ongetwijfeld afdoende wezen zou, de toepassing ervan zou volkomen strijdig zijn met het beginsel van vrije expatriatie.

Gelijk wij hieronder zullen trachten uit een te zetten, steunt het beginsel van vrije expatriatie op den aard van het staatsverband. De rechten en verplichtingen, daaraan verbonden, mogen nimmer aan iemand worden opgedrongen. Daarom moet, naar wij meenen, in den strijd tusschen de twee beginselen: vrijheid van expatriatie en geen dubbel staatsverband, de vrijheid van expatriatie het winnen. *Niet altijd* ontstaan er botsingen uit het dubbel staatsverband, maar *altijd* moet er vrijheid van expatriatie wezen ³⁾.

Ook zoolang nog niet algemeen geldt, dat het staatsverband verloren gaat door naturalisatie in een vreemd land, — neme dus toch een staat een ieder, die het verlangt en die het waard is, op in zijnen kring ⁴⁾. Slechts

¹⁾ WEISS, t. a. p. pg. 13.

²⁾ BROCHER, Nouveau Traité de Droit Intern. Privé, Paris, 1876, pg. 167.

³⁾ Zie VON BAR, t. a. p. pg. 199 en 261.

⁴⁾ De *State Department* der Vereenigde Staten heeft meer dan eens verkondigd, dat de naturalisatie in de Ver. St. nimmer van eenige toestemming van den staat van oorsprong afhankelijk gesteld kon worden.

beschermte de naturaliseerende staat den nieuwen onderdaan niet tegen zijnen oorspronkelijken staat, zoo hij daarheen terugkeert en deze het oude staatsverband nog niet verbroken acht, al eischt hij ook terecht van alle andere staten de erkenning van het nieuwe staatsverband. Zoo worden botsingen voorkomen, zoogoed als wanneer ontslag uit het vorige staatsverband ware gevorderd en ontsnapt men tevens aan de harde consequentiën van dat stelsel.

Ook komt de naturaliseerende staat tegenover den onderdaan niet te kort in zijne verplichtingen. Want deze zal moeten toegeven, dat in dit geval de bescherming niet met grond kon worden verleend, omdat toch de nieuwe staat door de naturalisatie aan den ouden diens rechten op zijnen onderdaan niet kan ontnemen. Moeielijk kan de nieuwe staat bovendien de erkenning vragen eener dergelijke naturalisatie, waaraan hij zelf zoo het een zijner leden betrof, stellig op zijne beurt eveneens alle waarde zou ontzeggen. — Dit stelsel werd vóór 1870 door de Engelsche diplomatie ¹⁾ en wordt thans ook door de Engelsche wetgeving ²⁾ in praktijk gebracht ³⁾.

Zie WHARTON. A digest of the international law of the United States, 1886, II. § 172 en § 193.

¹⁾ Report of royal commissioners etc. 68.

²⁾ Art. 7 W. 12 Mei 1870: «de genaturaliseerde vreemdeling zal dezelfde politieke en andere rechten genieten als de geboren Engelschman, mits hij als Britsch onderdaan beschouwd worde in den staat, waar hij vandaan komt, zoo hij aldaar vertoeft.» Zie WEISS, t. a. p. pg. 273.

³⁾ Zie ook het antwoord door WHEATON, als gezant der Ver. St. te Berlijn gegeven aan eenen in de Ver. St. genaturaliseerden Pruis, die, in Pruisen terugkeerd, de bescherming der Ver. St. inriep tegen zijn vroeger vaderland. Te vinden bij HOLTZENDORF: Handb. d. Völkerrechts II. 606. n. 6. — In Spanje bestaat een decreet van 17 November 1852, dat uitdrukkelijk aan vreemde mogendheden al hunne rechten waarborgt op onderdanen, die de Spaansche nationaliteit verkregen hebben, buiten weten en zonder toestemming van hunne regeering. Zie WEISS, p. 289.

III.

Er is een tijd geweest, toen men met een beroep op de liefde, die een ieder moest gevoelen voor de plaats zijner geboorte, voor zijnen vorst en zijn vaderland — eene liefde, die zoo innig, zoo trouw, zoo onvergankelijk geloofd werd als geene andere — het staatsverband verklaarde te zijn onoplosbaar en voortdurend. Het was de leer van het onverbreekbaar staatsverband (*perpetual allegiance*).

Al was zij in de vorige eeuw in vollen bloei, het is niet meer de leer van onze dagen. Zich herinnerende, dat de banden, die eens de liefste waren, vaak door den tijd het knellendst worden kunnen, is men gaan inzien dat in naam der liefde de vrijheid hier in boeien werd geslagen, en hebben de staten, hoewel de hechtheid van den band met den geboortegrond niet ontkennende, hunnen leden echter de bevoegdheid toegekend *de aangeboren nationaliteit te vervangen door eene andere*.

Hoewel de oudheid zich niet bewust was van eene vrijheid, zooals wij ons die voorstellen, zoo werd toch in de Grieksche staten, — Sparta en Locris uitgezonderd, — evenmin als te Rome den burgers het recht ontzegd om in een nieuw staatsverband over te gaan, en CICERO noemde den regel: *ne quis in civitate invitatus maneat*, zelfs «*fundamentum (nostrae) libertatis*» ¹⁾.

Het lecnstelsel zou echter aan die vrijheid een einde maken. Daar toch het staatsverband niet anders werd dan de band tusschen den heer en die onder zijn gezag

¹⁾ CICERO pro Balbo c. 13. § 31: «Ne quis invitatus civitate mutetur, neve in civitate maneat invitatus. Haec sunt enim fundamenta firmissima nostrae libertatis, sui quemque juris et retinendi et dimittendi esse dominum.»

stonden, en dit gezag, berustende op het bezit van den grond, zich niet verder uitstreckte dan dat bezit, zoo was zelfs het *verlaten* van het gebied van den heer zonder zijne toestemming niet geoorloofd. De mensch werd toen gelijk een plant; hij mocht zich zelfs niet meer bewegen.

Eeuwenlang zou die toestand zoo blijven; ook toen de staatscenheid hersteld was. Want ook de vorsten ontzegden hunnen onderdanen het recht het staatsterritoir te verlaten om zich elders te vestigen en zich te verbinden aan een anderen heer. Slechts bij uitzondering stonden zij het toe tegen betaling eener hooge schatting (*gabella emigrationis*). Het was in die tijden, dat de regel ontstond: «*nemo potest exucre patriam*», en dat men zich beriep «op de onverbreekbare banden, waarmede de geboorte de onderdanen bond aan hunnen vorst en aan hun vaderland», om dien regel te rechtvaardigen en zware straffen te bedreigen tegen hem, die zonder toestemming zijn land verliet ¹⁾.

Protectionistische en mercantilistische theorieën van staathuishoudkunde hebben zeker het hare er toe bijgebracht, dat men liever onderdanen van andere staten opnam in zijn gebied, dan eigen onderdanen zag vertrekken. Maar boven alles was de onverbreekbaarheid van het staatsverband eene consequentie van de feodale opvatting van deze verhouding als een band tusschen vorst en onderdaan. «*Amittit regnum sed non regem; amittit patriam sed non patrem patriae*».

Sedert de Fransche Revolutie heeft men die opvatting echter laten varen. In het staatsverband ziet men niet meer den band tusschen vorst en onderdaan, en de mensch wordt niet meer beschouwd als een plant op den

¹⁾ Edict van Lodewijk XIV van Augustus 1669. Te vinden bij LAURENT, t. a. p. pg. 225.

grond van zijnen heer. De vrijheid van beweging is hem weergegeven. Daar de natuur hem het vermogen schonk zich te verplaatsen, kent men voor hem geen natuurlijker recht dan de vrijheid om te gaan, waar hij verkiest, en zelf te bepalen, onder welken hemel hij wil leven.

Algemeen is dan ook erkend de vrijheid van emigratie, d. i. de vrijheid om het staatsgebied te verlaten.

En even algemeen moest ook erkend zijn de vrijheid van expatriatie.¹⁾ Want, gelijk wij boven zagen, het strijdt met den aard van het staatsverband het ooit aan iemand op te dringen, en aan den wensch om zich te vereenigen met eenen anderen staat mogen dus geen hinderpalen in den weg worden gesteld. Daar niemand lid van twee staten tegelijk kan zijn, zal de oude staat zijnen onderdaan moeten prijsgeven.

«L'homme n'est plus attaché à l'Etat qu'à la glèbe», gelijk BLUNTSCHLI zegt ²⁾. Dat is de consequentie van de waarheid, die niet meer wordt betwist, sinds men den staat beschouwt als rechtsgemeenschap, dat de staten er zijn om de menschen en niet de menschen om de staten ³⁾. Omdat men daarvan meer en meer doordrongen wordt, wordt meer en meer ook de oude theorie, steunende op

¹⁾ Niet altijd houdt men emigratie en expatriatie uit elkaar, maar begrijpt onder vrijheid van emigratie vaak de vrijheid van expatriatie. Juister is het de begrippen te onderscheiden, en onder *emigratie* te verstaan: het *feitelijk* verlaten van het grondgebied met het oogmerk om niet blijvend meer terug te keeren, en onder *expatriatie*: het verbreken van het staatsverband.

Op dezelfde wijze onderscheidt men *immigratie* en *naturalisatie*. — Naar het volkenrecht vallen expatriatie en naturalisatie samen. Zie STOEBER in HOLTZENDORF's Handbuch. II, § 116 en VON BAR, t. a. p. pg. 194. Zie diss. pg. 30.

²⁾ Revue de dr. int. II. 115.

³⁾ LAURENT, t. a. p. 245, «la qualité d'homme domine celle de citoyen.»

de feodale opvatting der nationaliteit, verlaten en de staf gebroken over de leer van het onverbreekbaar staatsverband, die — strijdig met de belangen der individuen — ook niet verdedigd wordt door het belang der staten, die kwalijk gediend zijn van onwillige onderdanen.

Er moet dus ook vrijheid van expatriatie worden toegkend. Dat een nieuw staatsverband verkregen zij, is evenwel eene onafwijsbare voorwaarde voor de verbreking van het oude. Dat volgt daaruit, dat niemand geheel buiten eenig staatsverband mag staan.

Wie het staatsverband verbreekt zonder te treden in een ander, wie zich vrijwillig plaatst onder de *heimathlosen*, kan moeielijk iets anders beöogen, dan om zich overal te onttrekken aan de plichten, die noodzakelijk aan het staatsverband verbonden zijn!

Afkeuring verdient daarom zoodanige bepaling, als art. 11 C. Civ. italiano inhoudt, waarbij de bevoegdheid gegeven wordt om afstand te doen van het staatsverband, mits men het territoir verlate. Afkeuring ook de bepaling van art. 10, 3° W. 28 Juli 1850, volgens welke de staat van Nederlander verloren gaat door vijfjarig verblijf ¹⁾ in een vreemd land met het oogmerk om niet terug te keeren. Want dat is niet anders dan een stilzwijgende afstand.

In naam der vrijheid van expatriatie kan dergelijke bevoegdheid niet worden gevorderd, maar kan integendeel slechts de regel van art. 17, 1° C. C., waarnaar het staatsverband verbroken wordt door naturalisatie in een vreemd land, goedkeuring wegdragen.

Uit het voorgaande volgt, dat wie in een vreemd land

¹⁾ Art. 9, 3° B. W.; C. C. belgc. 17, 3°.

wordt genaturaliseerd, voortaan van alle plichten tegenover zijn vroeger vaderland moet ontslagen worden. Het spreekt echter wel van zelf, dat de naturalisatie niet bevrijden kan van de op het oogenblik der naturalisatie *reeds bestaande* verplichtingen.

Eigenlijk moeten deze eerst worden vervuld.

Om zeker te zijn dat dit werkelijk geschieden zal, kennen sommige staten daarom aan eene naturalisatie geen kracht toe, wanneer zij niet vooraf een verlot om te emigreeren hebben afgegeven.

Als middel van contrôle valt tegen die praktijk, dunkt ons, niets in te brengen, mits de regeling van dien aard zij, dat ieder, die zijne verplichtingen heeft vervuld, een recht krijgt op zoodanige permissie; deze hem dus niet geweigerd worden kan. Ook moet aan de naturalisatie zonder zoodanige permissie geen ander gevolg verbonden zijn, dan dat het oude staatsverband niet wordt verbroken. Er mogen geen straffen daartegen worden bedreigd ¹⁾. Want als dat gebeurt, keert men terug tot het stelsel van Lodewijk XIV ²⁾, dat verworpen moet worden als in strijd met het wezen van den modernen staat.

In de praktijk geeft de eisch van verlot tot emigratie echter altijd moeilijkheden. Daar toch de meeste staten naturaliseeren zonder te vragen, of de staat van oorsprong het wel goedvindt, ontstaat daaruit licht dubbel staatsverband. Ook is gemis van staatsverband er dikwijls het

¹⁾ Het decreet van 26 Augustus 1811 van Napoleon bedreigt tegen naturalisatie van eenen Franschman zonder zijne toestemming: verbeurdverklaring van alle goederen; verlies van erfrecht en andere burgerlijke rechten; van alle adellijke titels etc.; ook verbanning. — Zie over de vraag, of het decreet nog van kracht is, WEISS, l. a. p. 183 vlg.

²⁾ Zie diss. pg. 43.

gevolg van, omdat aan het verleenen van het verlof meestal onmiddellijk verlies van het staatsverband wordt vastgeknoopt, ook vóór dat nog een ander is verkregen¹⁾. Men zou daarom in elk geval de verbreking van het staatsverband moeten verschuiven tot het oogenblik van naturalisatie in het vreemde land. Het verlof tot emigratie zou dan meer dit karakter krijgen, dat het bewijst, dat van de zijde van den staat van oorsprong zich tegen de naturalisatie niets meer verzet²⁾.

Maar nog beter komt het ons voor geenerlei verlof te eischen voor de emigratie, maar den regel te aanvaarden, dat het staatsverband verbroken wordt door naturalisatie in een ander land. Eene der oorzaken van dubbel staatsverband valt daarmee weg. Dat is een zeer groot voordeel, hetwelk men uit vrees, dat de verplichtingen jegens den staat dan al te gemakkelijk kunnen worden ontdoken, niet behoeft prijs te geven. Want men vergete toch niet, dat de naturalisatie nimmer terugwerkende kracht heeft, en dat alzoo, wie genaturaliseerd is in een vreemd land, desniettemin altijd aansprakelijk blijft jegens zijnen ouden staat voor alles, wat hij vóór zijne naturalisatie jegens dezen misdreef.

Het is weer de Engelsche wet van 12 Mei 1870, die, naar wij meenen, ook hier den juisten weg gekozen heeft door in art. 6 te bepalen, dat het aannemen van naturalisatie in een vreemd land de Britsche nationaliteit doet verloren gaan; en in art. 15, dat de Engelsche onderdaan, die dientengevolge vreemdeling is geworden, verantwoor-

¹⁾ Deutsches Reichsgesetz 1 Juni 1870, § 18. Abs. 1: «Die Entlassungs-Urkunde bewirkt mit dem Zeitpunkte der Aushändigung den Verlust der Staatsangehörigkeit.» Zie daarover von BAR, t. a. p. 186.

²⁾ Dat is dan ook de beteekenis der «Certificate», die in Oostenrijk worden afgegeven. Zie v. BAR, t. a. p. 186.

delijk blijft voor de handelingen, die door hem verricht zijn vóór de verandering van zijne nationaliteit ¹⁾.

Staan wij ten slotte een oogenblik stil bij de bepalingen der tegenwoordige wetgevingen op het stuk der vrijheid van expatriatie, dan zouden wij die in vier groepen kunnen rangschikken.

1°. In Europa staat alleen Rusland nog op het standpunt van het onverbreekbaar staatsverband. Tot 1864 was de eenige manier om de Russische nationaliteit te verliezen, voor vrouwen, het huwelijk met eenen vreemdeling. Sedert de ukase van 6 Maart 1864 kunnen genaturaliseerde vreemdelingen het Russische staatsverband weer afleggen. Voor geboren Russen is het onverbreekbaar ²⁾.

Ook in de Zwitsersche kantons Genève en Neuchâtel is het staatsverband nog *indelibile* ³⁾.

Zoo was het in Engeland tot 1870 ⁴⁾. Sedert is evenwel de leer: «*nemo potest exuere patriam*», door Engeland prijsgegeven ⁵⁾.

In de Vereenigde Staten gold die regel van den Engelschen common law tot 1868. Toen verklaarde eene wet van 27 Juli, dat vrijheid van expatriatie was «*a natural and inherent right of all people, indispensable for the enjoyment of life, liberty and the pursuit of happiness*» ⁶⁾.

Terwijl nu dientengevolge in dezelfde wet bepaald is, dat alle in de Vereenigde Staten genaturaliseerde personen

¹⁾ Dergelijke bepaling is opgenomen in het tractaat tusschen Ver. St. en N. D. Bond van 22 Febr. 1868 (Art. 2).

²⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 8.

³⁾ Zie daarover COGORDAN, t. a. p. pg. 138.

⁴⁾ Zie BLACKSTONE and STEPHEN. Commentaries on the laws of England, II. 402—405.

⁵⁾ Art. 6 W. 12 Mei 1870. WESTLAKE, in Revue de dr. intern. 1871, p. 602.

⁶⁾ WHARTON, Digest, II, § 184, p. 405.

dezelfde aanspraak op bescherming tegen andere staten hebben als geboren burgers der Unie, ontbreekt evenwel tot dusver een voorschrift, waarnaar leden der Unie hun staatsverband verliezen door naturalisatie in den vreemde. Integendeel houdt de jurisprudentie voor hen veelcer vast aan den regel van den common law ¹⁾.

Ten slotte kennen de wetgevingen van Venezuela ²⁾ en van de Argentijnsche Republiek ³⁾ geen wijze, waarop het staatsverband verbroken wordt.

2°. In eene tweede groep kan het staatsverband alleen verbroken worden met machtiging der Regeering. Hiertoe behooren Duitschland ⁴⁾, Oostenrijk (voor dienstplichtigen alleen) ⁵⁾ en Turkije ⁶⁾.

3° De derde groep huldigt den regel, dat naturalisatie in een vreemd land het staatsverband opheft. Hiertoe behooren Frankrijk, België, Luxemburg, Monaco, Italië, Nederland, Zweden, Spanje, Engeland, Bulgarye, Columbia, Brazilië, Uruguay ⁷⁾. De Zwitser verliest zijne nationaliteit niet door naturalisatie in den vreemde; hij moet in dat geval nog uitdrukkelijk daarvan afstand doen. Die afstand is echter alleen mogelijk, zoo hij elders eene nationaliteit verkregen heeft ⁸⁾.

4°. Eene vierde groep gaat zoover, dat zij naast de bepaling, dat het staatsverband wordt opgeheven door naturalisatie in een vreemd land, bepalingen heeft, die de

¹⁾ COGORDAN, t. a. p. pg. 139. Journal du dr. intern. privé, 1877, p. 388.

²⁾ Te vinden bij COGORDAN, t. a. p. pg. 467.

³⁾ Te vinden bij COGORDAN, t. a. p. pg. 436.

⁴⁾ W. v. 1 Juni 1870, Art. 13, 1°.

⁵⁾ W. v. 21 December 1867, Art. 4; W. v. 5 December 1868 en W. v. 13 Mei 1869. Zie WEISS, t. a. p. pg. 266.

⁶⁾ W. v. 19 Januari 1869, Art. 5. WEISS, t. a. p. pg. 259.

⁷⁾ Zie diss. pg. 35 n. 5.

⁸⁾ Bondswet v. 3 Juli 1876, Art. 6.

bevoegdheid geven afstand te doen van de aangeboren nationaliteit, zonder dat het verkrijgen van eene nieuwe nationaliteit als voorwaarde gesteld wordt.

Hiertoe behoort Italië ¹⁾, en kan men ook brengen die landen, welke aan het verlaten van het gebied *sine animo revertendi* of *cum animo non revertendi* verlies van het lidmaatschap van den staat verbinden. Bv. Nederland ²⁾, België ³⁾, Denemarken en Noorwegen ⁴⁾.

§ 4. *Internationale regeling.*

De bedoeling der vorenstaande beschouwingen was, om aan te toonen, dat de drie beginselen der afdeelingen I, II, III van de vorige paragraaf ten grondslag moeten liggen aan iedere regeling van het staatsverband, hoe verschillend overigens de regeling der onderscheiden nationale wetten ook zijn moge ⁵⁾. De rust der internationale verhoudingen of m. a. w. het volkenrecht eischt, dat de regeling zóó gemaakt worde, dat er geen botsingen tusschen de staten ontstaan; welnu, daarvoor is toepassing dier beginselen noodig.

Wenschelijk zou het natuurlijk wezen, die toepassing te verzekeren door tractaten. Vóór alle onderwerpen vordert zeker het staatsverband, — waarbij toepassing van verschillende beginselen meer dan bij eenig ander aanleiding geeft conflicten, — dat het internationaal worde geregeld.

¹⁾ C. Civ. italiano, Art. 11.

²⁾ W. 28 Juli 1850, Art. 10, 3° en B. W. art. 9, 3°.

³⁾ C. C. Art. 17, 3°. Sinds 1889 is dit nummer van art. 17 in Frankrijk uit den Code gelicht.

⁴⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 145.

⁵⁾ COGORDAN, t. a. p. pg. 17, formuleert deze beginselen aldus:

1° *Que tout homme doit posséder une nationalité.*

2° *N'en avoir qu'une.*

3° *Pouvoir la changer.*

Reeds hebben bv. de zoogenaamde Bancroft-verdragen de vrijheid van expatriatie gewaarborgd tusschen verscheidene staten en vele gevallen van dubbel staatsverband voorkomen.

Eene gemeenschappelijke regeling op veel grooter schaal is echter noodig, wil men op eenigszins afdoende wijze de moeielijkheden uit gemis van staatsverband en dubbel staatsverband ontgaan ¹⁾.

Zoolang de staten daartoe nog niet besloten hebben, toone intusschen iedere staat te beseffen, dat het eigen belang ook meebrengt conflicten te ontloopen, door de drie bedoelde beginselen op te nemen in de nationale wet.

Waar wij in de volgende hoofdstukken zullen nagaan, hoe de wet het verkrijgen en verliezen van het lidmaatschap van den staat, — bepaaldelijk van den Nederlandschen Staat, — moet regelen, zullen wij dan ook vooral die beginselen in het oog vatten.

¹⁾ Zie over dergelijke internationale regeling en over de vraag, in hoeverre *algemeene* overeenstemming in de naaste toekomst te verkrijgen zou zijn, VON BAR, l. a. p. pg. 262.

HOOFDSTUK II.

Behandeling en kritiek van het Nederlandsch Positieve Recht.

§ 1. *Wet tot uitvoering van art. 6 der Grondwet.*

Wij zullen nu, zooals gezegd is, overgaan tot de bespreking van het ontstaan en van het tenietgaan van het staatsverband. Kritiek van het positieve recht van Nederland zal daarbij ons doel zijn.

Het voorschrift van het Nederlandsche recht, dat het eerst onze aandacht trekt, is natuurlijk art. 6 G. W. van 1887.

«De wet verklaart wie Nederlanders (en wie ingezetenen) zijn.

Een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd.

De wet regelt de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenoot en minderjarige kinderen van den genaturaliseerde.»

Al. 1 draagt aan de wet op te verklaren, wie Nederlanders zijn, m. a. w. zij draagt aan de wet op te regelen, hoe het Nederlanderschap verkregen wordt en hoe het weer verloren gaat.

Al. 2 zegt, dat wie naar de algemeene wet in al. 1 bedoeld, geen Nederlander is, kan worden genaturaliseerd; evenwel niet dan door eene speciale wet.

Naar al. 3 regelt de algemeene wet de rechtsgevolgen van zoodanige naturalisatie voor de vrouw en de minderjarige kinderen van den genaturaliseerden vreemdeling.

De alinea's 2 en 3 zullen wij voorloopig laten rusten, maar de tegenwoordige toestand van ons recht maakt het noodig bij al. 1 iets langer stil te staan.

Het voorschrift, dat de wet verklaart, wie Nederlanders zijn, dagteekent van de G.W. van 1848 ¹⁾. De vroegere grondwetten hielden dergelijk voorschrift niet in; slechts hadden de G.W. van 1815 ²⁾ en die van 1840 ³⁾ enkele bepalingen omtrent de benoembaarheid tot ambten, waarin eenigszins eene — natuurlijkerwijze zeer gebrekkige — regeling van het Nederlanderschap lag opgesloten ¹⁾.

Toch bestond ook vóór 1848 reeds eene wet, die verklaarde, wie Nederlanders waren. Wij bedoelen het B. W. artt. 5—12. Doch uit hun aard en krachtens hunne geschiedenis, hadden die artikelen een bloot-privaatrechtelijk karakter; en zoo zij bij gebreke van andere bepalingen ook werden toegepast, waar in publiekrecht het Nederlanderschap ter sprake kwam, die ruime interpretatie werd slechts door den nood gebillijkt.

Toen men dan ook in de G.W. van 1848 in art. 5 bepaalde, «om eenig burgerschapsrecht te hebben moet men *Nederlander* zijn»; en in art. 6: «Ieder *Nederlander* is tot elke landsbediening benoembaar», voegde men daaraan toe het bovengenoemde art. 7, hetwelk aan de wet opdroeg te verklaren, wie Nederlanders waren.

¹⁾ G.W. v. 1848, Art. 7.

²⁾ G.W. v. 1815, Art. 8, 9, 10.

³⁾ G.W. v. 1840, Art. 7, 8, 9.

Die wet kon nu natuurlijk niet zijn het B. W. Men heeft dan ook eene nieuwe wet gemaakt, de W. v. 28 Juli 1850 S. 44, regerende, naar den aanhef van art. 1, wie Nederlanders zijn ten aanzien van het genot van burgerschapsrechten.

Naast die wet liet men echter de artt. 5—12 B. W. onveranderd bestaan.

Zoodoende hebben wij op het oogenblik twee wetten, die verklaren, wie Nederlanders zijn. De vraag is nu natuurlijk, wat het verband is tusschen die twee regelingen. Is de W. v. 1850 de algemeene en eenige wet, die het Nederlandschap regelt, en bedoelt het B. W. in de artt. 5—12 slechts aan te geven, wie het burgerlijk recht van den Nederlander bezitten ¹⁾; of bepaalt de Wet van 1850 het Nederlandschap alleen ten aanzien van het recht van kiezen en gekozen worden en van de benoembaarheid tot landsbedieningen, terwijl het B. W. eene andere regeling geeft van het Nederlandschap ten aanzien van de burgerlijke rechten?

Ziedaar de questie! Het ligt echter niet op onzen weg hier na te gaan al wat voor en tegen de algemeenheid der Wet van 1850 is aangevoerd; het is voor ons doel genoeg te constateeren, dat en wetgever en Regeering en jurisprudentie herhaaldelijk zich hebben verklaard voor de enge opvatting ²⁾.

Naar die interpretatie is er dus een civielrechtelijk Nederlandschap, geregeld in B. W.; en een publiekrechtelijk, geregeld in de W. v. 28 Juli 1850. Naar die interpretatie ontbreekt bovendien eene regeling voor alle die

¹⁾ THORBECKE: Redevoering van 10 Juli 1850.

²⁾ Zie SCHREUDER, in Bijdragen tot de kennis van het staats-, provinciaal en gemeente-bestuur in Nederland. Dl. 23, pg. 311.

onderwerpen, welke niet vallen onder het begrip burgerlijke of burgerschapsrechten, wanneer althans niet de wet, die het woord *Nederlander* vermeldt, verwijst naar B. W. of naar de W. v. 1850.

Zoo hebben we dus eene tweeledige, en juist daarom onvolledige regeling ¹⁾).

Nu behoeft het eigenlijk haast niet te worden gezegd, dat men van een bepaalden staat of lid is of niet; dat m. a. w. niet eenzelfde individu tegenover eenzelfde staat zoowel de hoedanigheid van lid als van vreemdeling bezitten kan. Men kan dus onmogelijk lid zijn van eenen staat wat publiekrecht aangaat en vreemdeling voor het privaatrecht, of omgekeerd. De nationaliteit is één en ondeelbaar; en zoo men niet lid kan zijn van twee staten tegelijk, evenmin kan men lid zijn van een staat slechts voor de helft.

Als de regeling van het Nederlandschap in meer dan eene wet dus leidt tot de gevolgtrekking, dat er een civielrechtelijk en een publiekrechtelijk Nederlandschap bestaat, dan is die dubbele regeling veroordeeld, op hetzelfde oogenblik dat deze conclusie wordt gemaakt.

Algemeen wordt dan ook de wensch geuit naar ééne algemeene wet op het Nederlandschap ²⁾. En inderdaad als Nederlandschap beteekent lidmaatschap van den Nederlandschen Staat en dat is een ondeelbaar begrip, dan is dit de alleen-logische oplossing. Want men is dan Nederlander of men is het niet; en is men het, dan is men het in alle mogelijke opzichten en voor alle gevallen, waarin het Nederlandschap ter sprake komt. Dan kan een Nederlander niet verdeeld worden in een Nederlander ten aanzien van burgerlijke rechten, ten aanzien van

¹⁾ Buys: De Grondwet, I, 38.

²⁾ Zie diss. pg. 2.

burgerschapsrechten etc., — want waarom zou het bij die twee ophouden? — maar heeft, wie Nederlander is, die hoedanigheid voor alle zijne verhoudingen.

Dus moet het Nederlanderschap, het ééne en ondeelbare Nederlandschap, geregeld worden in ééne, algemeene wet, en moeten alle bijzondere wetten op dit stuk verdwijnen.

Andere wetten zullen dan bepalen, welke de rechten van den Nederlander zijn en het is niet noodig, dat aan iederen Nederlander dezelfde rechten worden toegekend. Zelfs als de regeling zoo uitvalt, dat vele Nederlanders geen politieke rechten hebben, dan blijven zij daarom niet minder Nederlanders, Nederlanders in den «vollen» zin des woords.

Kan nu evenwel die algemeene regeling niet staan in B.W.? Mr. OPZOOMER¹⁾ gelooft, dat daar de plaats is; Mr. BUIJS²⁾ meent dat het onderwerp in het B. W. niet thuis hoort, maar in eene wet van staatsrecht. Zoo dacht ook de Staatscommissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek³⁾, toen zij den 15 Juli 1882 den Koning het ontwerp aanbod eener wet tot uitvoering van art. 7 der Grondwet (van 1848).

Ook wij gelooven, dat Mr. OPZOOMER zich vergist.

Hoe komt Z.H.G. tot zijne conclusie? Lezen wij wat hij schrijft t. a. p. op pg. 29: «... de taal, die een logisch geheel is, (kent) drie begrippen, omdat er inderdaad ook logisch drie begrippen bestaan. Het zijn die van vreemdeling, van Nederlander, van Nederlandsch staatsburger.

In die drie begrippen breidt de kring der rechtsbevoegdheid zich voortdurend uit. De vreemdeling heeft al de

¹⁾ OPZOOMER: Het B. W. verklaard. I, pg. 30.

²⁾ BUIJS, t. a. p. pg. 43.

³⁾ Staatscommissie, ingesteld bij K. B. 28 Februari 1880, n°. 8.

burgerlijke regten, met enkele uitzonderingen, juist op zijn karakter van vreemdeling gegrond. De Nederlander heeft al de burgerlijke regten, zonder die uitzonderingen. De Nederlandsche staatsburger heeft al de burgerlijke regten, en daarenboven nog de politieke regten.

Men ziet dus, wat het eigenlijk zegt, Nederlander te zijn. Het is een nauwkeurig bepaald begrip. Het wezen van den Nederlander bestaat in het genot aller burgerlijke regten. Dat heet m. a. w. het begrip van Nederlander behoort uitsluitend tot het privaatrecht. Zoo behoort, van den anderen kant, het begrip van Nederlandsch staatsburger uitsluitend tot het publieke recht. Het meerdere omvat natuurlijk het mindere. Het is onmogelijk Nederlandsch staatsburger te zijn, wanneer men niet Nederlander is».

Alzoo, het begrip van Nederlander behoort uitsluitend tot het privaatrecht, en de algemeene vereischten voor het Nederlanderschap moeten dus gesteld worden of in eene bijzondere wet (van privaatrecht natuurlijk), of in het voornaamste algemeene wetboek voor privaatrecht d. i. het B. W.

Aan eene andere wet (van publiekrecht) zou het dan zijn overgelaten, om vast te stellen, wat men behalve Nederlander nog meer moet zijn, om den naam te dragen van Nederlandsch staatsburger ¹⁾.

De stelling, dat het Nederlanderschap een begrip is zuiver van privaatrecht, schijnt ons echter volkomen onjuist; en het zal niet moeielijk vallen uit OPZOOMER's eigen woorden die onjuistheid aan te toonen. Z.H.G. zelf toch beschouwt het Nederlanderschap als het lidmaatschap van den Nederlandschen staat; dat blijkt, waar hij van minderjarige kinderen en (getrouwde) vrouwen schrijft: «in dat

¹⁾ OPZOOMER, t. a. p. pg. 30.

groote lichaam, in die eenheid die men staat noemt, zijn ze wel *leden* die verzorgd worden, maar geen actieve leden» ¹⁾.

Beteekent nu Nederlandschap lidmaatschap van den Nederlandschen Staat, dan kan het begrip van Nederlander alleen een begrip zijn uitsluitend van privaatrecht, als de Nederlandsche Staat een lichaam is van zuiver privaatrechtelijken aard. Daar de Nederlandsche Staat echter geen eenheid met een uitsluitend privaatrechtelijk karakter is, kan het lidmaatschap van dien staat ook geen begrip zijn uitsluitend van privaatrecht.

De fout van Mr. OPZOOMER is, gelooven wij, dat hij de vraag, of iemand vreemdeling, Nederlander of Nederlandsch staatsburger is, alleen in verband brengt met het genot van burgerlijke en politieke rechten.

Het verschil tusschen een Nederlander en een Nederlandsch staatsburger ligt zeker hierin, dat de laatste behalve burgerlijke, ook politieke rechten geniet, die den eerste niet toekomen.

Maar het verschil tusschen een Nederlander en een vreemdeling bestaat niet eenvoudig daarin, dat de een alle burgerlijke rechten heeft, de ander alle die rechten met enkele uitzonderingen. Neen, dat verschil openbaart zich bovendien op het gebied van strafrecht, op het stuk van uitlevering, van uitzetting, al te gader onderwerpen van publiekrecht. Prof. OPZOOMER bezag de zaak dus maar van éénen kant. Die eenzijdige beschouwing moest vanzelf leiden tot gansch verkeerde conclusiën.

Dat het *wezen* van den Nederlander *niet* bestaat in het genot aller burgerlijke rechten kan bovendien ook nog op deze wijze worden aangetoond. Zoo dat inderdaad het geval ware, zou hij, die eenig burgerlijk recht verloor,

¹⁾ OPZOOMER, t. a. p. pg. 28.

— bv. doordat hij bij rechterlijke uitspraak ontzet werd van de vaderlijke macht, de voogdij of de curateele, — ophouden Nederlander te zijn.

Dat heeft tot dusver nog niemand beweerd. Integendeel lezen wij bij COGORDAN: «la privation des droits civils et politiques, la perte de certains droits civiques, civils ou de famille, la dégradation civique, l'interdiction légale, la *mort civile* elle-même — n'ont jamais eu pour effet d'assimiler en quoi que ce fut le Français à un étranger ¹⁾».

Zelfs de *burgerlijke dood* zou naar die meening het Nederlandschap niet doen verloren gaan. Want wat van de hoedanigheid van Franschman geldt, mag toch zeker ook wel op die van Nederlander worden toegepast!

Daaruit volgt, dat ten aanzien van het genot aller burgerlijke rechten niet meer kan worden gezegd dan dit: het is regel, dat een Nederlander het genot heeft van alle burgerlijke rechten. Maar tot het *wezen* van den Nederlander behoort het niet.

Zelfs zijn er landen, als bv. Italië ²⁾, waar aan iederen vreemdeling alle de burgerlijke rechten van de leden van den staat worden toegekend. Moet men daaruit nu afleiden, dat alle vreemdelingen, die zich op Italiaansch grondgebied begeven, daardoor Italianen worden? Dat kan zeker niet ernstig worden volgehouden!

Prof. OPZOOMER's meening vindt steun in art. 4 der Belgische Constitutie. Daar vindt men n.l. het volgende voorschrift:

La qualité de Belge s'acquiert, se conserve et se perd d'après les règles déterminées par la loi civile.

La présente Constitution et les autres lois relatives aux

¹⁾ COGORDAN, t. a. p. pg. 266.

²⁾ C. civ. Italiano, Art. 3. Zie diss. pg. 11.

droits politiques déterminent, quelles sont, *outré cette qualité*, les conditions nécessaires pour *l'exercice de ces droits*.

Inderdaad schijnt men bij het ontwerpen dier bepaling te zijn uitgegaan van het denkbeeld, dat het genot der burgerlijke rechten hetzelfde is als het lidmaatschap van den staat.

Althans de Centrale Sectie merkte in haar rapport over art. 4 der Constitutie op:

La Section Centrale croit qu'il y aurait quelque chose de bizarre, d'absurde même à vous proposer, d'admettre à l'exercice des droits politiques celui qui n'aurait pas *la jouissance des droits civils*; en conséquence et après de longs débats elle a décidé, à une forte majorité, qu'elle s'en rapporterait au *Code Civil*, pour régler la manière d'acquérir, de conserver, et de perdre la *qualité de Belge*, en abandonnant à la constitution même de prescrire les conditions nécessaires à l'exercice des droits politiques» ¹⁾.

Waardoor die zinsnede: *en conséquence etc.* . . . anders te verklaren, dan hierdoor, dat men *la jouissance des droits civils* op ééne lijn stelde met *la qualité de Belge*?

Het spreekt van zelf, dat wij ons met de consequentie der Centrale Sectie volstrekt niet kunnen vereenigen.

Het is zeer stellig absurd om aan iemand de politieke rechten te geven, die de burgerlijke rechten niet geniet.

Even zeker is het eene voorwaarde voor het genot van politieke rechten, dat men lid van den staat (in casu Belg) zij.

Maar waaruit volgt nu dat dat precies hetzelfde is? Dat is eene vraag, waarop de Centrale Sectie het antwoord had moeten geven. Wij kunnen, nu zij in gebreke bleef dat te doen, ook niet terugkomen van onze meening,

¹⁾ Zie RAEDT VAN OLDENBARNEVELT, de Wet tot uitvoering van art. 7 der Grondwet. Diss. Leiden, 1851, p. 51.

hierboven naar onze beste weten gestaafd, dat het twee geheel verschillende dingen zijn. De leden van den staat, dat is zoo, genieten meestal wel de burgerlijke rechten; maar het genot der burgerlijke rechten beteekent daarom nog niet, dat men lid van den staat is!

Wij meenen genoeg te hebben gezegd om het denkbeeld, dat het Nederlanderschap een zuiver privaatrechtelijk begrip zou zijn te doen verwerpen. Naar onze meening is het eene hoedanigheid, die zich doet gelden in publiekrecht zoowel als in privaatrecht, en die alzoo het best geregeld wordt in eene afzonderlijke wet. De bepalingen van het B. W. moeten dan vervallen, en daarmee natuurlijk verwijzingen naar die bepalingen, als waarvan art. 22 der Wet van 6 April 1875, S. 66, het voorbeeld geeft.

Wij zullen nu in het vervolg nagaan, hoe zoodanige wet behoort te worden ingericht. De Wet van 28 Juli 1850 zal daarbij als leiddraad dienen, zonder dat daarom de bepalingen van het B. W. geheel uit het oog verloren zullen worden. Wij meenen, dat aan de Wet van 1850 de meeste aandacht verdient te worden gewijd, omdat men de bepalingen van het B. W. in 1850 niet geschikt achtte voor eene *algemeene* regeling, en er dus een vermoeden bestaat, dat zij daarvoor inderdaad minder geschikt zijn. Bovendien beveelt de Wet van 1850 zich hier aan door grootere volledigheid.

§ 2. *Ontstaan van het staatsverband.*

A. *Ontstaan van het staatsverband door geboorte.*

Gelijk hierboven is gezegd, moet ieder lid zijn van eenen staat.

De eerste vraag is dus: welk staatsverband verkrijgt iemand bij zijne geboorte?

Er zijn op dit stuk twee stelsels te onderscheiden.

Naar het eene krijgt het kind, dat geboren wordt de nationaliteit van zijne ouders, wordt het staatsverband dus bepaald door de *afstamming*. Naar het andere is de *geboorte op staatsterritoir* beslissend. Men spreekt in het eene geval van het *persoonlijk of afstammingsbeginsel* (staatsverband *jure sanguinis*); in het andere van het *territoriaal beginsel* (staatsverband *jure soli*). Het eerste is het oudste, in zoover het reeds bij Grieken en Romeinen werd toegepast ¹⁾. Het andere dankt daarentegen zijn ontstaan aan het *leenstelsel*, toen de souvereiniteit rustte op het bezit van den grond, en alles wat zich op den bodem bevond, menschen en zaken, toekwam aan den heer. De geboorte op diens gebied is dan voldoende om aan zijn gezag te onderwerpen, d. w. z. staatsverband te vestigen.

Naar de wetgevingen van den tegenwoordigen tijd wordt het staatsverband weer meestal bepaald door de afstamming.

Zonder aarzelen scharen wij ons aan de zijde van het afstammingsbeginsel. Men kan deze kwestie beschouwen van de zijde van het kind; van den staat, waartoe de ouders behooren; van den staat, waar het kind geboren wordt. Maar van welken kant wij de zaak ook bezien, het betere recht van het afstammingsbeginsel springt telkens helder in het oog.

Wat het kind aangaat, het wenscht naar alle waarschijnlijkheid zich aan te sluiten bij den staat zijner ouders, ook als het in den vreemde mocht geboren zijn. Zijne gevoelens brengen dat mee; door zijne afstamming bezit het de eigenschappen, die kenmerkend zijn voor de leden van dien staat, eigenschappen, die vererven van de ouders op hunne kinderen.

Ook zijne belangen vragen hetzelfde. De geboorte in

¹⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 15.

het vreemde land, zal dikwijls, — vooral in onze tijden van voortdurend heen en weer trekken, — zeer toevallig zijn; het kind zal dus in vele, in de meeste gevallen met zijne ouders terugkeeren naar hun land. Hoe hard moet het dan niet zijn daar als vreemdeling te worden aangemerkt!

Men zou kunnen meenen, dat deze redeneering niet opging, als de ouders van het kind in het vreemde land gevestigd waren, zonder het oogmerk om het weder te verlaten, omdat dan de vreemdeling door langdurig verblijf zich feitelijk nationaliseert, en zijne kinderen dus eigenlijk kinderen van inboorlingen zijn.

Inderdaad is daarvoor veel te zeggen. Maar dit is er tegen, om in dat geval de plaats van geboorte over het staatsverband te doen beslissen, dat het oogmerk om niet terugtekeeren naar het vaderland wel bijna nooit met zekerheid kan worden vastgesteld; en het staatsverband toch boven twijfel moet verheven zijn.

Daarom kunnen wij dan ook niet instemmen met eene bepaling als de Cod. Civ. italiano ¹⁾ inhoudt, waarnaar in Italie geboren kinderen van eenen vreemdeling, die aldaar gedurende tien jaren onafgebroken domicilie heeft gehad, als Italianen worden aangemerkt, hoewel het denkbeeld dat aan dat voorschrift ten grondslag ligt, ook naar onze meening niet onjuist is.

Ook komt het ons voor, dat *de staat, waartoe de ouders behooren*, in de verplichting om zijne onderdanen buitenslands te beschermen te kort schiet, zoo hij de kinderen dier onderdanen verloochent en uitsluit uit zijnen kring.

Omgekeerd kan hij zeker recht op hen doen gelden, omdat, gelijk BLUNTSCHLI schrijft: «l'Etat est avant tout

¹⁾ C. Civ. ital. Art. 8. Zie daarover LAURENT, t. a. p. pg. 213.

une association de personnes qui se perpétue par transmission personnelle de génération en génération» ¹⁾.

Aan den anderen kant schijnt ons *de staat, waar het kind geboren wordt*, hier geenerlei aanspraken te hebben. Was het staatsverband niet anders dan een band met het staatsgezag, er zou zeker iets voor te zeggen zijn, dat wie op het staatsgebied het levenslicht aanschouwde, ook aan het staatsgezag werd onderworpen, gelijk gedurende het leenstelsel de geboorte op den grond van den heer daarvoor genoeg was.

Maar wij weten, dat staatsverband nog iets meer beteekent dan onderworpenheid aan het staatsgezag; dat het bovenal is het lidmaatschap der rechtsgemeenschap. Dat lidmaatschap nu drukt op de leden een bepaalden stempel, geeft hun zeker karakter, en de, vaak toevallige geboorte op het staatsgebied kan hierbij slechts eene zeer bijkomstige rol spelen.

Desniettemin heeft de Engelsche wetgever het feodale beginsel der territorialiteit gehandhaafd, toen het Engelsche recht op het stuk der nationaliteit in 1870 aan eene herziening werd onderworpen. Men gaf toe, dat er enkele theoretische en praktische bezwaren waren, maar vond aan den anderen kant ook groote voordeelen: het feit der geboorte op staatsterritoir was altijd gemakkelijk te bewijzen en gaf dus eene groote mate van zekerheid omtrent het staatsverband; — ook zou de groote meerderheid van hen, die in Engeland uit vreemde ouders geboren waren, naar men beweerde, kiezen voor de Britsche nationaliteit ²⁾.

¹⁾ BLUNTSCHLI in Revue de dr. int. 1870, pg. 109. Zie ook VATTEL: Droit des gens. I, § 212 en 215.

²⁾ Report of royal Comm. VIII.

Het laatste is een vermoeden, aan welks gegrondheid men zou kunnen twijfelen; het eerste is waar, maar weegt op verre na niet zwaar genoeg om het onlogische van het stelsel goed te maken, zelfs als men de praktische bezwaren niet meetelt.

Want behalve dat de toepassing ervan noodzakelijk tot dubbel staatsverband moet leiden, aangezien de meeste staten voor buitenslands geboren kinderen van leden het afstammingsbeginsel hebben aanvaard, zoo hangt hier ten slotte alles af van de toevallige verblijfplaats der moeder op het tijdstip der bevalling, en wordt het kind diensgevolge wellicht gerekend te behooren tot een land, dat voor den vader niet alleen een vreemd land is, maar wellicht zelfs een, dat hij nimmer met eigen oogen heeft aanschouwd.

Wij meenen daarom, dat het territoriaal beginsel niet verdient te worden aangehangen. In de meeste gevallen zal de toepassing hiertoe leiden, dat men *rechtens* tot leden van den staat maakt, die het *feitelijk* niet zijn, tot het opdringen dus van eene nationaliteit, die niet verlangd wordt.

Wij hebben hierboven trachten aan te toonen, dat de aard van het staatsverband zelf zich daartegen verzet ¹⁾.

¹⁾ Bij de beraadslaging over het ontwerp Code Civil, zeide SIMÉON: „Eh quoi! le fils d'un Anglais peut devenir Français par cela seul que sa mère, traversant la France, l'aura mis au jour sur cette terre, étrangère à elle, à son mari, à ses parents? Si chaque nation fait une telle déclaration, nous perdrons autant de Français que nous en gagnerons; on n'appartiendra plus à sa famille, à sa nation; la patrie dépendra moins de l'affection qui y attache, du choix et de l'établissement que du hasard de la naissance. Ouvrons nos portes aux étrangers; mais ne nous en saisissons pas malgré eux.” Zie LOCKÉ, Législation Civile II. 248.

Het «Instituut voor Internationaal Recht» heeft zich verklaard in dezen geest ¹⁾.

Toch zou eene *volstreckte* en *uitsluitende* toepassing van het afstammingsbeginsel geen aanbeveling verdienen.

1°. In de eerste plaats zou eene *volstreckte* toepassing leiden tot conclusies, die met de werkelijkheid in strijd zijn. Dat zal men begrijpen, als men denkt aan eene familie, die voor goed en sedert tijden in den vreemde is gevestigd, en voor wie dientengevolge alle banden met het vaderland reeds lang verbroken zijn. Hoewel de leden dier familie *feitelijk* behooren tot den staat, waarin zij wonen, zij worden bij eene toepassing van het afstammingsbeginsel *in infinitum*, door den staat, waar zij gevestigd zijn, steeds als vreemdelingen, door dien van oorsprong altijd nog als leden aangemerkt ²⁾.

Dat is eene ongerijmdheid, maar bovendien een toestand, die aanleiding geeft tot misbruiken. Want terwijl deze vreemdelingen in het land, waar zij wonen, de meeste voordeelen van het staatsverband genieten, zoodra men van hen nu ook de vervulling van de plichten der nationaliteit komt vragen, brengen zij hun vreemdelingschap ter sprake. Rechts niet *heimathlos*, zijn zij het feitelijk wel, en maken van dien feitelijken toestand dezelfde misbruiken

¹⁾ In de zitting gehouden te Oxford, 7 September 1880, nam zij deze conclusiën: «L'enfant légitime suit la nationalité de son père»; en „L'enfant illégitime suit la nationalité de son père lorsque la paternité est légalement constatée; sinon il suit la nationalité de sa mère lorsque la maternité est légalement constatée”. Zie *Annuaire de l'Institut de Droit International 1881—1882*, pg. 57, Conclusiën II en III.

²⁾ Dit laatste is slechts dan altijd waar, als de regel geldt, dien wij hierboven hebben aanbevolen: dat het staatsverband alleen verloren gaat door het aanvaarden van eene andere nationaliteit.

als anderen van den boven veroordeelden rechtstoestand ¹⁾.

Er is dus eene dubbele reden om het staatsverband niet tot in het oneindige door afstamming te laten bepalen; eene theoretische — het voorkomen eener ongerijmdheid, en eene practische — het tegengaan van misbruiken.

Eene *onvoorwaardelijke* toepassing van het afstammingsbeginsel moet daarom, naar onze meening, slechts plaats hebben ten opzichte van het eerste geslacht; voor het tweede geslacht, dat in den vreemde geboren wordt, gelde het slechts *in zekere mate*.

Voor het tweede geslacht toch, dat buiten het vaderland geboren wordt, bestaan in den regel reeds geen banden meer met het land van oorsprong. Men denke zich b.v. dat iemand, die in ons land geboren is uit eenen Franschman, hier zelf ook weer kinderen krijgt. Tusschen die kinderen en Frankrijk bestaat naar alle waarschijnlijkheid geenerlei betrekking meer. Integendeel zal die oorspronkelijk Fransche familie hier door langdurig verblijf bijna zonder twijfel geheel zijn ingeburgerd. In dat geval vervallen de redenen, waarom hierboven het afstammingsbeginsel werd aangeprezen. Voor Frankrijk die, waarom het kinderen van Franschen, ook als zij buiten Frankrijk geboren waren, als Franschen moest aanmerken; voor Nederland, die, waarom het aan de geboorte op staats-territoir het staatsverband niet mocht vastknoopen.

Men aanvaarde daarom dezen regel: ieder, die in den staat geboren wordt, uit iemand, die zelf ook daar geboren is, verkrijgt *ipso jure* het staatsverband.

Omgekeerd telt geen staat het tweede geslacht, dat uit

¹⁾ Zie VON BAR, t. a. p. pg. 170, over moeilijkheden in Duitschland ondervonden.

een zijner onderdanen in den vreemde wordt geboren, onder zijne leden.

Den eersten regel vinden wij reeds toegepast in Frankrijk ¹⁾, Luxemburg, Monaco en Bulgarije ²⁾. De tweede geldt thans alreede in de wetgeving der Vereenigde Staten van Noord-Amerika ³⁾.

Men heeft tegen de Fransche Wet van 1851 (gewijzigd in 1874) ingebracht, dat de twee geboorten op staats-territoir bloot toevallig konden zijn en dus niet veel bewezen voor de gehechtheid aan den Franschen Staat. In Luxemburg wordt daarom geeischt, dat men in Luxemburg geboren zij uit eenen vreemdeling, die daar zelf ook geboren zijnde, *er heeft gewoond* tot aan de geboorte van het betrokken kind ⁴⁾.

In Italië komt in de plaats van de twee geboorten, de geboorte binnen Italië uit eenen vreemdeling, die aldaar gedurende *tien achtereenvolgende jaren domicilie* heeft gehad ⁵⁾.

Naar het recht der Ver. Staten gaat daarom de nationaliteit alleen dan niet over op het tweede geslacht, als dat in den vreemde wordt geboren uit iemand, die niet alleen zelf niet in de Ver. Staten geboren is, maar daar ook *nimmer heeft gewoond*.

Het is ongetwijfeld waar, dat twee geboorten buitenslands of in het land toevallig kunnen zijn. Maar het bezwaar tegen de middelen, die in bovengenoemde wetgevingen gebruikt zijn, om dat euvel weg te nemen, is,

¹⁾ Zie herziene C. C. Art. 8, 3°. Vóór 1889 stond de bepaling in de Wet v. 12 Febr. 1851.

²⁾ Zie diss. pg. 28.

³⁾ Zie von BAR t. a. p. pg. 172.

⁴⁾ W. 28 Jan. 1878, te vinden bij COGORDAN, t. a. p. pg. 58.

⁵⁾ Cod. civ. Ital. Art. 8.

dat zoowel het domicilie of het verblijf gedurende zekeren tijd als de omstandigheid, dat men nimmer verblijf heeft gehad in de staat, in de meeste gevallen hoogst moeielijk of in het geheel niet, te bewijzen zijn.

Zoodoende ontstaat onzekerheid, en het is de vraag of men er beter op wordt. Terecht neemt dan ook VON BAR het op voor de twee geboorten. De geboorte is, gelijk hij zegt, in elk geval eene gebeurtenis, die met voldoende juistheid kan worden vastgesteld.

Alle bezwaren vervallen bovendien, als men de afstamming niet geheel uit het oog verliest, maar er, gelijk de Fransche Wet van 1851 dan ook deed, in zekere mate rekening mee houdt, door de bevoegdheid te geven onder zekere voorwaarden te kiezen voor de nationaliteit *jure originis*.

Daarom bepale de staat, waar het kind geboren wordt, dat het staatsverband *jure soli* weer binnen het jaar na meerderjarigwording kan worden afgelegd, mits blijke dat het staatsverband der ouders op het kind overgegaan zij; en de staat, waartoe het door afstamming behoort, dat het binnen het jaar na meerderjarigwording zich onder de onderdanen zal kunnen doen opnemen, mits het zich in den staat vestige.

VON BAR spreekt, waar hij eene dergelijke regeling voorstelt, van «das Princip der präsumtiven Assimilation ¹⁾».

2°. In de tweede plaats kan eene *uitsluitende* toepassing van het afstammingsbeginsel niet voldoen, omdat de afstamming van een persoon niet altijd bekend is. Aan-gezien desniettemin toch een ieder eene nationaliteit bezit-

¹⁾ Zie VON BAR t. a. p. pg. 171.

ten moet, is men wel verplicht bij kinderen van onbekende ouders en bij vondelingen het staatsverband te bepalen naar de plaats van geboorte of vinding. In dit geval geeft de omstandigheid, dat het kind in het land geboren of gevonden is, een vermoeden, dat het afstamt van leden van den staat.

Het «Institut de Droit International» voegde dan ook aan hare conclusiën II en III (zie boven pg. 66 n. 1) eene vierde toe, waarnaar voor de hierbedoelde personen de plaats van geboorte of vinding over het staatsverband beslist ¹⁾. Zoo kennen Griekenland ²⁾, Italië ³⁾ en België ⁴⁾ de nationaliteit toe aan daar te lande geboren kinderen van onbekende ouders, en hebben Hongarije ⁵⁾ en Bulgarije ⁶⁾ soortgelijke bepaling voor vondelingen.

Slaan wij een blik op de tegenwoordige wetgevingen dan treft ons het volgende:

Sommige wetgevingen letten alleen op de afstamming voor de vestiging van het staatsverband. De plaats der geboorte blijft geheel buiten rekening. Daartoe be-

¹⁾ Vgl. Conclusie III van het Instituut voor Intern. Recht, Oxford, 1880: „L'enfant né de parents inconnus, ou de parents dont la nationalité est inconnue, est citoyen de l'Etat sur le territoire duquel il est né, ou trouvé lorsque le lieu de sa naissance est inconnu.” Zie *Annuaire* 1881—1882. pg. 57.

²⁾ Art. 14, 3° B. W.

³⁾ C. Civ. art. 7, i. f.

⁴⁾ W. 15 Augustus 1881. Zie *Annuaire de législation étrangère*, 1882, pg. 453. Ook te vinden bij WEISS, t. a. p. pg. 68, noot 2.

⁵⁾ W. 20—24 December 1879, Art. 19, 2°. Zie WEISS, t. a. p. pg. 72.

⁶⁾ W. 26 Februari 1883, Art. 13. *Archives diplomatiques*, 1884, I, pg. 74.

hooren Duitschland ¹⁾, Oostenrijk, Hongarije, Zwitserland, Zweden, Mexico en Costa-Rica ²⁾.

Staten, die met de afstamming geenerlei rekening houden zijn er evenwel niet. De andere wetgevingen geven dus aan afstamming en plaats van geboorte elk zekeren invloed. Bij een deel van deze is de afstamming hoofdzaak, bij een ander deel de plaats der geboorte.

I. Staten, waar de afstamming hoofdzaak is bij de bepaling van het staatsverband:

Hiertoe behooren alle staten van Europa behalve Engeland, Portugal, Denemarken en Nederland.

De afstammelingen van leden van den staat zijn ook leden, onverschillig waar zij geboren worden. Omgekeerd zijn kinderen van vreemdelingen, vreemdelingen, ook wanneer zij geboren zijn op staatsterritoir ³⁾.

Maar de invloed der plaats van geboorte openbaart zich hier nu op verschillende wijzen:

1°. De geboorte op staatsterritoir geeft het recht na de meerderjarigheid te verklaren, dat men als lid van den staat wensch te worden aangemerkt. Dat is zoo in België ⁴⁾, Spanje ⁵⁾, Griekenland, Italië, Luxemburg, Monaco, Bulgarije, Turkije ⁶⁾.

¹⁾ De „Reichs-angehörigkeit” is geheel vastgeknoopt aan „de Staats-angehörigkeit” in een der staten van het Deutsche Rijk. Zie Art. 1 W. 1 Juni 1870.

²⁾ PRADIER-FODÉRE, *Traité de Droit International Public Européen et Americain*, Paris, 1887, n°. 1649.

³⁾ Naar de Fransche en Italiaansche wetgevingen (C. C. 8, 1° en Cod. Civ. ital. 5, j^o 6, §§ 1 en 2) vestigt ook de afstamming van ex-leden nog zekeren band met den staat. Zij geven denzulk n. l. het recht zich na hunne meerderjarigheid onder de leden te doen opnemen.

⁴⁾ Art. 9 C. C.

⁵⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 50.

⁶⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 49—60.

Tot de Wet van 27 Juni 1889 gold dit ook in Frankrijk. Thans bepaalt art. 8, 4° C. C., dat Franschman is, ieder die in Frankrijk wordt geboren uit eenen vreemdeling, en die op het oogenblik van zijne meerderjarigheid aldaar is gevestigd, «à moins que dans l'année qui suit sa majorité il n'ait décliné la qualité de Français.» Voor hem, die in Frankrijk geboren is uit eenen vreemdeling, maar die aldaar niet is gevestigd op het oogenblik zijner meerderjarigheid, schrijft art. 9 C. C. voor dat hij tot den leeftijd van 22 jaar door vestiging Franschman kan worden.

2°. *In Italië geboren* kinderen van eenen vreemdeling, die aldaar gedurende tien jaren onafgebroken domicilie heeft gehad, zijn Italianen naar art. 8 Cod. Civ.

Insgelijks zijn Italianen naar art. 5 Cod. Civ. ital. de *in Italië geboren* (en aldaar gevestigde) kinderen van iemand, die de Italiaansche nationaliteit verloren heeft ¹⁾.

3°. Sommige staten beschouwen als leden van den staat die personen, welke in den staat zijn geboren uit ouders, die zelf ook daar geboren zijn. Voorbeelden zijn Frankrijk, Monaco, Luxemburg ²⁾, Bulgarije ³⁾. Alle deze landen geven echter in dat geval een recht van optie voor de nationaliteit door afstamming.

Monaco kent evenwel aan het derde geslacht, dat op staatsterritoir geboren wordt, zoodanig recht niet toe.

4°. Vondelingen en kinderen van (rechts) onbekende ouders krijgen meestal de nationaliteit van het land, waar zij gevonden of geboren worden, ook als dat land overigens het afstammingsbeginsel is toegedaan ⁴⁾.

¹⁾ Zie Weiss, t. a. p. pg. 78.

²⁾ Zie diss. pg. 28.

³⁾ W. 26 Februari 1883, Art. 15. Zie Archives diplomatiques 1884. I, 74.

⁴⁾ Zie diss. pg. 70.

II. Staten, waar de plaats van geboorte hoofdzaak is bij de bepaling van het staatsverband:

Hiertoe behooren Engeland, Portugal, Denemarken, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, de meeste staten van Zuid-Amerika en de Oranje-Vrijstaat. Ook Nederland moct hiertoe worden gebracht.

Allen, die op staatsterritoir geboren worden, zijn leden van den staat naar de wetgevingen van deze landen. Ook dus kinderen van vreemdelingen in die conditie.¹⁾ Nederland stelt echter den eisch, dat de ouders binnen het rijk in Europa zijn gevestigd²⁾.

Doch op hare beurt doet zich de afstamming hier gelden:

1°. Naar Engelsch, Noord-Amerikaansch en Nederlandsch recht worden buitenslands geboren kinderen van onderdanen als onderdanen aangemerkt.

De staten van Zuid-Amerika en Portugal beschouwen de zoodanigen ook als leden, echter onder de voorwaarde, dat zij zich in den staat komen vestigen.

2°. Engeland en Portugal kennen aan de kinderen van vreemdelingen op hun gebied geboren, het recht toe na hunne meerderjarigheid van de Engelsche of Portugeesche nationaliteit afstand te doen en die van hunne ouders te aanvaarden.

Uit vorengaand overzicht kan eenig denkbeeld worden verkregen van de toepassing, die de verschillende wet-

¹⁾ Eene uitzondering maakt men, in Argentinië bv., voor kinderen van gezanten.

²⁾ Dat ook buiten het rijk in Europa geboren kinderen van gevestigde ouders Nederlanders zijn, is slechts het gevolg van eene *wettelijke fictie* van geboorte binnen het Rijk. Zie diss. pg. 78.

gevingen aan de beide beginselen, van afstamming en van territorialiteit, hebben gegeven.

Men kan eruit opmaken, dat de toepassing van het afstammingsbeginsel vrij algemeen is. Voor de meeste staten van Europa is het hoofdzaak, voor enkele zelfs het éénige beginsel, dat in aanmerking komt.

Daarentegen wordt het territoriaal beginsel slechts door de staten van Zuid-Amerika en door Portugal consequent toegepast. Zij alleen toch beschouwen *niet op het terriitoir geboren* kinderen van leden als vreemdelingen. Zoo wordt de eens gekozen weg tot den einde toe bewandeld. Engeland, de Vereenigde Staten en Nederland echter verlaten haar, door de zoodanigen als onderdanen aan te merken.

Dat is natuurlijker wijze eene groote tegenstrijdigheid, en de wetgever, die er zich aan schuldig maakte heeft daardoor tevens het vonnis geveld over het beginsel van territorialiteit. Want daarmee geeft hij toe, dat het beginsel onhoudbaar is in zijne onmiddellijke consequentiën.

Hoe het Nederlandsch staatsverband ontstaat, is geregeld in de Wet van 28 Juli 1850 S. 44, artt. 1 en 2 en in B. W. artt. 5 en 6.

Over de wijzen van ontstaan, genoemd in art 1, 3° W. v. 1850 (art. 5, 5° B. W.) en in art. 6 B. W., over het verkrijgen van het Nederlandschap door naturalisatie en huwelijk m. a. w., zullen wij later spreken.

Voor het oogenblik zullen we ons alleen bezighouden met art. 1, 1°, 2°, 4° W. v. 1850 (correspondeerende met art. 5, 1°—4° B. W.) en art. 2, 1°, 2°, 3°, 4° W. v. 1850; met het Nederlandschap dus, dat ontstaat bij de geboorte of althans op grond van de geboorte.

In de genoemde artikelen heeft de Nederlandsche wet-

gever toegepast een (gcwijzigd) territoriaal beginsel (art. 1, 1° W. v. 1850); maar bovendien aanvaardde hij enkele consequentiën van het afstammingsbeginsel (art. 1, 4°, art. 2, 1°, 2° en 4° W. v. 1850); terwijl ook aan de geboorte (of het gevonden worden) binnen het Rijk in Europa zekere invloed voor het staatsverband is toegekend (art. 1, 2°, art. 2, 3° W. van 1850.).

Art. 1, 1°, 2°, 4°. Deze nummers handelen over *wettige* kinderen; al staat het niet uitdrukkelijk geschreven, het volgt uit de tegenstelling met art. 2, dat eene regeling geeft voor *natuurlijke* kinderen.

a. *Wettige* kinderen.

Naar art. 1, 1° zijn Nederlanders: die geboren zijn uit ouders binnen het rijk in Europa gevestigd, (zie art. 5, 1° en 4°, B. W.).

De ouders moeten gevestigd zijn binnen het rijk in Europa. Wanneer dat het geval is, leert art. 3 derzelfde W. van 1850. De vestiging in de koloniën blijft alzoo buiten rekening, een verschil met art. 5, 1° en 4° B. W. Men meende in 1850 bij de regeling van het Nederlander-schap ten aanzien van burgerschapsrechten te ver te zullen gaan, zoo men ook alle van de in de koloniën woonachtige inlanders en kleurlingen geborenen onder de Nederlanders, ten aanzien van burgerschapsrechten ging opnemen. Ook dan echter, als het Nederlandschap *in het algemeen* geregeld wordt, moeten deze onderdanen van Nederland, niet als Nederlanders worden aangemerkt. Gelijk wij vroeger immers hebben aangetoond, zijn de inheemsche bewoners der koloniën geen leden, maar slechts onder-hoorigen van den staat ¹⁾.

¹⁾ Zie diss pg. 5.

De ouders moeten hier te lande zijn *gevestigd*, meer eischt art. 1, 1° niet. Waar dit het geval is, wordt noch naar de nationaliteit der ouders, noch naar de plaats van geboorte gevraagd. Kinderen van ingezetenen zijn dus Nederlanders, ook dan als zij buitenlands geboren worden uit vreemde ouders ¹⁾.

Wij vinden hier het territoriaal beginsel, eenigszins gewijzigd, toegepast. Zoo dit op het eerste gezicht misschien tamelijk vreemd moge klinken, omdat de *plaats van geboorte* geheel niet in aanmerking wordt genomen, de schijn bedriegt hier. Mr. SANNES heeft er zich zelfs zoo zeer door laten beetnemen, dat hij schrijft: «In deze bepalingen, vooral in de alinea's 1 en 4, zien wij het afstammingsbeginsel in zijne volle consequentie» ²⁾.

Toch leert een dieper onderzoek, dat hier van toepassing van het afstammingsbeginsel geen sprake is.

Want vooreerst verstaat men daaronder nimmer, dat kinderen van gevestigde vreemdelingen, onverschillig waar zij geboren worden, *alleen door hunne afstamming* van zoodanige vreemdelingen, als leden van den staat worden beschouwd; wat noodzakelijk tengevolge heeft dat zij eene andere nationaliteit verkrijgen dan hunne ouders hebben; maar wordt integendeel daarmee juist steeds bedoeld, dat de kinderen *door hunne afstamming en om hunne afstamming* de nationaliteit verwerven die aan hunne ouders eigen is, *dezelfde* nationaliteit alzoo als van de ouders.

Maar bovendien geeft een blik in de geschiedenis van deze alinea de overtuiging, dat hier wel degelijk de plaats van geboorte de groote rol speelt. Art. 1, 1° W. van 1850 toch is niet anders dan eene combinatie van de twee voor-

¹⁾ Voor een voorbeeld, zie diss. pg. 33 n. 3.

²⁾ Zie SANNES, diss. pg. 46.

schriften van art. 5, 1° en art. 5, 4° B. W. Daar wordt in n°. 1 slechts gesproken van hen, die *binnen het koninkrijk* (of deszelfs koloniën) zijn geboren uit ouders aldaar gevestigd; daar worden in n°. 4 dan nog bijgenomen, die *buitenslands* uit zoodanige vreemde ouders zijn geboren, wanneer deze voor 's lands dienst afwezig of anderszins op reis zijn. Art. 1, 1° W. van 1850 zegt hetzelfde, maar korter, als het bepaalt dat Nederlanders zijn, die geboren zijn uit ouders hier gevestigd ¹⁾.

Willen we dus nagaan, of in art. 1, 1° W. van 1850 de plaats van geboorte eenige beteekenis heeft of niet, dan moeten wij daarvoor de geschiedenis raadplegen van art. 5. 1° en 4°. B. W.

Want eigenlijk heeft men in 1850 niet veel anders gedaan dan deze bepalingen overschrijven.

Toen men in het B. W. wilde gaan regelen, wie Nederlanders en wie vreemdelingen waren, leefde men nog onder de G.W. van 1815. Die G.W. nu hield in de artt. 8, 9 en 10 bepalingen in omtrent de benoembaarheid tot landsbedieningen, en de samenstellers van het B. W. begrepen, dat derhalve die artt. van de G.W. de grondslag moesten zijn van de regeling, die zij gingen maken. Want de commissie voor het B. W. overwoog: «l'on sent bien que ceux à qui cette loi (fondamentale) accordait la jouissance des droits politiques ne pouvaient, sous le rapport

¹⁾ Art. 1, 1° W. v. 50 is iets beperkter dan art. 5, 1° en 4° B. W. Kinderen van vreemde ouders *voor 's lands dienst afwezig*, naar B. W., Nederlanders, zijn het naar de W. v. 50 niet, omdat alleen *Nederlanders*, die ter zake van 's lands dienst in een vreemd land wonen, voortdurend als ingezetenen worden beschouwd (Art. 3, al. 3 W. v. 1850). Buitenslands geboren kinderen van vreemde ingezetenen zullen dus naar de W. v. 1850 slechts Nederlanders zijn, zoo de ouders *tijdelijk* afwezig zijn.

de l'exercice des droits civils, être considérés comme étrangers» ¹⁾).

Wie dus naar de G.W. van 1815 tot landsbedieningen konden worden benoemd, m. a. w. wie Nederlandsche staatsburgers waren naar die G.W., moesten ook Nederlanders zijn naar het B. W. Art. 8. al. 1 en 2 G.W. van 1815 is zoo geworden art. 5, 1°. en 4°. B. W.

Nu kent art. 8. G.W. van 1815 aan de geboorte binnen het Rijk of de koloniën zeer stellig een overwegenden invloed toe.

Volgens FARNCOMBE SANDERS zijn de heeren, die deze artikelen van de G.W. hebben geredigeerd, een bewijs voor deze stelling. Doortrokken van het beginsel van het oude leenrecht, hebben zij, zoo meent hij, onwillekeurig hunne verouderde begrippen van inboorlingschap in de G.W. gebracht ²⁾. Wij laten de bewering voor des heeren SANDERS rekening; de woorden van art. 8 al. 1° zijn duidelijk genoeg om niet te twijfelen. Dat men al. 2 daaraan toevoegde, kan aan deze bewering geen afbreuk doen, evenmin als het opnemen van n°. 4 in art. 5 B. W. naast n°. 1 van dat art., de stelling verzwakt.

Gaan wij slechts na, welke de ratio dier toevoeging is geweest. Wij vinden dienaangaande alle mogelijke licht bij VOORDUYN ad art. 5 B. W. ³⁾. Duidelijk blijkt uit het daar gezegde, dat buitenslands geboren kinderen van gevestigde ouders alleen als Nederlanders worden aangemerkt, omdat door eene *wettelijke fictie* het kind geacht wordt *binnen het koningrijk* te zijn geboren.

¹⁾ Zie VOORDUYN; Geschiedenis en Beginselen der Nederlandsche Wetboeken. Dl. 2, pg. 25.

²⁾ Zie Stsc. Handelingen 2e K. 1888—89, p. 1239.

³⁾ Zie VOORDUYN, t. a. p. pg. 25.

Wie rei publicae causa afwezig is, wordt geacht zijn vaderland nooit te hebben verlaten. «Quoiqu' absent, il est toujours censé être présent»; — als men aanneemt, dat de ouders niet afwezig zijn geweest, dan moet noodzakelijk het kind geacht worden binnenslands te zijn geboren.

Art. 8 al. 2 G.W. van 1815 is dus eigenlijk geen uitzondering op art. 8 al. 1, voor zoover het geldt kinderen geboren uit ouders voor 's lands dienst afwezig.

En wat nu eene tijdelijke afwezigheid betreft: «Lorsque l'enfant naît en pays étranger pendant une absence momentanée de ses parents, la loi n'a voulu attacher aucune privation à cet événement; elle l'a considéré comme un effet du hasard, et elle n'a pas voulu en faire dépendre la qualité de citoyen Belge». Alzoo — de geboorte buitenslands wordt als een toeval beschouwd, waaraan de wet geen nadeelige gevolgen heeft willen verbinden. Men neemt aan, dat het kind geboren is op Nederlandsch gebied en onthoudt het de rechten niet, die het daaraan zou kunnen ontleenen.

Ook dit is dus geen uitzondering op art. 8 al. 1. Vandaar dat «l'absence momentanée ou pour service public, n'apporte aucun changement aux droits qui résultent de la naissance». *La naissance* natuurlijk, waarvan de G.W. spreekt, dus *die binnen het koninkrijk of zijne koloniën*.

Overtuigend zijn daarvoor ook de woorden: «la loi accorde quelquefois aux enfants, et à cause du lieu de leur naissance des droits dont les parents n'ont pas la jouissance» ¹⁾. Moeielijk had meer onomwonden kunnen worden aangegeven, dat alle rechten hier aan de *werkelijke* of *fictieve* geboorte op Nederlandschen grond ontleend werden.

¹⁾ Zie VOORDUYN, t. a. p. pg. 27.

De G.W. van 1815 en diensgevolge het B.W. art. 5, 1° en 4°, huldigen dus het territoriaal beginsel, zij het eenigszins gewijzigd door het vereischte van het domicilie der ouders. Maar dan wordt dat beginsel natuurlijk ook gevonden in art. 1, 1° W. van 1850.

Wij zouden tegen dit nummer van art. 1, dat ook kinderen van gevestigde *vreemdelingen* tot Nederlanders maakt, dan ook alle bezwaren willen doen gelden, die boven tegen het territoriaal beginsel zijn ingebracht. Wij blijven volhouden, dat logisch kinderen van vreemdelingen, vreemdelingen zijn; dat bv. een Engelschman, die zich hier komt vestigen, geen Nederlandsche kinderen krijgt; en dat ook het verblijf der ouders gedurende zekeren tijd daaraan volstrekt niet verandert, omdat de onderstelling, dat de vreemdeling door een langdurig verblijf in het land zich *feitelijk* nationaliseert en zijne kinderen dus eigenlijk geboren worden uit eenen inboorling, in het onderhavige geval althans, waar slechts een verblijf van *uiterlijk* 3 jaren wordt gevorderd, zeker niet opgaat.

Maar daar komt nog bij, dat bijna alle staten, Nederland inclus en de staten van Zuid-Amerika en Portugal slechts uitgezonderd, buitenslands geboren kinderen van leden rekenen tot leden van den staat. Door dus te bepalen, dat in Nederland geboren kinderen van (gevestigde) vreemdelingen Nederlanders zijn, komt de Nederlandsche wet in strijd met bijna alle andere wetgevingen . . . en met zichzelf. (Art. 1, 4° W. v. 50). Het laatste valt niet goed te maken; door het eerste kan de Nederlandsche wetgever de schuld zijn van vele gevallen van dubbel staatsverband.

Wij zouden daarom art. 1, 1°. W. van 1850 niet wenschen over te nemen in eene nieuwe wet. Die bepaling mocht naar onze meening verdwijnen uit onze wetgeving.

Wij zouden derhalve niet, als sommige andere staten ge-

daan hebben, die aan de geboorte op staatsterritoir of aan de geboorte uit gedomicilieerde ouders ontstaan van staatsverband vastknoopen, aan de verwijten willen trachten te ontkomen, door hem, die dus de nationaliteit verkreeg, het recht te geven bij zijne meerderjarigheid afstand te doen van de nationaliteit *jure soli* en te kiezen voor de nationaliteit *jure originis*.

Want zoo al Engeland, Portugal en Italië op die wijze rekening hebben gehouden met de afstamming en tevens een middel aan de hand deden om aan het dubbele staatsverband een eind te maken, de grieven tegen het stelsel van territorialiteit worden zodoende wel verzwakt, maar weggenomen worden zij niet.

Wij zouden daarom de bepaling liever willen schrappen. Wij zien geen reden om langer een voorschrift te handhaven, hetwelk een beginsel toepast, dat in Frankrijk reeds voor eene eeuw als onjuist werd verworpen, en dat sedert door bijna alle wetgevingen, en ook door de eigen wet, waarin het voorkomt, wordt verzaakt.

Art. 1, 2° W. van 1850. Nederlanders zijn, die binnen het rijk in Europa uit aldaar niet-gevestigde ouders geboren, binnen het jaar, nadat zij den vollen ouderdom van 23 jaar hebben bereikt, hun voornemen om daar te blijven wonen aan het bestuur hunner woonplaats hebben verklaard.

Een dergelijk voorschrift vinden wij in art. 5, 3°. B. W.

De geboorte binnen het rijk, niet voldoende om op zich zelf het Nederlandsche staatsverband te vestigen, geeft evenwel de bevoegdheid om binnen het jaar, nadat de volle ouderdom van 23 jaar is bereikt, te verklaren, dat men als Nederlander wil worden aangemerkt.

Het Nederlanderschap dateert in zulk een geval van het oogenblik, dat de verklaring bedoeld bij art. 1, 2° is

afgelegd. «Nederlanders zijn», zoo staat er, «die hun voornemen om in het rijk in Europa te blijven wonen aan het bestuur hunner woonplaats hebben verklaard.» Wie dat nog niet hebben gedaan, zijn dus ook nog geen Nederlanders ¹⁾.

Het spreekt van zelf, dat wanneer art. 1, 1° wegvalt, art. 1, 2° niet gehandhaafd worden kan. Dat tweede nummer toch ontleent alle beteekenis aan de tegenstelling van *niet-gevestigde* met *gevestigde* ouders. Valt het eene lid der tegenstelling weg, dan valt ook het andere.

De vraag rijst echter, of het wenschelijk is in eene wet, die het afstammingsbeginsel huldigt, eene soortgelijke bepaling op te nemen voor op het territoir geboren kinderen van *vreemdelingen* ²⁾. Op die vraag komen wij later terug ³⁾.

Art. 1, 4° W. van 1850. Wij hebben boven er op gewezen, dat de Nederlandsche wetgever, hoewel den nadruk leggende op de plaats van geboorte in verband met de vestiging der ouders, evenwel het afstammingsbeginsel niet vergeet.

Dat leert ons art. 1, 4° W. van 1850 (zie art. 5, 2° B. W.). Naar dat n°. 4 toch zijn Nederlanders, die van de in de n°. 1, 2, 3 genoemden — d. w. z. van Nederlanders — afstammen. Ziedaar het beginsel toegepast, dat de afstamming de nationaliteit bepaalt en dat de plaats van geboorte daarvoor volkomen onverschillig is.

Dat, gelijk het tweede lid van n°. 4, zegt, de geboorte moet hebben plaats gehad op een tijdstip, waarop de ouders nog niet vervallen waren in een der termen van art. 10, d. w. z. den staat van Nederlander nog niet ver-

¹⁾ Zie echter BLUME, diss. Leiden, 1857, pg. 158.

²⁾ Zie diss. pg. 71.

³⁾ Zie diss. pg. 96.

loren hadden, spreekt van zelf. Immers dan hebben wij niet te doen met kinderen van Nederlanders, maar met kinderen van vreemdelingen, en de zoodanigen zijn natuurlijk geen Nederlanders door afstamming.

Wij behoeven niet meer te zeggen, hoezeer het beginsel in deze alinea opgesloten, door ons wordt toegejuicht.

Dat art. 1, 4° daarom volkomen onze goedkeuring wegdraagt, mag daaruit echter niet worden afgeleid. In de toepassing toch kan het voorschrift, zooals het nu gesteld is, aanleiding geven tot verschillende bezwaren.

Zoo beide ouders Nederlanders zijn op het tijdstip der geboorte, is omtrent den staat van het kind natuurlijk geen twijfel mogelijk. Evenmin als beide de Nederlandsche nationaliteit op dat oogenblik verloren hebben.

Maar kan het niet gebeuren, dat de ouders behooren tot verschillend staatsverband, dat de een Nederlander, de ander vreemdeling is? Dat zou niet mogelijk zijn, als waar was, wat sommigen volhouden, dat naar de W. van 1850 gelijk naar het B. W. (art. 6 en 11) de vrouw den staat volgt van haren man, zoodat man en vrouw steeds hetzelfde staatsverband bezitten. Maar behalve dat zelfs het uitdrukkelijk voorschrift van art. 6 en 11 B. W. niet allen twijfel opheft aangaande de vraag, of de vrouw na haar huwelijk den man steeds volgt in zijnen *status civitatis*, of alleen door het huwelijk den staat krijgt, dien hij dan bezit, zonder dat latere veranderingen haar kunnen treffen, — de W. van 1850 houdt in elk geval zoodanig voorschrift niet in, en wij gelooven uit de bepalingen, die zij wel inhoudt, te mogen afleiden, dat de regel van het B. W. voor haar niet geldt.

Wij zullen dat hier niet in den breedte nagaan ¹⁾, maar

¹⁾ Zie SCHREUDER, t. a. p. pg. 397.

eene dier bepalingen is juist art. 1, 4°. Immers gold ook voor de W. v. 1850 de bewuste regel, dan zou dat nummer tot eene zeer zonderlinge conclusie leiden. Art. 1.4°. toch zegt niet, dat de afstammelingen van Nederlanders geen Nederlanders zijn, als de ouders op het tijdstip der geboorte den staat van Nederlander *verloren* hebben, maar eischt bepaald, dat zij vervallen zijn in *één der termen van art. 10*. Heeft nu de vrouw hare nationaliteit verloren, doordat haar man de zijne veranderde, dan zijn wel beide ouders hun Nederlanderschap kwijt, maar slechts de vader valt in een der termen van art. 10. Daar dit echter met beide ouders het geval moet zijn, zullen de kinderen niet als Nederlanders geboren worden, zoo zouden wij zien gebeuren, dat iemand Nederlander werd door afstamming, hoewel geen van beide ouders meer Nederlanders waren op het oogenblik zijner geboorte.

Men zal mij hier wellicht van letterknechterij beschuldigen en tegenwerpen dat natuurlijk bedoeld is: *tenzij de ouders den staat van Nederlander verloren hebben*. Die uitlegging schijnt ons echter tamelijk willekeurig en zoo wij er wellicht vrede mede zouden hebben, als er uitdrukkelijk in de wet stond, dat de vrouw den man volgde in zijnen staat, nu is art. 1, 4° een bezwaar te meer om dien regel aan te nemen.

Dus volgt de vrouw den staat van den man niet; en dan kunnen zich allerlei gevallen voordoen, waarin slechts een van beide ouders Nederlander is. Stel bv. maar, dat de Nederlandsche echtgenoot van eene Nederlandsche vrouw zich laat naturaliseeren in een ander land, of een vreemdeling zich hier laat naturaliseeren, zonder dat ook zijne vrouw daartoe overgaat.

Ook kan het zijn, dat de een Nederlander is en de ander zonder nationaliteit; bv. als de man valt in de termen van art. 10, 2°. W. van 1850.

Aangezien wij nu meenen, dat ook bij eene nieuwe regeling van het Nederlandschap zoodanig verschillend staatsverband bij man en vrouw niet altijd te vermijden zal zijn, zoo achten wij het wenschelijk na te gaan, wat in zoodanig geval de nationaliteit der kinderen zijn zal naar de tegenwoordige wetgeving, en hoe die zal moeten zijn naar eene nieuwe.

Wij gelooven niet, dat art. 1, 4° hier leidt tot de gewenschte oplossing.

In al deze casusposities zal volgens art. 1, 4°, zoolang nog maar *één* der ouders Nederlander is, de afstamming het Nederlandsche staatsverband deelachtig worden. Immers er staat duidelijk, dat *de ouders*, dat zijn dus *beide* ouders, het Nederlandschap verloren moeten hebben.

Zonder twijfel is dit de meest consequente toepassing van het afstammingsbeginsel, die men zich denken kan. Het nadeel is echter, dat het kind zoo twee nationaliteiten krijgen kan, eene van zijnen vader en eene van zijne moeder, terwijl gelijk wij boven zagen, een ieder lid van slechts één staat behoort te zijn.

Het zou daarom naar onze meening aanbeveling verdienen, dat in zoodanig geval het kind den staat volgde van den vader. Naar alle waarschijnlijkheid toch leeft deze in den staat, waarvan hij lid is, en zullen zijne kinderen daar bij hem zijn en onder zijnen invloed opgroeien tot leden van dien staat.

Waar dus de wet, om dubbel staatsverband te vermijden, eene keuze doen moet tusschen het staatsverband van vader of moeder, kan die naar onze meening alleen vallen op de nationaliteit des vaders.

Wij zouden daarom echter de afstamming van moederszijde niet geheel willen zien uit het oog verloren. Er

bestaat, het valt niet te ontkennen, een zekere band met den staat der moeder en onmogelijk is het niet, dat het kind de nationaliteit der moeder verkiezen zal boven die van den vader. Om die reden zouden wij aan de kinderen van eenen vreemden vader en eene Nederlandsche vrouw de bevoegdheid willen zien toegekend om binnen het jaar na hunne meerderjarigheid zich onder de Nederlanders te doen opnemen door eene eenvoudige verklaring. Wij willen hun dus een recht van optie geven tusschen het staatsverband van vader en moeder. Zodoende bepaalt ten slotte het kind zelf zijn staatsverband, naar eigen wenschen en belangen dat meebrengen.

Vestiging binnen het rijk in Europa of de koloniën schijnt echter een billijke eisch in dit geval.

Voor wij hiervan afstappen zij nog opgemerkt, dat wil men zijn doel, n.l. om dubbel staatsverband te vermijden, inderdaad bereiken, zoodanig recht van keuze alleen mag worden toegestaan aan hem, die handelingsbevoegd is: 1° naar de wet van het land, waartoe hij tot dusver heeft behoord, en 2° naar de Nederlandsche wet. Want zoo hij kiest voor den staat zijner moeder, terwijl zijn oorspronkelijk vaderland hem als niet-handelingsbevoegd aanmerkt, zal aan die keuze nooit verlies van het oorspronkelijk staatsverband worden verbonden, en er dus toch weer dubbel staatsverband bestaan.

En dat hij ook naar ons recht bevoegd moet zijn zelfstandig zijne rechtspositie te regelen, spreekt wel van zelf.

Wij wenschen dus in plaats van art. 1, 4° W. van 1850 de volgende regeling: Nederlanders zijn: wettige kinderen van eenen vader, die Nederlander is op het tijdstip hunner geboorte. Wettige kinderen van eenen vader, die vreem-

deling is op het tijdstip der geboorte, en eene moeder, die Nederlandsche is op dat tijdstip, kunnen de hoedanigheid van Nederlander verkrijgen door binnen het jaar, nadat zij meerderjarig zijn geworden naar de wet van het land, waartoe zij tot dusver hebben behoord en naar de Nederlandsche wet, eene verklaring af te leggen, dat zij als Nederlanders wenschen te worden aangemerkt, mits zij binnen het rijk in Europa of de koloniën gevestigd zijn of zich daar vestigen.

Meerderjarigen, die niet-handelingsbevoegd zijn naar de vreemde of naar de Nederlandsche wet moeten tot die verklaring niet worden toegelaten.

Art. 1, 4° W. van 1850 laat alles aankomen op het tijdstip der *geboorte* en het oogenblik der *conceptie* blijft dus geheel buiten rekening. Dat is eene questie voor het Nederlandschap *jure privato*, maar kan niet twijfelachtig zijn voor het Nederlandschap *jure publico*, omdat art. 3 B. W. natuurlijk alleen geschreven is voor privaatrecht en met de W. van 1850 niets te maken heeft.

Ook zou het geenszins aanbeveling verdienen den regel van art. 3 B. W. hier toepasselijk te verklaren, al moet men toegeven, dat consequent voor het afstammingsbeginsel de conceptie van het grootste gewicht is. Het tijdstip van conceptie toch kan slechts bij benadering worden vastgesteld; het oogenblik van geboorte daarentegen is meest met juistheid te bepalen. Hier, waar het er vooral op aankomt, dat geen onzekerheid besta, omdat met de nationaliteit iemands geheele rechtstoestand onzeker wordt, hier moet aan het tijdstip der geboorte ongetwijfeld de voorkeur worden gegeven.

De toepassing van het afstammingsbeginsel in art. 1, 4° W. van 1850, — hoe goed ook op zichzelf, — moet echter aanleiding geven tot dubbel staatsverband, als kinderen van Nederlanders geboren worden in landen, waar de plaats van geboorte, alleen of in verband met het domicilie der ouders, staatsverband schept.

Ten einde mogelijke botsingen goed te kunnen overzien, moeten wij nagaan, hoe de wetgevingen van andere landen zijn op het stuk van kinderen van vreemdelingen (in casu Nederlanders), die op hun gebied geboren worden.

Men kan ze voor dat doel verdeelen in drie groepen.

I. Sommige kennen aan de geboorte op staatsterritoir geenerlei gevolgen toe: Duitschland, Oostenrijk, Hongarije, Zweden etc. ¹⁾. Botsingen zijn dan niet mogelijk.

II. Naar andere is de geboorte in het land voldoende om staatsverband te vestigen: Engeland, Portugal, Ver. Staten van Noord-Amerika, Zuid-Amerikaansche staten etc. ²⁾

III. Binnen eene derde groep worden *gemengde* stelsels toegepast, d. w. z. zoowel aan de afstamming als aan de plaats van geboorte wordt zekere plaats geruimd ³⁾.

Men begrijpt dat, worden in een van de landen van groep II kinderen geboren uit Nederlandsche ouders, er noodzakelijk dubbel staatsverband ontstaat. Want die kinderen zijn Nederlanders naar de Nederlandsche wet en tegelijk Engelschen of Portugeezen etc.

Evenzeker ontstaat dubbel staatsverband bij geboorte uit Nederlandsche ouders, die gedurende tien jaren in Italië domicilie hebben gehad ⁴⁾, en bij geboorte uit eenen Nederlander in Frankrijk, Luxemburg, Monaco en Bul-

¹⁾ Zie diss. pg. 70.

²⁾ Zie diss. pg. 73.

³⁾ Zie diss. pg. 71.

⁴⁾ Zie diss. pg. 71, 2°.

garije, zoo die Nederlander zelf daar ook het levenslicht aanschouwde ¹⁾).

De Engelsche, Portugeesche, Italiaansche, Fransche, Luxemburgsche en Monacoosche wetten staan evenwel in die gevallen toe na meerderjarigwording afstand te doen van de Engelsche, Portugeesche etc. nationaliteit. Zoo is er althans een middel om zijn rechtstoestand bij zijne meerderjarigheid eens voor goed te regelen. Maar het middel is niet afdoende. Het helpt alleen, als er afstand gedaan wordt van de Engelsche, Portugeesche etc. nationaliteit. Dikwijls zal daarvan echter geen afstand worden gedaan, omdat men het staatsverband *jure soli* verkiest boven dat, waarop men *jure originis* recht heeft. Dan blijft het dubbel staatsverband bestaan ook na de meerderjarigheid, want dat men geen afstand doet van het andere staatsverband, is toch niet voldoende om het Nederlander-schap verloren te doen gaan. Slechts als de betrokken persoon kwam te vallen in een der termen van art. 10, dus bv. eene openbare bediening aannam in het land zijner geboorte of zich daar in krijgdiensd begaf, zonder de toestemming des konings te vragen, zou aan den ongerijmden toestand een einde komen.

Aangezien ook naar de wetgevingen der meeste andere staten bij buitenslands geboren kinderen van onderdanen de afstamming de nationaliteit bepaalt, zoo geldt daarvoor dezelfde opmerking. Engeland, Frankrijk en Spanje hebben dan ook ruimschoots de onaangename gevolgen van den strijd der wetgevingen op dat stuk moeten ondervinden.

Voortdurend werd men daar gewikkeld in netelige onderhandelingen, vooral met de Zuid-Amerikaansche staten,

⁵⁾ Zie diss. pg. 72, 30.

meestentijds omdat de afstammelingen van Engelschen, Franschen en Spanjaarden zich beriepen op hunne hoedanigheid van Engelschen etc., om zich aan den krijgsdienst in het land hunner geboorte te onttrekken ¹⁾).

In Engeland heeft dit er eerst toe geleid als regel aan te nemen, om zoodanige onderdanen niet in bescherming te nemen tegen den staat, waar zij geboren waren, zoo zij er waren gevestigd en hun het burgerrecht werd toegerekend ²⁾. Later heeft men daarvoor de bepaling in het leven geroepen van art. 4 der wet van 1870, waarbij de bevoegdheid wordt gegeven om afstand te doen van het Britsche staatsverband ¹⁾. Spanje heeft den toestand door tractaten met de Zuid-Amerikaansche staten trachten te regelen ²⁾).

Frankrijk echter staat steeds op de handhaving van zijne rechten, en laat niets vallen van zijne aanspraken op kinderen in het buitenland geboren uit Fransche onderdanen. Toch heeft men ook daar er over gedacht om zelfs den Code Civil zoodanig te wijzigen, dat aan de conflicten een einde komen zou ³⁾.

Hoewel ons van bevoegde zijde werd verzekerd, dat de tegenwoordige regeling van het Nederlanderschap nimmer aanleiding geeft tot verwikkelingen met andere regeeringen, zoo kunnen wij toch niet nalaten op te merken, dat gelijk Engeland, Spanje en Frankrijk moeilijkheden ondervonden hebben met de Zuid-Amerikaansche staten, tengevolge van

¹⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 47.

²⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 89, n. 1.

¹⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 436.

²⁾ Conventie tusschen Spanje en de Argentijnsche Republiek, gesloten 21 September 1863, (Archives diplomatiques, 1864. III. 367) Art. 7. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 42.

³⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 45 en WEISS, t. a. p. pg. 88.

strijdige wetgevingen, hetzelfde ook ons gebeuren kan en wij dus goed zullen doen met onze maatregelen te nemen, gelijk zij de hunne genomen hebben.

Het komt ons daarom voor, dat wij het voorbeeld te volgen hebben der Engelsche Wet van 1870 en de bevoegdheid moeten geven om (binnen het jaar na de meerderjarigheid) afstand te doen van het Nederlandsche staatsverband, in geval naast dit staatsverband *jure originis* een ander staatsverband *jure soli* in denzelfden persoon samentreft.

Zoodanige bepaling zou volkomen stroken met het stelsel der wet om aan de naturalisatie in een vreemd land verlies van het Nederlandsche staatsverband vast te knoopen.

Immers waarom is dat gevolg aan de naturalisatie verbonden? Omdat daarin ligt opgesloten de verklaring, dat men zich van het Nederlanderschap ontdoen wil en het staatsverband niemand mag worden opgedrongen. Maar dan kan men zich ook niet met grond verzetten tegen eene bepaling, welke aan hem, die zich niet meer behoeft te laten naturaliseeren om het vreemde staatsverband deelachtig te worden, de gelegenheid schenkt ondubbeltzinnig te verklaren, dat hij het Nederlanderschap niet langer begeert. De verklaring, dat men afstand wenscht te doen van het Nederlanderschap vervangt dan de naturalisatie; maar het verschil tusschen die beiden is bloot uitwendig; in werkelijkheid bestaat het niet ¹⁾.

Indien nu al in zoodanig recht van afstand een middel werd gegeven om aan het dubbel staatsverband een eind te maken, alle moeilijkheden zouden daarmee nog niet uit den weg geruimd zijn. Want eerst bij de meerjarigheid der betrokken personen wordt de keuze gedaan en tot

¹⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 88.

zoolang behooren zij tot meer dan één staat. Ongelukigerwijze nu, doet de omstandigheid, die de nationaliteit het meest ter sprake brengt tusschen de staten, de questie der dienstplicht, zich juist voor gedurende de minderjarigheid.

Wie lid is van twee staten, is daardoor doorgaans ook in beide aan den krijgsdienst onderworpen. Vandaar conflicten ondanks het recht om afstand te doen van de Nederlandsche nationaliteit. Voor den betrokken persoon heeft bovendien het recht van afstand weinig waarde, wanneer hij ondanks het stellige plan om, als de tijd daar is, zijn nationaliteit *jure originis* af te leggen, in elk geval eerst zijne dienstplicht moet vervullen in het vaderland, dat hij zich voorstelt te verloochenen. Zoo het gemakkelijk valt door het buitenslandsch verblijf zich aan den dwingenden arm der overheid te onttrekken, de keuze later gedaan voor het land van geboorte, ontheft niet van de straffen op dat misdrijf gesteld.

Men begrijpt, dat het recht om te kiezen voor de nationaliteit *jure soli* op die manier eigenlijk illusoir wordt. De lust om te dienen in een land, dat men, al is het de staat van zijne ouders, toch niet als het zijne beschouwt, zal wel niet groot wezen; maar doet men het niet, — men kan er dan ook nimmer den voet meer zetten zonder de kans te loopen met den strafrechter in aanraking te komen.

Naar het voorbeeld van de Fransche militiewet van 27 Juli 1872 moet daarom het voorschrift, dat de bevoegdheid geeft om het Nederlandschap af te leggen en te kiezen voor de nationaliteit *jure soli*, worden aangevuld met eene bepaling in de militiewet, welke voor hen, die zoodanige keuze kunnen doen, den aanvang van den dienstdtijd verschuift tot na de keuze. De Fransche Wet heeft die bepaling gemaakt voor hen, die in Frankrijk geboren zijn

uit eenen vreemdeling, die zelf ook in Frankrijk geboren is ¹⁾).

Van andere landen zou men dan bij tractaat moeten zien te verkrijgen, dat ook zij denzelfden regel aannemen.

Daar naar ons eigen recht Nederlanders ²⁾ in den vreemde in den regel niet dienstplichtig zijn ³⁾, zoo zal men mij allicht verwijten, dat de vorenstaande opmerkingen hier weinig ter zake dienende mogen heeten.

Maar in de eerste plaats kan het wel gebeuren dat naar de W. van 19 Augustus 1861 S. 72 een Nederlander, die zich in het buitenland bevindt, hier onder de wapenen wordt geroepen, hoewel hij, geheel vervreemd van het land zijner ouders, weinig roeping vocht daaraan te voldoen. Men denke b.v. aan het geval, dat de Nederlandsche ouders van iemand, die in Engeland is geboren, zelve naar hun geboorteland teruggekeerd, hun minderjarig kind in Engeland achterlieten. Naar art. 15 j^o 17 W. 19 Augustus 1861, is zoo iemand hier dienstplichtig; en zoo hij zijne verplichtingen niet nakomt, wordt hij gestraft.

Maar bovendien is het, sedert de Grondwet de verplichting om mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied eigenlijk van de ingezetenen ⁴⁾ op de Nederlanders overbracht, lang niet onmogelijk, dat de militiewet in dien geest veranderd worden zal. Dan zullen ook Nederlanders in den vreemde, ook die daar zijn geboren, waarschijnlijk

¹⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 64.

²⁾ Het Nederlandschap ten aanzien der militiewet is wel beoordeeld naar het B. W. (Zie SCHREUDER, t. a. p. pg. 341) Dat doet hier echter niet af, want ook naar het B. W. zijn buitenslands geboren kinderen van Nederlanders, Nederlanders.

³⁾ Art. 15 vlg. W. 19 Augustus 1861.

⁴⁾ G.W. v. 1848, Art. 177. G.W. v. 1887, Art. 180.

worden opgeroepen om het vaderland te dienen en dan zal, wordt aan de zoodanigen het recht gegeven afstand te doen van de Nederlandsche nationaliteit, op de bovenaangevoerde gronden voor hen de dienstplicht eenigen tijd moeten worden uitgesteld.

Het zou een uitstel worden tot aan de meerderjarigheid. Zeker nog al bezwaarlijk, zoolang de 23 jarige leeftijd daarvoor geëischt wordt, vergete men niet, dat ook hier te lande, blijkens het voorstel der Staatscommissie voor het B. W., eene neiging bestaat den leeftijd te stellen op 21 jaar ¹⁾. Het wordt dan slechts een uitstel van een paar jaar.

Wij hebben er boven reeds op gewezen, dat eene volstrekte toepassing van het afstammingsbeginsel geene aanbeveling verdient, omdat zij leidt tot conclusies, die met de werkelijkheid in strijd zijn en tot misbruiken aanleiding geeft ²⁾.

Wij hebben er daarom op aangedrongen om de volstrekte toepassing te beperken tot het eerste geslacht en voor het tweede het slechts in zekere mate te doen gelden.

Wij zouden dat natuurlijk ook in de Nederlandsche wetgeving in praktijk gebracht willen zien.

In navolging der Fransche Wet van 1874 bepale men dus, dat Nederlanders zijn, die hier te lande zijn geboren uit eenen vreemdeling, die zelf ook hier geboren is, behoudens de bevoegdheid voor hem, die *jure originis* een staatsverband verkregen heeft, om van het dus verkregen Nederlanderschap afstand te doen binnen het jaar na de meerderjarigheid.

¹⁾ Zie Ontwerp B. W. 1ste Boek.

²⁾ Zie diss. pg. 66.

Omgekeerd worde de werking van het afstammingsbeginsel ook beperkt ten aanzien van afstammelingen van Nederlanders, en beschouwe men als vreemdeling, wie in een vreemd land wordt geboren uit een Nederlander, die zelf ook in dat land geboren is.

Dat is de onmiddellijke consequentie uit het voorgaande. Frankrijk en de andere landen, die het tweede geslacht, dat uit eenen vreemdeling op hun territoire geboren wordt, tot onderdanen maken, hebben echter geenerlei bepaling, waarin die consequente wordt aanvaard ¹⁾. Wel vindt men, gelijk wij zagen, een dergelijk voorschrift in de wetgeving der Vereenigde Staten.

Wij gelooven, dat men goed zal doen, zoodanige bepaling op te nemen in de nieuwe wet ter uitvoering van art. 6 der Grondwet.

Men eische dan echter, dat *en vader en kind* beide niet alleen *in den vreemde*, maar ook in *hetzelfde* land, geboren moeten zijn.

De geheele bepaling toch steunt op het denkbeeld, dat de familie, waaruit de hierbedoelde kinderen voortspruiten, van het oorspronkelijk vaderland vervreemd is.

Of dat nu werkelijk ook het geval is, hangt hiervan af, of de vader in den staat, waartoe hij door afstamming behoort, is teruggekeerd of niet. Daarom schijnt het wenschelijk de bepaling in te richten als in de wet der Vereenigde staten: zij drukt met even zoovele woorden uit, dat de vader nimmer in de Ver. Staten moet hebben gewoond.

Toch gelooven wij, om boven opgegeven gronden, dat voorschrift niet navolgenswaard ²⁾, maar stellen liever

¹⁾ Zie VON BAR, t. a. p. pg. 171, n. 10.

²⁾ Zie diss. pg. 68.

den eisch van twee geboorten in hetzelfde vreemde land. Dan kan toch haast niet worden aangenomen, dat de vader naar zijn land teruggekeerd is. Zoo echter de geboorten in verschillende landen hebben plaats gehad, bestaat omtrent dat niet-terugkeeren geenerlei vermoeden. Dat kan dus niet genoeg zijn.

Gelijk wij boven reeds hebben gezegd ¹⁾, moet echter aan de hierbedoelde kinderen van Nederlanders de bevoegdheid worden gegeven binnen het jaar na hunne meerderjarigwording te kiezen voor het Nederlanderschap. Vestiging binnen het rijk of zijne koloniën moet daarvoor echter als vereischte worden gesteld.

Ten slotte een enkel woord over hier te lande geboren kinderen van vreemdelingen, die zelf hier *niet* geboren zijn.

Zal eene nieuwe wet hun eene dergelijke bevoegdheid moeten schenken, als de tegenwoordige geeft aan kinderen van niet-gevestigde ouders, de bevoegdheid n. l. om Nederlander te worden door vestiging?

Wij weten, dat eene dergelijke bepaling ook gevonden wordt in Code Civil art. 9 en in de wetten van vele andere landen ²⁾. Men voert daarvoor aan, dat zij, die in het land geboren en getogen zijn, hoewel vreemdelingen door hunne afstamming, evenwel door hunne opvoeding eigenlijk tot de leden van den staat behooren.

Hoewel dit natuurlijk in vele gevallen niet kan worden ontkend, zoo schijnt het ons toch beter de bedoelde personen aan de gewone regels van de naturalisatie te onderwerpen. Zoo zij toch werkelijk niet alleen hier zijn geboren, maar ook zijn opgevoed, dan zullen zij meerderjarig ge-

¹⁾ Zie diss. pg. 69.

²⁾ Zie diss. pg. 71, 1°.

worden, waarschijnlijk aan alle vereischten voor eene naturalisatie voldoen. In zoover is er dunkt ons dus niet veel tegen hen daaraan te onderwerpen. Maar bovendien komt het ons voor meer overeenkomstig het voorschrift der Grondwet te zijn: dat een vreemdeling niet dan door eene wet kan worden genaturaliseerd. Niet dat wij beweren willen, dat dergelijk voorschrift als van art. 9 C. C. bij ons ongrondwettig zoude zijn; maar wij meenen toch, dat als nu eenmaal aangenomen is, dat de afstamming het staatsverband bepaalt, het dan meer in den geest der grondwet is, in het algemeen kinderen van vreemdelingen, al zijn ze hier te lande geboren, slechts door eene wet onder de Nederlanders op te nemen. Dat heeft ten slotte ook nog het voordeel, dat dan de te maken bepalingen omtrent de gevolgen der naturalisatie voor vrouwen en kinderen (Gw. art. 6, al. 2), ook toepasselijk zijn op de hier bedoelde personen.

b. Natuurlijke kinderen.

Art. 2, al. 1, 2, 4 W. van 28 Juli 1850.

De wetgever van 1850 heeft, toen hij de bepalingen omtrent het Nederlanderschap, zooals die in het B. W. te vinden waren, wijzigde met het oog op het genot der burgerschapsrechten, tevens eene leemte van dat wetboek aangevuld door ook de nationaliteit van natuurlijke kinderen te regelen. Het B. W. sprak daarvan met geen enkel woord. Toch zijn juist hier bijzondere bepalingen noodig, omdat in tegenstelling met wettige kinderen, de afstamming van natuurlijke kinderen vaak geheel onzeker is, of slechts vaststaat ten opzichte van één der beide ouders. Wij vinden die bepalingen nu in art. 2 W. van 28 Juli 1850.

Wij zullen beginnen met te spreken over art. 2, al. 1, 2, 4. Al. 3 toch handelt over vondelingen, en dat kunnen ook wettige kinderen zijn.

Art. 2, al. 1 en 2. Naar art. 2, al. 1 en al. 2 zijn Nederlanders, natuurlijke door een Nederlandschen vader erkende kinderen en natuurlijke, door den vader niet erkende kinderen eener Nederlandsche vrouw.

Het valt in het oog, dat het verkrijgen der hoedanigheid van Nederlander afhankelijk wordt gesteld van de afstamming van een Nederlandschen vader of eene Nederlandsche moeder; eene toepassing van het door ons aanbevolen beginsel, die zeker moet worden toegejuicht. Alleen moet worden aangemerkt, dat de afstamming van natuurlijke kinderen kan blijken op verschillende manieren en dat de wet met die verschillende wijzen niet voldoende rekening heeft gehouden.

Voor de afstamming moet men de natuurlijke kinderen in twee soorten onderscheiden: de overspelige en bloedschennige aan den eenen kant, en de overige aan den anderen kant.

De laatsten worden in meer bepaalden zin natuurlijke kinderen genoemd.

De afstamming nu van zulke kinderen komt aan het licht of door eene erkenning (B. W. art. 335 vlg.) waarbij iemand zelf verklaart de vader of moeder van het kind te zijn, of door een onderzoek, dat naar het vaderschap of moederschap wordt ingesteld. (B. W. art. 342 vlg.).

Op twee wijzen dus. De wet echter, hoewel in al. 2 in het algemeen sprekende van kinderen eener Nederlandsche vrouw en daar dus niet vragende hoe de afstamming bekend geworden is, door erkenning of door een onderzoek, gewaagt in al. 1 alleen van door den Nederlandschen vader *erkende* kinderen. Toch kan door de bepaling van art. 342, al. 2 B. W. ook het vaderschap soms ten gevolge van een onderzoek zijn vastgesteld. Daar er nu geenerlei reden is, om in die gevallen het kind de

nationaliteit van den vader te weigeren, aangezien toch de afstamming en niets anders hier beslist, komt al. 1 van art. 2 ons voor in zoover onvolledig te zijn. Want al kan dan wel worden gezegd, dat het kind erkend is *als* kind van dien vader, er kan toch moeielfyk worden volgehouden, dat het *door* dien vader is erkend.

Wat de kinderen betreft in overspel en bloedschande geteeld, zij kunnen naar art. 338 B. W. niet worden erkend en ook een onderzoek naar het vader- of moederschap is hier verboden (art. 344 B. W.). Hunne afstamming kan evenwel soms, ook rechtens, bekend zijn; dat is b.v. het geval met het kind eener gehuwde moeder, wier man met goed gevolg zijne wettigheid ontkend heeft; en met het kind van gehuwde ouders, wier huwelijk, wegens nauwe bloedverwantschap verboden, en door hen desbewust aangegaan, later nietig is verklaard.

In die gevallen zullen deze kinderen de nationaliteit moeten krijgen, die hun naar hunne afstamming toekomt.

In het eerste der genoemde gevallen is het kind dan ook zonder twijfel te brengen onder de kinderen eener Nederlandsche vrouw en zal het dus het Nederlandschap bezitten krachtens al. 2.

In het tweede is niet alleen de moeder, maar ook de vader bekend en al spreekt nu al. 1 slechts van door den vader *erkende* kinderen, naar het stelsel der wet moet het kind alsdan diens nationaliteit verkrijgen.

Waar wij in het vervolg zullen spreken van erkende kinderen gelieve men het gezegde ook op hen toe te passen, wier afstamming op andere wijze is geconstateerd.

Is het genoeg, dat de vader of moeder Nederlander zij op het oogenblik, dat de afstamming aan het licht komt, of moeten zij het zijn geweest, toen het kind geboren

werd? Het spreekt wel van zelf, dat het oogenblik van geboorte hier beslissend is. De uitdrukkelijke woorden van art. 2 («door een *Nederlandschen* vader erkende kinderen») schijnen echter wel te eischen, dat de ouders nog Nederlanders zijn op het tijdstip der erkenning. Logisch is dat niet in eene wet, die aan eene verandering van het staatsverband der ouders voor de kinderen anders geenerlei gevolg verbindt.

Verder zal het duidelijk zijn, dat het kind geacht moet worden het Nederlandsche staatsverband te hebben bezeten van zijne geboorte af. Dat volgt onmiddellijk uit het declaratieve karakter der erkenning.

Uit het verband tusschen al. 1 en 2 van art. 2 volgt, dat het natuurlijk kind van een Nederlandschen vader steeds Nederlander is, ook zoo het eene vreemde moeder heeft, maar het natuurlijk kind van eene Nederlandsche vrouw alleen dan, als het niet erkend is door den vreemden vader ¹⁾.

Zoo het kind dus slechts door één der ouders is erkend en dat een Nederlander is, zal het Nederlander zijn; zoo het door beide is erkend, zal het Nederlander zijn, als de vader Nederlander is; vreemdeling, zoo de vader vreemdeling is ²⁾.

Over die regeling wenschen wij het een en ander in het midden te brengen.

Dat het kind, zoo het slechts erkend is of door den

¹⁾ Zoo het door de Nederlandsche moeder erkende kind later door den vreemden vader wordt erkend, zal het echter den staat van Nederlander niet verliezen. Immers die gaat alleen verloren op de wijzen in art. 10 der Wet genoemd.

²⁾ Of in dat geval het kind de nationaliteit van den vreemden vader krijgt, hangt natuurlijk af van de vreemde wetgeving.

Nederlandschen vader of door de Nederlandsche moeder als Nederlander wordt aangemerkt is zeker juist. Maar dat, als het door beide ouders is erkend, altijd de vader den staat van het kind bepaalt, komt ons voor weinig in overeenstemming te zijn met art. 1, 4°. Immers, gelijk wij boven zagen, worden wettige kinderen als Nederlanders geboren, zoolang slechts één der ouders den staat van Nederlander bezit, onverschillig of dat de vader of de moeder is. De nationaliteit van den vader wordt dus volstrekt niet voorgetrokken boven die van de moeder. Wanneer dit niet gebeurt, als de ouders gehuwd zijn, is er zeker zooveel te minder reden daartoe over te gaan, waar wij met ongehuwde ouders te doen hebben, en als in het eerste geval de eenige beslissende omstandigheid is de afstamming van een Nederlander, dan zal dit bij de natuurlijke kinderen wel niet anders behooren te wezen. Consequent ware het dus geweest te bepalen, dat de natuurlijke door een Nederlandschen vader of door eene Nederlandsche moeder erkende kinderen, Nederlanders zijn.

Vragen wij niet naar de consequenties van onze positieve bepalingen, maar slechts in het algemeen naar de deugdelijkheid der regeling, die in art. 2 der wet van 28 Juli 1850 gegeven wordt voor het geval het natuurlijk kind door beide ouders is erkend, maar deze een verschillend staatsverband bezitten, dan valt het op, dat vele wetgevingen aan het natuurlijk kind in elk geval het staatsverband der moeder geven, ook dan als de afstamming ten opzichte van den vader vaststaat. Zoo is het in Duitschland ¹⁾, Hongarije ²⁾, Zwitserland ³⁾, Zweden ⁴⁾.

¹⁾ Zie art. 3, Reichsgesetz v. 1 Juni 1870.

²⁾ Art. 3 W. 20—24 December 1870. Zie WEISS, t. a. p. pg. 71. In Oostenrijk heeft men geen wettelijke bepaling omtrent het staatsvor-

In Frankrijk hield de C. C. voor de herziening van 1889 evenmin als ons B. W. bepalingen in omtrent de nationaliteit van natuurlijke kinderen en zeer verdeeld was men diensengevolge over het stelsel, dat daarvoor moest worden toegepast.

Sommigen verkozen als de straks genoemde wetgevingen in elk geval de nationaliteit der moeder. Zij beriepen zich daarbij op den regel van het Romeinsche Recht: «partus ventrem sequitur», waardoor dit stelsel naar hunne meening een krachtigen steun vindt in de traditie; zij wezen verder op de vele praktische voordeelen eraan verbonden; waarvan als het voornaamste werd genoemd, dat de afstamming van de moeder met volkomen zekerheid kan worden vastgesteld, terwijl over die van den vader, ook zoo hij het kind heeft erkend, eigenlijk nooit alle twijfel is opgeheven ¹⁾.

Anderen bevalen het stelsel aan, dat onze wetgever heeft aanvaard. Hoewel de verdedigers niet ontkenden, dat de erkenning van den vader volstrekt niet altijd het bewijs is, dat het kind werkelijk van den erkenner afstamt, zoo hielden zij haar echter voor waar, zoolang niet het tegendcel door belanghebbenden is aangetoond. In ons geval staat dus de afstamming zoowel van vaders- als van moederszijde rechtens vast, en op grond van verschillende wettelijke bepalingen, die in onderscheidene gevallen den vader verkiezen boven de moeder ²⁾, ga-

band van natuurlijke kinderen, maar wordt algemeen aangenomen, dat zij den staat der moeder volgen. Zie Journal d. dr. int. pr. 10, pg. 364.

³⁾ Zie Report of royal comm. etc. pg. 149.

⁴⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 72.

¹⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 30.

²⁾ Men denke aan de bepalingen omtrent voogdij, toestemming voor het huwelijk etc.

ven zij het kind dan de nationaliteit van den vader ¹⁾.

Het «Institut de Droit International» heeft zich daarbij aangesloten ²⁾.

Nog weer anderen ten slotte, geen reden ziende waarom het kind liever aan den staat van den vader dan aan dien van de moeder te binden, wilden aan het kind zelf overlaten te bepalen, welk vaderland het verkoos ³⁾.

Wij zouden het volgende willen opmerken:

Moest er eene algemeene internationale regeling worden gemaakt, waarbij men, aan consequenties uit reeds bestaande positieve wetsbepalingen niet gebonden, geheel vrij was in de keuze van zijn stelsel, dan zou men zoo moeten redeneeren: Het natuurlijk kind van ouders met verschillend staatsverband behoort door zijne afstamming tot twee staten. Dubbel staatsverband is echter eene anomalie en een gevaar; eene keuze moet dus gedaan worden. Het beste zou het zijn, zoo het kind zelf die keuze deed, omdat als regel geldt, dat aan niemand eene nationaliteit wordt opgedrongen, m. a. w. een ieder die nationaliteit moeten krijgen, die hij zelf wil hebben. Maar die keuze kan het kind eerst doen, als het geheel zelfstandig over zijn persoon kan beschikken, dus meerderjarig is. Zoolang zou er derhalve onzekerheid bestaan omtrent zijn staatsverband en het is van groot belang dat er zekerheid zij, met het oog op de regeling der voogdij, met betrekking tot het erfrecht etc.

¹⁾ WEISS, t. a. p. pg. 30.

²⁾ In de zitting te Oxford (zie boven) werd de volgende conclusie (n°. III) genomen: L'enfant illégitime suit la nationalité de son père lorsque la paternité est légalement constatée; sinon, il suit la nationalité de sa mère lorsque la maternité est légalement constatée.

³⁾ Zie LAURENT, Principes de droit civil I, p. 436. Cf. echter dezelfde, Droit Civil international III, p. 187.

Daarom moet men er wel toe komen de keuze over de beide nationaliteiten over te laten aan de wet. Het spreekt echter van zelf, dat de wettelijke keuze dan moet zijn de vermoedelijke keuze van het kind.

In dat geval is er, naar onze meening, zeker veel voor te zeggen, dat het natuurlijk kind, ook als het door beide ouders is erkend, de nationaliteit krijgt van zijne moeder. Niet omdat het eigenlijk altijd een geheim is, wie de vader is van het kind, maar omdat de band tusschen het natuurlijk kind en zijne moeder veel en veel inniger is dan die met den vader. Bijna zonder uitzondering toch leeft het bij zijne moeder en wordt het door haar groot gebracht. Hare neigingen, hare zeden en gewoonten, hare taal, in één woord alles wat hare nationaliteit vormt, neemt het van haar over. Als dit alles waar is, kan men dan nog twijfelen, hoe de keuze van het kind zou uitvallen, zoo het zelf daartoe geroepen werd? Kan de wet dan nog aarzelen met de hare?

Zoo zou dan bij eene geheel vrije internationale regeling het staatsverband van de moeder het moeten winnen van dat van den vader.

Waar echter eene nationale regeling gemaakt wordt, komen er andere overwegingen bij.

Ten eerste moet er dan rekening gehouden worden met de consequenties van de bepalingen der nationale wetgeving omtrent de verhouding van vader en moeder tot het natuurlijk kind. Moet bv. als de wet aan den vader, die een natuurlijk kind erkent, de voogdij over dat kind opdraagt bij voorkeur boven de moeder, logisch niet ook de nationaliteit van den vader die van het kind bepalen?

Ten tweede zal men zich de vraag hebben te stellen: hoe zullen wij bij gebreke eener internationale regeling, die alle botsingen, alle gevallen van menschen zonder

staatsverband of met meer dan een staatsverband voorkomt, eene nationale regeling maken, die botsingen zooveel mogelijk vermijdt.

Het zou toch niet verstandig zijn om, als alle omringende landen het kind de nationaliteit van den vader geven bij verschillend staatsverband der ouders, zelf in elk geval de nationaliteit van de moeder toe te kennen. Want daaruit zouden noodzakelijk conflicten voortvloeien.

Op grond van deze overwegingen schijnt het ons wenschelijk toe, dat de Nederlandsche wetgever zijn tegenwoordig stelsel¹⁾ late varen, en zich bekeere tot dat stelsel, hetwelk aan het natuurlijk kind, dat door beide ouders met verschillend staatsverband erkend is, het staatsverband der moeder toekent.

En wel om de volgende redenen:

Ten eerste, omdat gelijk wij zoo juist zagen, dit stelsel in theorie het beste is.

Ten tweede omdat in de andere staten van Europa niet algemeen een tegenovergesteld systeem gevolgd wordt, sommige zelfs den regel, dat het natuurlijk kind den staat der moeder volgt, uitdrukkelijk hebben opgenomen in hunne wetten (Duitschland, Zwitserland, Hongarije, Zweden).

Ten slotte, omdat wij meenen, dat de bepalingen omtrent de voogdij van den vader (B. W. art. 408) en de andere bepalingen van ons B. W. welke den vader boven de moeder plaatsen, niet noodzakelijk vorderen, dat de vader nu ook het staatsverband van het kind bepale.

Sommigen leiden uit dergelijke bepalingen af, dat in het

¹⁾ Dezelfde regeling is te vinden in de Bulgaarsche Wet van 26 Februari 1883. Zie Archives diplomatiques 1884. I. p. 74. — Soortgelijke regeling geeft tegenwoordig in Frankrijk ook art. 8, 2° C. C.

algemeen de vader steeds boven de moeder moet worden voorgetrokken ¹⁾).

Naar onze meening kan die gevolgtrekking evenwel bij nader inzien niet worden volgehouden.

Immers de reden, waarom in die bepalingen aan den vader de voorkeur wordt gegeven, doet zich niet gelden bij het bepalen van de nationaliteit der kinderen. In alle die gevallen toch hebben vader en moeder strijdige rechten. De vader heeft een recht op de voogdij; de moeder ook. In dien strijd tusschen de ouders wint de vader het. Bij de huwelijkstoestemming is het niet anders. Maar hier hebben we met een strijd tusschen de rechten der ouders niet te doen. De questie moet niet zóó worden gesteld: vader en moeder hebben beide een recht om de nationaliteit van het kind te bepalen, de eigen nationaliteit aan het kind te geven; wie zal de voorkeur hebben? Maar zóó: het kind heeft door zijnen vader recht op deze nationaliteit, door zijne moeder op gene; welke zal het kiezen?

Zoo gesteld kan het antwoord niet anders wezen dan wij het boven gaven.

Wij hebben, toen wij spraken over het geval dat gehuwde ouders leden waren van verschillende staten, eenzelfde questie te beslissen gehad. Toen viel de keuze op het staatsverband van den vader, omdat naar alle waarschijnlijkheid wettige kinderen leven in zijn staat en, daar grootgebracht, opgroeien als leden van dien staat.

Hier voeren soortgelijke overwegingen tot eene andere beslissing, omdat de omstandigheden anders zijn.

Niet in de denkbeelden en neigingen des vaders, maar in die der moeder wordt het natuurlijk kind opgevoed en

¹⁾ Zie FIORE: Diritto intern. priv. pg. 101, n°. 58.

alles dus, wat er voor pleitte het wettig kind de nationaliteit te geven van zijnen vader, pleit hier voor het toekennen van het staatsverband der moeder.

Wij wenschen dus, ziedaar onze conclusie, de regeling, zooals de Wet van 28 Juli 1850 die nu geeft, om te keeren. Het kind eener Nederlandsche moeder zij steeds Nederlander, het kind van een Nederlandschen vader alleen dan, als het door de moeder niet erkend is.

Eene enkele opmerking moet hier echter nog aan worden toegevoegd. Het zou kunnen zijn, — al is het niet waarschijnlijk, — dat het kind van eene Nederlandsche vrouw en eenen vreemdeling de nationaliteit van den vader verkoos boven die van de moeder.

Dan mag de Nederlandsche nationaliteit niet worden opgedrongen. Daarom geve men aan het natuurlijk kind eener Nederlandsche vrouw, (dat hier niet is gevestigd), de bevoegdheid binnen het jaar na zijne meerderjarigheid afstand te doen van het Nederlanderschap, zoo het bewijzen kan door den staat van den vader als onderdaan te worden aangemerkt.

Omgekeerd moet het natuurlijk kind van een Nederlandschen vader en eene vreemde vrouw binnen het jaar na zijne meerderjarigheid kunnen kiezen voor het Nederlanderschap. De afstamming staat vast en moet zijn effect kunnen hebben. Vestiging binnen het rijk of zijne koloniën moet echter als voorwaarde worden gesteld.

Over het geval dat het natuurlijk kind wordt gewettigd, spreekt de Wet van 1850 niet. Wettiging eischt evenwel steeds erkenning door beide ouders. In de nationaliteit nu, die het kind krachtens die erkenning heeft, kan, naar onze meening, door de omstandigheid, dat het gewettigd wordt, geene verandering komen. Immers ten

aanzien van het publieke recht wordt nergens aan de wettiging eenige kracht toegekend. En ook met betrekking tot de burgerlijke rechten komt, naar wij meenen, in hunnen toestand geen verandering. Naar ons recht toch heeft de wettiging geen terugwerkende kracht, en art. 5, 1°—4° laat juist alles aankomen op het oogenblik van geboorte.

De *jure constituendo* zouden op het natuurlijk erkend kind, dat gewettigd wordt en voortaan op ééne lijn komt te staan met het wettige kind, ook de bepalingen omtrent de nationaliteit van wettige kinderen moeten worden toegepast. In geval dus de ouders verschillend staatsverband hebben, zou het den staat van den vader moeten volgen.

Zoo de wettiging geschiedt *per rescriptum principis* na overlijden van den vader, blijft echter het staatsverband der moeder verkieselijk.

Ten slotte zij nog even opgemerkt, dat wij er ons natuurlijk slechts over verheugen, dat de wetgever bij de bepaling van het staatsverband van natuurlijke kinderen noch aan het domicilie der ouders, noch aan de geboorte binnen het rijk eenigen invloed heeft toegekend en dus bepalingen als art. 1, 1° en 1, 2° voor wettige kinderen geeft, hier te vergeefs gezocht worden.

Wij moeten nu nog stilstaan bij kinderen van *onbekende* ouders, wier afstamming zoowel ten opzichte van de moeder als van den vader geheel in het duister ligt. Over ééne kategorie daarvan spreekt de W. van 1850, n.l. over vondelingen (art. 2 al. 3), maar overigens houdt zij voor zulke kinderen geenerlei bepaling in. Evenmin vinden wij die in het B. W.

Toch zijn niet alle kinderen uit onbekende ouders vonde-

lingen, maar vallen bv. ook *niet erkende* natuurlijke kinderen er onder. Het zou dus zeker wenschelijk zijn, zoo de wet eenig voorschrift gaf omtrent het staatsverband van zoodanige kinderen, voor het geval zij hier geboren waren. Want het is duidelijk dat bij gebreke daarvan gemis van staatsverband noodzakelijk ontstaan moet.

Art. 2, al. 3 W. van 1850. Vondelingen binnen het rijk in Europa zijn Nederlanders, zoo zij aldaar verbleven zijn tot aan den vollen ouderdom van 23 jaren.

Het gevonden worden binnen het rijk in Europa is alzoo niet genoeg; een verblijf hier te lande, voortgezet tot aan den leeftijd van 23 jaren, moet daar nog bij komen. Maar dan is de vondeling ook Nederlander *ipso jure*, zonder dat van hem eene verklaring wordt gevraagd als van art. 1, 2°; zonder dat aan den anderen kant hem de gelegenheid gegeven wordt te verklaren, dat hij er niet van gediend is.

Dit opleggen van de Nederlandsche nationaliteit, mischien zelfs tegen den wil van den betrokken persoon, kan bij vondelingen, die geen staatsverband door afstamming bezitten, evenwel niet worden afgekeurd, omdat zij anders buiten ieder staatsverband zouden blijven leven. Dat is nu toch al het geval gedurende 23 jaren.

Zoo echter, vóór zij den leeftijd van 23 jaren hebben bereikt, hunne afstamming aan het licht komt, dan verdient de bepaling, die bij de vervulling van het 23ste jaar zonder genade tot Nederlander stempelt, veeleer af- dan goedkeuring. Immers dan heeft de vondeling reeds het staatsverband gekregen van zijn ontdekte vader of moeder en zoo dat eens geen Nederlanders zijn, zal dubbel staatsverband ontstaan.

Ook komt het ons voor, dat er niets tegen zoude zijn, aan vondelingen het Nederlanderschap toe te kennen een-

voudig op grond van het gevonden worden binnen het rijk in Europa.

Immers zoolang het tegendeel niet bepaald blijkt, kan haast met zekerheid worden aangenomen, dat wie hier te lande wordt gevonden, het kind is van Nederlandsche ouders. Naar dit vermoeden, dat in negentig van de honderd gevallen waarheid blijken zal, behoort het kind door afstamming tot den Nederlandschen Staat. Daarom gelooven wij, dat er weinig tegen kan worden ingebracht om, mede ter voorkoming van gemis van staatsverband, den vondeling onmiddellijk het Nederlandsche staatsverband te gunnen ¹⁾.

Voor het geval dan later de afstamming uit vreemde ouders mocht worden ontdekt, bv. doordat eene vreemde moeder het kind erkent, zou het staatsverband door afstamming het Nederlandsche moeten vervangen.

Het dubbele voordeel van die regeling is, dat *heimathlosigkeit* zoo wordt vermeden, en het kind ten slotte de nationaliteit verkrijgt, die het krachtens zijne afstamming hebben moet.

Wat de kinderen van onbekende ouders aangaat, die hier niet gevonden, maar geboren worden, sterker nog dan bij vondelingen is voor hen het vermoeden, dat zij kinderen zijn van Nederlandsche ouders.

Wij zouden daarom met betrekking tot hen eenzelfde regeling wenschen als voor vondelingen. Men geve hun de Nederlandsche nationaliteit op grond van hun geboorte binnen het rijk en het vermoeden, dat dit schept. Zoo echter de afstamming aan het licht komt en staatsverband vestigt, wijke het Nederlanderschap ²⁾.

¹⁾ Zie diss. pg. 69, 2°.

²⁾ Zie «Proposition de loi de M. BATBIE sur la naturalisation» (bij

B. Ontstaan van het staatsverband door huwelijk.

Voor wij overgaan tot het verkrijgen van de nationaliteit door naturalisatie, moeten wij nóg spreken over eene wijze om staatsverband te vestigen, die in art. 1 der Wet van 1850 niet voorkomt, maar in B. W. wel, n. l. huwelijk met een Nederlander. Art. 6 B. W. toch bepaalt: eene vreemde vrouw met een Nederlander getrouwd zijnde, volgt den staat van haren man.

Naar onze meening behoort bij eene algemeene regeling van het Nederlandschap, zeker een voorschrift te worden opgenomen, waarnaar de vreemde vrouw, die met een Nederlander in het huwelijk *treedt*, de Nederlandsche nationaliteit bekomt ¹⁾.

De redenen, die dergelijke bepaling ook in bijna alle andere wetgevingen, heeft doen neerschrijven, liggen voor de hand.

De innige betrekking tusschen de echtgenooten vlecht ook eenen hechten band tusschen de vrouw en den staat van haren man. Die staat begroet en ontvangt haar als een kind van den huize.

Maar bovendien moet verschillend staatsverband bij man en vrouw aanleiding geven tot allerlei moeilijkheden in de regeling hunner verhouding. Hoe kan eene goede regeling daarvan mogelijk zijn, als ieder der echtgenooten beheerscht wordt door zijne eigene wetten? Naar welke wet zal dan b.v. de maritale macht en de handelingsbevoegdheid der vrouw beoordeeld worden?

WEISS, pg. 297). Art. 8, en «Projet de loi sur la nationalité» (bij WEISS, pg. 300) Art. 2.

¹⁾ Men lette er op, dat hier alleen sprake is van *in het huwelijk treden*. Over de vraag, of de vrouw van eenen vreemdeling, die hier genaturaliseerd wordt, ook Nederlandsche worden moet, omdat zij met den genaturaliseerden vreemdeling *getrouwd is*, zie deze paragraaf onder C.

Wij achten deze laatste overweging zelfs van zoo groot gewicht, dat wij, evenmin als dat nu in het R. W. gebeurt, der vrouw de bevoegdheid niet zouden willen geven om zich hare eigen nationaliteit voor te behouden¹⁾. Men zegge niet, dat echter eene consequente toepassing van het beginsel, dat de nationaliteit nimmer moet worden opgedrongen, zoodanige bevoegdheid eischen zoude. Want van opdringen kan toch eigenlijk geen sprake zijn, waar de vreemde vrouw volkomen vrij is den Nederlander te trouwen of niet te trouwen!

De meeste wetgevingen huldigen den hier besproken regel. Ook Engeland tegenwoordig, dat tot 1844 echter aan het huwelijk met een Engelschman geenerlei invloed toeschreef voor het staatsverband der vrouw.

Door eene Wet van 1844, bevestigd en aangevuld door door de Wet van 12 Mei 1870²⁾, heeft het zich bij de andere landen geschaard.

Het «Institut de Droit International» heeft zich eveneens voor de toepassing verklaard door de volgende conclusie aan te nemen: «La femme acquiert par le mariage la nationalité de son mari»³⁾.

C. Ontstaan van het staatsverband door naturalisatie.

Het lidmaatschap van een of anderen staat behoeft voor hem, wien het niet door afstamming of geboorte op staats-territoire gewerd, geen vrome wensch te blijven. Iedere beschaafde staat toch neemt in den tegenwoordigen tijd

¹⁾ In Oostenrijk is dit uitdrukkelijk bepaald in een Decreet van 10 Juni 1835. Zie WEISS, t. a. p. pg. 266.

²⁾ St. 7 en 8. Viet. c. 66. s. 16. Zie WESTLAKE, t. a. p. pg. 22; Art. 10 W. 12 Mei 1870.

³⁾ Conclusie V van de Zitting in 1880 gehouden te Oxford.

onder vervulling van zekere voorwaarden vreemdelingen op in zijnen kring, aan wie hij dan alle of bijna alle de rechten der inboorlingen toekent.

Zoodanige opneming van een vreemdeling onder de leden van eenen staat wordt naturalisatie genoemd ¹⁾ en het dus verkregen staatsverband, ter onderscheiding van de *aangeboren* nationaliteit (*nationalité d'origine*) wel *verworven* nationaliteit (*nationalité acquise*) geheeten.

Gelijk het woord uitdrukt is naturalisatie gelijkmaking aan den inboorling (*natural-born subject*) en het genot van alle de rechten, welke een inboorling in dezelfde omstandigheden zou genieten, moet dus eigenlijk voor den opgenomen vreemdeling openstaan, wil er van naturalisatie in den letterlijken zin sprake kunnen zijn. In enkele landen echter onderscheidt men *groote* en *kleine* naturalisatie; bv. in België en Italië en vroeger in Frankrijk ²⁾. De laatste geeft dan gewoonlijk het genot van *alle burgerlijke*, maar slechts van enkele publieke rechten.

Sommigen beschouwen de naturalisatie als een soort van contract tusschen eenen staat en iemand, die geen lid is van dien staat. Zij bedienen zich van deze voorstelling om aan te toonen, dat eene opneming in het staatsverband niet mag geschieden *tegen den wil* van den betrokken persoon.

Wij zien in de naturalisatie niet een soort van contract, maar wij houden haar voor eene eenzijdige handeling van den staat; eene handeling welke evenwel ten opzichte van

¹⁾ COGORDAN, t. a. p. pag. 103 definieert: La naturalisation est l'admission d'un étranger au nombre des nationaux d'un Etat.

Wij zullen hier niet spreken van de naturalisatie als gevolg van afstand van grondgebied, zij ligt buiten ons bestek.

²⁾ *La grande naturalisation*, en *la naturalisation simple*. In Spanje heeft men zelfs vier soorten. Zie WEISS, t. a. p. pg. 288.

een bepaald persoon niet moet worden verricht dan met zijne instemming.

Die instemming wordt niet door alle staten steeds gevorderd; de tijden toen b.v. een voortgezet verblijf in het land gedurende tien jaren van zelf staatsverband vestigde, liggen nog niet zoo heel ver achter ons. Dergelijke bepaling bestond vroeger in Oostenrijk en (tot 1877) in Monaco. Ook nog heden ten dage beschouwt Venezuela immigranten als onderdanen, zelfs zonder dat de naturalisatie is gevraagd ¹⁾.

Die instemming is echter een noodzakelijk vercischte, omdat zulk opdringen van het staatsverband zonder te vragen naar de wenschen van den belanghebbende met den aard van het staatsverband geheel in strijd is, gelijk wij vroeger reeds trachtten aan te toonen. De nationaliteit brengt rechten en verplichtingen mee, die alleen uit eigen wille kunnen worden aanvaard!

Gelukkigerwijze raakt men steeds meer overtuigd van de waarheid dezer stelling, en wordt zelfs, in geval van verovering van eenig stuk land, aan de bewoners meest de keuze van het staatsverband gelaten.

De naturalisatie is geen instelling van jongen datum. Zelfs uit de oudheid zouden wij alleen Sparta kunnen aanhalen als voorbeeld van een staat, die niet naturaliseerde ²⁾. Toch valt het op dat toen, gelijk nog in veel later tijden, de gevallen zeldzaam waren door den geest van exclusivisme, die in het algemeen den vreemdeling in zoo onvoordeelige positie tegenover den landgenoot plaatsende, zich hier natuurlijk het sterkste gelden deed. «Le nom de citoyen a esté anciennement de tous les peuples réputé excellent

¹⁾ Zie hieronder pg. 115.

²⁾ Zie over de naturalisatie in Griekenland, Rome en bij de Germanen WEISS, t. a. p. pg. 98 vlg.

et honorable, en sorte qu'il n'a esté donné, octroyé et communiqué à aucun estranger, si non en recognoissance ou renumération de grande, rare et excellente vertu», schrijft BACQUET ¹⁾. Wij zouden hieraan kunnen toevoegen, dat men in zijne eeuw die meening nog gaarne onderschreef.

Eerst sedert de vrijheid van emigratie algemeen erkend is, en dientengevolge de immigratie eene groote vlucht nam, zijn de meeste staten gaan inzien, dat het hun belang was kundige en werkzame lieden van elders tot zich te roepen om ze een plaatsje te bieden aan den vaderland-schen haard, en is de naturalisatie van een vreemdeling een zeer gewoon iets geworden.

Toch is men er niet overal even gul mee, en bestaat er met name een merkelijk onderscheid tusschen de wetgevingen der oude en nieuwe wereld. De laatste, in vermeerdering van bevolking de eerste voorwaarde ziende voor een bloeiend bestaan, begunstigt natuurlijk de immigratie en daarmee in verband de naturalisatie op bijzondere wijze. Al gaan niet allen zoo ver als Venezuela, waar eene Wet van 1855 (art. 7) bepaalt, «dat de immigranten onmiddellijk bij hunne aankomst brieven van naturalisatie ontvangen» ²⁾, de andere staten van Zuid-Amerika geven toch aan ieder, die zekere voorwaarden vervult een *recht* op de naturalisatie. Zoo kan volgens de Peruaansche constitutie van 1860 een vreemdeling, die in Peru eene industrie uitoefent of daar een publiek ambt waarneemt, burger worden door zich te laten inschrijven in de registers van den burgerlijken stand; terwijl in andere staten dergelijke voorschriften gelden ³⁾.

¹⁾ BACQUET: Du droit d'aubaine. 1621.

²⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 236, noot 1.

³⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 231 vlg.

En op dezelfde manier, zij het dat de voorwaarden wat zwaarder zijn gesteld, verleen en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika de nationaliteit aan hem, die daar vijf jaar heeft gewoond, minstens drie jaar van te voren heeft verklaard, dat hij daar burger worden wil, den burgereed aflegt en zijn oorspronkelijk staatsverband afzweert ¹⁾. Wel oordeelt eene rechtbank (*Court of record*) over de moraliteit van den betrokken persoon en zijne aanhankelijkheid aan de constitutie, maar wie een behoorlijk leven leidt, zal in elk geval niet geweigerd mogen worden ²⁾.

Dit stelsel, dat LAURENT het «Amerikaansche» noemt en door hem als een *système de droit* gesteld wordt tegenover het *système de grace (de faveur)* ³⁾, waarnaar de naturalisatie als eene gunst der overheid beschouwd wordt, die willekeurig kan worden toegestaan en geweigerd, heeft in de oogen der Europeesche wetgevers geen genade gevonden. Slechts in Spanje, Denemarken en Noorwegen vinden wij iets dergelijks. Wie in Spanje de *vecindad*, het burgerrecht eener stad verworven heeft ⁴⁾, kan zich laten inschrijven in een register en verkrijgt daardoor de hoedanigheid en rechten van den Spanjaard ⁵⁾. In de beide andere landen is de *animus commorandi*, m. a. w. de vestiging met het oogmerk om gevestigd te blijven — voldoende om er iemand tot onderdaan te maken, ⁶⁾ (al krijgt hij daardoor niet alle rechten van den inboorling).

Ook kan wie lid is van een staat van het Duitsche rijk

¹⁾ W. 14 April 1802. Zie LAWRENCE, t. a. p. pg. 197.

²⁾ Zie echter VON BAR, t. a. p. 217, noot 3.

³⁾ LAURENT: Le Droit Civil intern. n°. 174 vlg.

⁴⁾ Hoe men de *vecindad* verkrijgt, vinden wij bij WEISS, t. a. p. pg. 288.

⁵⁾ Art. 103 W. v. 1870 op den burgerlijken stand. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 189.

⁶⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 195.

verklaren, dat hij lid wil worden van een der andere staten, in welk geval hem het verlangde staatsverband niet zal geweigerd mogen worden ¹⁾.

Maar buiten deze gevallen wordt in geheel Europa gelijk in vroeger tijden de hoedanigheid van onderdaan nog beschouwd als een voorrecht en het verleen van naturalisatie als eene gunst ²⁾. Er worden in de wetten voorwaarden gesteld, maar wie die voorwaarden vervult, kan daarom nog geen aanspraken doen gelden. Want alles hangt af van de bevoegde macht, die de naturalisatie naar goeddunken toestaat of weigert.

Dat is ook sedert 1815 het standpunt van onze wetgeving. De tegenwoordige Grondwet zegt uitdrukkelijk in art. 6, al. 2: een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd ³⁾.

Onmiskienbaar ligt daarin opgesloten een *système de faveur*; de regeering toch is nimmer verplicht zoodanige wet voor te stellen, de Staten-Generaal kunnen haar altijd verwerpen ⁴⁾.

De Grondwetgever heeft alzoo eene keuze voor ons gedaan tusschen de beide stelsels. Wij hebben slechts het stelsel der Grondwet te aanvaarden ⁵⁾ en zullen nu trachten na te gaan, welke de beginselen zijn, die in dat stelsel de naturalisatie moeten beheerschen.

¹⁾ Duitse Rijkswet 1 Juni 1870. Art. 6a en 7.

²⁾ Ook in Spanje, Denemarken en Noorwegen bestaat eene naturalisatie door de Wct.

³⁾ Gw. v. 1848, Art. 7, al. 2.

⁴⁾ Er is wel eens beweerd, dat wie aan de vereischen in de Wet van 1850 gesteld om te kunnen worden genaturaliseerd, voldeed, nu ook een recht op naturalisatie had. Zie Stsc. Handl. 2e K. 1859—1860, pg. 918. Zie daarover A. J. VAN VOLLENHOVEN: Eenige Opmerkingen over Naturalisatie, Utrecht, 1850.

⁵⁾ Zie over „le système de droit” VON BAR, t. a. p. pg. 230, noot 10.

De belanghebbenden bij iedere naturalisatie zijn: 1° de individu, die haar vraagt; 2° de staat, aan wien zij gevraagd wordt. Indirect is er ook bij betrokken de staat, wiens onderdaan de vreemdeling is, die van staatsverband wenscht te veranderen. Immers, al kan naturalisatie in een vreemd land aan de rechten van den oorspronkelijken staat nooit afbreuk doen, de ondervinding leert, dat er vele moeielijkheden tusschen de beide staten uit kunnen voortvloeien.

Wij zullen achtereenvolgens bij elk der belanghebbenden stilstaan.

Ad 1um. Als de naturalisatie eene gunst is, dan moet degeen, aan wien ze zal worden verleend, die gunst ook waardig zijn. Nu komt het ons voor, dat men hier niet al te hooge eischen stellen moet, en niet, als naar BACQUET oudtijds gebeurde, het «*dignus es intrare*» beperken tot hem, die uitmunt door *grande, rare et excellente vertu*. Niet alle Nederlanders onderscheiden zich door zoo groote en uitstekende deugden en het zou dus wel een weinig overdreven zijn, dat van den adspirant-Nederlander te gaan vorderen ¹⁾.

In het algemeen zal zeker wel een ieder, die een behoorlijk leven leidt ²⁾, en voorzien kan in eigen behoef-

¹⁾ Tot de W. 6 Augustus 1881 werd in België de *grootte* naturalisatie, die alleen den vreemdeling op ééne lijn stelde met geboren Belgen, slechts verleend wegens uitstekende diensten aan den staat bewezen.

LAURENT schrijft ervan: «C'est à peine si depuis cinquante ans on en compte quelques exemples. Deux ou trois personnes ont été jugées dignes d'acquérir la qualité de Belge.» Hij voegt er bij: «Cela touche au ridicule.» Zie Droit Civ. intern. III. p. 312. — Sedert bovengenoemde wet zijn de vereischten veel minder buitensporig. Zie WEISS, t. a. p. pg. 282.

²⁾ Dit vereischte wordt gesteld in: Duitsche W. v. 1 Juni 1870, Art. 8; Hongaarsche W. 20—24 December 1879, Art. 8; Luxem-

ten ¹⁾, — die van zijn gezin, zoo hij dat heeft, daaronder begrepen, — waard zijn om lid te wezen van welken staat ook ²⁾).

Beneficium invito non datur — en van een opleggen van het staatsverband tegen den wil van den betrokken persoon kan dus in dit stelsel geen sprake zijn.

Maar wel moet natuurlijk, wie naar deze gunst staat, zijn wil, ook rechtens, te kennen kunnen geven. Het is dus een vereischte, dat handelingsbevoegd zij, wie naturalisatie aanvraagt. Slechts kan men twijfelen, naar welke wet die bevoegdheid moet worden beoordeeld, naar de wet van het land van oorsprong, of naar die van den staat, die zal naturaliseeren.

Wij gelooven naar beide. Naar de wet van den oorspronkelijken staat, omdat de *wettelijke* handelingsbevoegdheid rusten moet op de *natuurlijke* handelingsbevoegdheid, waarover alleen de staat van origine een oordeel hebben kan; voorts, omdat die staat nimmer geneigd zal zijn de naturalisatie van eenen naar zijne wet onbevoegden onderdaan als geldig te erkennen; wat toch van het grootste gewicht is. Maar ook naar de wet van den staat aan wie

burgsche W. 28 Januari 1878, Art. 3; in de Zweedsche Koninklijke Ordonnantie v. 27 Februari 1868; en in Revised Statutes Sect. 2165, 3° der Ver. Staten.

¹⁾ Dit vereischte vindt men in: Duitsche W. v. 1 Juni 1870, Art. 8; B. W. voor Portugal, Art. 19; Zweedsche Kon. Ordonn. van 27 Febr. 1868. Art. 16 van het Rumeensche B. W. eischt opgave van het vermogen, dat men bezit, of van het beroep of bedrijf, dat men uitoefent. (Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 202).

²⁾ Voor 1868 eischte men in Spanje een certificaat, waaruit bleek, dat de te naturaliseeren persoon den katholieken godsdienst beleed. — Zoo konden naar de Rumeensche constitutie van 1866 alleen Christenen genaturaliseerd worden. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 203.

de naturalisatie gevraagd wordt, omdat zoo bv. het tijdstip van meerderjarigheid daar later is gesteld, wie meerderjarig was vóór zijne naturalisatie, op den dag van die gebeurtenis zelve weer minderjarig worden zou, daar hij dan geheel valt onder de bepalingen der wet van het nieuwe vaderland. Dat gaat toch niet ¹⁾.

Wat de wetgevingen op dit stuk aangaat, zij gaan drieërlei weg:

1°. Sommige vragen alleen naar de handelingsbevoegdheid volgens de vreemde wet. Zoo bv. Duitse wet van 1 Juni 1870, art. 8.

2°. Andere alleen naar de handelingsbevoegdheid volgens de eigen wetgeving. Zoo Fransche Wet van 29 Juni 1867, art. 1. Ook onze Wet van 28 Juli 1850, art. 5, al. 1.

3°. Nog andere houden rekening met de vreemde en met de eigen wetgeving. Bv. art. 19 B. W. voor Portugal.

Kan hier, gelijk bij vermogensrechtelijke handelingen het geval is, de onbevoegdheid van den minderjarige, van den curandus, niet worden weggenomen door het optreden van den vader of voogd of curator?

Naar onze meening kan bij eene handeling van zoo groot gewicht als de naturalisatie, waarvan iemands geheele rechtspositie afhangt, zoodanige vertegenwoordiging niet worden toegelaten. Hier spreke ieder voor zich zelve ²⁾.

Evenmin achten wij het daarom wenschelijk, dat een

¹⁾ Zie echter von BAR, t. a. p. pg. 210. Over de vraag of *iedere* onbevoegdheid naar de wetten van den staat van oorsprong beletsel moet wezen voor de naturalisatie, zie von BAR, t. a. p. pg. 212.

²⁾ Anders Oostenrijksche Kanselarij-ordonnantie van 31 Mei 1831. Zie WEISS, t. a. p. pg. 265.

minderjarige bv. naturalisatie kan vragen met toestemming van zijnen wettelijken vertegenwoordiger ¹⁾.

Geen bepaald vereischte is het, dat de wil ook *uitdrukkelijk* zij verklaard. Het aanvaarden van een staatsambt bv. kan voldoende worden geacht, wanneer aan die aanvaarding de opneming in het staatsverband van zelf verbonden is.

Ad 2um. Wanneer nu zoo iemand, die handelingsbevoegd is en op eerlijke wijze in zijn onderhoud voorziet, vraagt om in het staatsverband te worden opgenomen, dan zal het in den regel in het belang van den staat zelf zijn aan dat verzoek te voldoen, omdat het voor iederen staat wenschelijk is, zijne bevolking te zien vermeerderen met nuttige en werkzame menschen.

Maar den staat kan het recht niet worden ontzegd zich te overtuigen, dat de aanvraag werkelijk bedoelt, voortaan ook deel te nemen aan het staatsleven en niet alleen geschiedt bv. om zich in het eigen land aan zekere plichten van het staatsverband te onttrekken, of ten nadeele van anderen hinderlijke wettelijke bepalingen te ontduiken.

Eene verklaring, dat men van plan is zich in zijn nieuw vaderland te vestigen en daar te blijven wonen, wordt dus veelal gevorderd. Soms ook een zoogenaamde burger-eed, een eed van trouw aan den nieuwen staat ²⁾. Alleen is het stellen van dergelijke eischen geheel onvoldoende om misbruiken te voorkomen, omdat wie ondanks zoodanige verklaring of eed toch mocht verkiezen het land

¹⁾ Anders Deutsche W. 1 Juni 1870, Art. 8 en Hongaarsche W. 20—24 December 1879, Art. 8. Zie WEISS, t. a. p. pg. 267.

²⁾ De wetgevingen van Engeland, Italië, Spanje, Oostenrijk, Hongarije, Griekenland, Rusland, Vereenigde Staten van N. Amerika en Brazilië kennen zulk een burgereed.

weer te verlaten en naar zijn ouden staat terug te keeren, door den nieuwen niet zoude kunnen worden vastgehouden.

Meer afdoende schijnt daarom de eisch van een verblijf gedurende zekeren tijd voorafgaande aan het verzoek om naturalisatie, waarbij men dan nog eene verklaring voegen kan, eenigen tijd (in de Ver. Staten b.v. 3 jaar) van te voren af te leggen, dat men wenscht genaturaliseerd te worden. Op die manier bestaat er bijna volkomen zekerheid, dat het verzoek ernstig is gemeend en bijoogmerken niet worden nagejaagd. Tevens kan zoodanige stage beschouwd worden als een tijdsverloop tot kennismaking, dat het oordeel over de gedragingen van den vrager zooveel gemakkelijker en juister maken zal.

Zoo wij de verschillende wetgevingen op dit stuk vergelijken dan zien wij, dat sommige wetgevingen weliswaar geenerlei voorafgaand verblijf vorderen (Duitschland, Italië), maar dat de meeste toch zekeren termijn hebben gesteld, verschillend van 1—10 jaren. Inkorting van dien termijn om verschillende redenen, bv. wegens belangrijke den lande bewezen diensten ¹⁾, wegens het bekleeden van burgerlijke, militaire of kerkelijke ambten ²⁾, wegens huwelijk met eene vrouw van het land ³⁾, wegens het aanleggen van spoorwegen ⁴⁾ etc., is niet zeldzaam.

Bovendien valt vrij algemeen eene neiging op te merken om hem in te krimpen. De meeste wetgevingen eischen tegenwoordig niet meer dan 3 jaar.

Wij hebben boven voor den te naturaliseeren persoon den eisch gesteld, dat hij handelingsbevoegd zij naar de

¹⁾ In Frankrijk en Portugal.

²⁾ In Rusland.

³⁾ In België, Portugal, Brazilië.

⁴⁾ In de Argentijnsche Republiek.

wet van den staat, waartoe hij dusver heeft behoord; o.a. op dezen grond, dat anders die staat aan de naturalisatie nimmer de kracht zoude toekennen om het oorspronkelijke staatsverband op te heffen en dus eene dubbele nationaliteit het gevolg zou zijn. Moet nu niet om dezelfde reden de staat de naturalisatie weigeren zoowel aan hem, die behoort tot een land, waar het staatsverband nog onverbreekbaar wordt geacht, als aan hem, die voor de naturalisatie in een vreemd land voorafgaand verlof behoeft van zijne regering, maar dat verlof niet gevraagd of niet gekregen heeft?

Zeer zeker is zoo iemand naar de wet van den staat waartoe hij tot dusver heeft behoord, niet bevoegd zich in den vreemde te laten naturaliseeren. Maar toch meenen wij, gelijk wij hierboven reeds hebben gezegd, dat aan zoo iemand op dien grond de opneming in het staatsverband niet mag worden geweigerd.

De overweging, dat anders voor een deel der menscheid het recht van vrije expatriatie eenvoudig niet bestaat, omdat de wetgever van het land van origine eene bekrompen en verouderde opvatting heeft van het staatsverband, weegt bij ons zwaarder dan de vrees voor de moeilijkheden uit het dubbel staatsverband, dat van eene naturalisatie in dit geval het gevolg zal zijn.

En dat is natuurlijk. Immers die moeilijkheden kunnen op nog andere wijze worden ontgaan, dan door de weigering der naturalisatie. Het middel daartoe is hier boven ook reeds aangegeven: de naturaliseerende staat beschermen den nieuwen onderdaan niet tegen zijnen oorspronkelijken staat, zoo deze het staatsverband nog niet verbroken acht en zijne rechten gelden doet. Wel eische hij de erkenning van het nieuwe staatsverband van alle andere staten ¹⁾.

¹⁾ Zie diss. pg. 40.

De bepalingen van het Nederlandsche recht, die hier onze aandacht vragen zijn art. 6 al. 2 en 3 van de Grondwet, en art. 1, 3° W. van 28 Juli 1850 (art. 5, 5° B. W.) en art. 5, 6, 7, 8 en 9 van dezelfde wet.

Art. 7 der G.W. van 1848 schreef niet voor, dat de wet, die het Nederlandschap regelen moest, ook de vereischten noemen zou om te kunnen worden genaturaliseerd. Evenmin doet dit het art. 6 der tegenwoordige Grondwet. Desniettemin zijn die vereischten in de Wet van 1850 opgenomen. Dadelijk moet hier echter worden opgemerkt, dat het noemen der vereischten in de algemeene wet op het Nederlanderschap, zoo niet met de letter, dan toch met den geest der Grondwet in strijd is. De Grondwet geeft door het voorschrift: «een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd», duidelijk te kennen, dat zij van algemeene voorschriften omtrent de naturalisatie niet wil weten. De bepalingen in de algemeene wet opgenomen zijn dan ook eigenlijk niet verbindend. Niets belet den wetgever desnoods *nooit* eene naturalisatie te verleenen aan personen die wel, en *altijd* aan personen, die niet aan de genoemde vereischten voldoen.

Logisch is het opnemen der vereischten in de wet alleen dan, als nu de toepassing der wet wordt overgelaten aan de Uitvoerende Macht. En inderdaad betreuren wij het ten zeerste, dat bij de herziening der Grondwet van 1848 het voorstel, dat eene dergelijke regeling mogelijk moest maken, geen genade heeft kunnen vinden ¹⁾. Wij voor ons gelooven, dat als de wet eenmaal — volledig, dat spreekt van zelf — de vereischten heeft gesteld, het gerust aan de Regeering kan worden toevertrouwd om

¹⁾ De Regeering stelde voor te lezen: «De wet stelt regels voor de naturalisatie van vreemdelingen.»

uit te maken, of zij in elk speciaal geval vervuld zijn ¹⁾).

Gaan wij nu na, welke de gestelde vereischten zijn.

Wij moeten beginnen met op te merken, dat de wet van 1850 tweeërlei soort van naturalisatie kent. 1° eene, die men de *gewone* zou kunnen noemen (art. 5); 2° eene ter belooning van uitstekende diensten of om andere overwegende redenen van staatsbelang, die men de *buitengewone* zou kunnen heeten (art. 7).

Art. 5 W. van 1850. De vereischten voor de gewone naturalisatie zijn:

- I. de volle ouderdom van drie en twintig jaren;
- II. een gevestigd verblijf in het rijk in Europa, of in de koloniën of bezittingen van het rijk in andere werelddeelen gedurende zes achtereenvolgende jaren, met het verklaard voornemen om er gevestigd te blijven ²⁾).

Ad 1um. Er wordt geëischt de volle ouderdom van drie en twintig jaren en van eene naturalisatie van minderjarigen door toedoen van eenen vertegenwoordiger heeft de wetgever van 1850 dus niet willen weten. Wij gelooven, zeer terecht. Maar onberispelijk is de bepaling daarom niet. Want, gelijk wij boven zagen, wie zich wil laten naturaliseeren, moet bevoegd zijn om over zijn persoon te beschikken, handelingsbevoegd zijn m. a. w. Nu is wie nog geen drie en twintig jaar is, naar onze wet meestal *niet* handelingsbevoegd; wie dien leeftijd bereikt heeft, meestal *wel*. Maar er zijn toch uitzonderingen in beiderlei opzicht. Men denke aan hem, die *venia aetatis* heeft gekregen; aan den curandus; aan de getrouwde vrouw. Door den vollen ouderdom van drie en twintig jaar te vorderen, eischt de wet dus nu eens te veel, dan weer

¹⁾ Zie BUYS, de Grondwet I. 44. Zie ook VON BAR, t. a. p. pg. 231.

²⁾ Zie RAEDT v. OLDENBARNEVELD, t. a. p. pg. 114—135.

te weinig, en volkomen goedkeuring zou zij slechts kunnen wegdragen, zoo er geschreven stond, dat men *handelingsbevoegd* moest zijn naar de Nederlandsche wet.

Hecht men aan een bepaalden leeftijd, dan zal daarnaast toch altijd bovendien handelsbevoegdheid geëischt moeten worden.

Men kan toch aan een curandus niet de bevoegdheid geven zijn staatsverband te veranderen, noch aan eene getrouwde vrouw, die den leeftijd heeft bereikt, toestaan daartoe stappen te doen zonder haren man erin te kennen!

En ook handelsbevoegdheid naar de wet van het land van oorsprong is dan nog noodig. Geen staat toch, ook niet die, welke het beginsel van vrije expatriatie huldigt, zal de naturalisatie erkennen van eenen onderdaan, die handelings-onbevoegd is. Daartegen is niets in te brengen; maar toch is die erkenning van het grootste gewicht!

Ad 2um. Er moet zijn een *gevestigd* verblijf in het rijk in Europa, of in de koloniën of bezittingen van het rijk in andere werelddeelen. Zoo men hier *gevestigd* wilde verklaren uit de bepaling van art. 3 der Wet van 1850, zou men de bedoeling van den wetgever miskennen. De Regeering verklaarde bij de behandeling uitdrukkelijk, dat gevestigd verblijf hier slechts beteekende *résidence permanente* tegenover *résidence passagère* ¹⁾.

Men zou bij eene herziening goed doen te spreken van *werkelijk* verblijf gedurende een zeker aantal jaren, onmiddellijk voorafgaande aan het verzoek om naturalisatie ²⁾.

Zoo wordt tegelijk aangegeven, dat het verblijf der

¹⁾ RAEDT v. OLD. t. a. p. pg. 120.

²⁾ Aldus het voorstel der staatscommissie voor het B. W. Art. 4, 2°.

ouders of voogden aan de minderjarigen, die niet zelf hier of in de koloniën vertoefden, nimmer ten goede kan komen.

Een voortgezet verblijf in de koloniën of bezittingen van het rijk komt hier ook in aanmerking. Dat is zeker te prijzen. Een lang verblijf in onze bezittingen vestigt evenzeer een band met het moederland als het verblijf binnen het rijk zelf; en ook daar is het Nederlandschap van niet weinig gewicht ¹⁾.

De termijn van 6 jaren is rijkelijk lang, hoewel men in 1850 begon met er een van 10 jaren voor te stellen.

Gelijk wij boven reeds zagen, eischen de meeste landen een driejarig verblijf. Nederland, dat geen reden heeft te vreezen door aanzoecken om naturalisatie overstroomd te worden, zoo het den termijn inkort, behoeft naar onze meening niet meer te vorderen.

Wie genaturaliseerd wil worden, moet ook verklaren, dat hij voornemens is hier *gevestigd te blijven*.

Op dit voorschrift, als nudum praeceptum van weinig gewicht, vooral als toch reeds een zesjarig verblijf gevorderd wordt, zou evenwel de meening kunnen worden gegrond, dat de naturalisatie van eene met een vreemdeling gehuwde vrouw, afgescheiden van eene naturalisatie van den man, onmogelijk is. Zoolang toch op haar de wettelijke verplichting rust om haren man te volgen, zal zij het voornemen om hier gevestigd te blijven niet geldig kunnen verklaren, wanneer niet ook van den man zoodanige verklaring voorhanden is. Slechts de vrouw, die gescheiden is van tafel en bed zou zoodanige verklaring kunnen afleggen.

Aangezien het echter in elk geval wenschelijk schijnt omtrent de naturalisatie der gehuwde vrouw afzonderlijke

¹⁾ Zie bv. Regeeringsreglement, Art. 105.

bepalingen te maken ¹⁾), zoo kan, als dat gebeurt, de verklaring dat men voornemens is hier gevestigd te blijven, gerust wegvallen. Immers niets belet dat voornemen toch weer te laten varen.

De praktijk in zake naturalisatie heeft naast de eischen van art. 5, I en II der Wet van 1850 sedert 1860 nog een derden eisch gesteld, dezen nl. dat de te naturaliseeren persoon uit zijn vroeger staatsverband ontslagen zij of door de naturalisatie ontslagen worde ²⁾. Wel hebben zich, althans in den beginne, stemmen daartegen doen hooren, maar de Regeering heeft constant geweigerd aan de Staten-Generaal de naturalisatie voor te stellen van iemand, die ook daarna nog lid zou zijn van eenen anderen staat.

Na hetgeen hierboven is gezegd, zal het echter duidelijk zijn, dat wij ons met die praktijk niet kunnen vereenigen en aan de twee vereischten van art. 5 der Wet van 1850 niet nog dit derde willen toevoegen.

Er worden, wanneer iemand naturalisatie vraagt, door de Regeering steeds inlichtingen omtrent den verzoeker ingewonnen. Tegenwoordig dient dit, naar wij meenen, in hoofdzaak om op de hoogte te komen van de betrekking tot den staat van oorsprong. Het zou, gelooven wij, aanbeveling verdienen, een dergelijk onderzoek in de wet voor te schrijven en tevens zoo juist mogelijk de strekking ervan aan te wijzen. De vraag zal daarbij moeten zijn, of het levensgedrag van den verzoeker soms grond zou kunnen wezen om de naturalisatie te weigeren, en verder

¹⁾ Zie diss. pg. 144.

²⁾ Zie Bb. 1859—60, Handl. 2e K. bl. 915; 1860—61, Handl. 2e K. bl. 636; 1861—62, Handl. 2e K. bl. 694; 1862—63, Handl. 2e K. bl. 686; 1863—64, Handl. 2e K. bl. 194.

of hij in staat is te voorzien in de behoeften van zich en (zoo hij het heeft) van zijn gezin. Nederland kan er toch geen belang bij hebben armlastigen onder zijne onderdanen op te nemen. Mocht evenwel, gelijk thans het geval is, de betaling van eenig recht gevorderd worden, dan kan dit laatste deel van het onderzoek achterwege blijven.

Ook omtrent de handclingsbevoegdheid naar de vreemde wet zullen natuurlijk berichten moeten worden ingewonnen.

Art. 6, 7, 8, 9 W. van 1850.

Over art. 6 valt niets op te merken.

De naturalisatie ter belooning van uitstekende diensten, aan het rijk in Europa of deszelfs koloniën of bezittingen in andere werelddeelen bewezen, of om andere overwegende redenen van staatsbelang is aan geenerlei vereischte gebonden. (Zie art. 7 al. 1 en 2).

Zoowel in het eene als in het andere geval worden aan den door de wet genaturaliseerde vanwege den Koning brieven van naturalisatie uitgereikt. (Zie art. 8).

Terecht is opgemerkt dat deze regeling noodeloos omslachtig is, daar de belanghebbende den titel zijner hoedanigheid heeft in de afgekondigde wet, terwijl ook voor de heffing eener belasting zoodanige brieven niet absoluut noodig zijn.

De naturalisatie moet nu bovendien nog worden aangenomen. In het geval eener gewone naturalisatie geschiedt dit, doordat de genaturaliseerde de geregistreerde brieven vertoont aan het bestuur zijner woonplaats, en verklaart, dat hij de naturalisatie aanneemt. Zoo gaat het ook bij eene buitengewone naturalisatie, als de genaturaliseerde hier te lande woont. Woont hij echter buitenslands, dan geschiedt de aanneming in dat geval bij verklaring aan den minister van buitenlandsche zaken. Bij die verklaring

moet dan een afschrift van de geregistreerde brieven van naturalisatie worden overgelegd.

In het geval eener gewone naturalisatie moet de aanname geschieden binnen zes maanden, nadat de wet, die de naturalisatie heeft verleend, van verbindende kracht is geworden; anders vervalt zij. Het genot der rechten door de naturalisatie verkregen, begint zoodra de naturalisatie aangenomen is. (Zie art. 9).

Tegen die regeling bestaat bezwaar, althans in het geval eener gewone naturalisatie.

Zoo de naturalisatie niet wordt aangenomen, blijft zij zonder gevolg en kan zij zelfs na verloop van eenigen tijd vervallen. Het hangt alzoo geheel af van hem, die de naturalisatie heeft gevraagd, of de wet, die door afkondiging ter algemeene kennis is gebracht en waaraan de Koning uitvoering gaf door het uitreiken der brieven, werkelijk kracht zal krijgen, ja dan neen. Daargelaten dat het uit een oogpunt van constitutioneel recht moeielijk te verdedigen is, is er ook bovendien geen enkele reden denkbaar, waarom hij, die de naturalisatie heeft gevraagd, niet als Nederlander zou worden aangemerkt van hetzelfde oogenblik af, waarop zijn verzoek is ingewilligd.

Bij de gewone naturalisatie moet dus stellig de aanname vervallen.

Anders staat echter naar onze meening de zaak bij eene naturalisatie krachtens art. 7 der Wet van 1850.

Daar wordt het Nederlanderschap den vreemdeling aangeboden. Dan moet het aan hem zelve worden overgelaten om uit te maken, of hem dat aangenaam is.

Terecht maakt noch de Wet van 1850 noch het B. W. wat de rechtsbevoegdheid betreft verschil tusschen geboren en genaturaliseerde Nederlanders.

Terecht ook is in art. 9 der Wet van 1850 aan de

naturalisatie alle terugwerkende kracht ontzegd. Uitlevering wegens vóór de naturalisatie gepleegde misdrijven zal dus niet kunnen worden geweigerd.

Wanneer de naturaliseerende staat niet den eisch stelt van ontslag uit het oude staatsverband, dan zal, gelijk van zelf spreekt en reeds meer dan eens is opgemerkt, in vele gevallen dubbel staatsverband ontstaan, omdat niet altijd de regel geldt, dat het staatsverband verbroken wordt door naturalisatie in een vreemd land.

Men kan te dien opzichte de wetgevingen verdeelen in vier groepen:

1°. die wetgevingen, naar welke naturalisatie expatriatie ten gevolge heeft. Zoo is het in Frankrijk, België, Luxemburg, Monaco, Italie, Nederland, Zweden, Spanje, Engeland, Bulgarije, Columbië, Brazilië, Uruguay ¹⁾. Voor Zwitserland zie pg. 49.

2°. die wetgevingen, welke dien regel niet kennen, maar verlies van nationaliteit verbinden aan buitenlandsche vestiging *sine animo revertendi*. Hiertoe behooren de Deensche en de Noorsche wetgeving ²⁾.

3°. die wetgevingen, naar welke het staatsverband onverbreekbaar is, n. l. die van Rusland, van de kantons Genève en Neuchâtel, van de Vereenigde Staten van N. Amerika, van de Argentijnsche Republiek en van Venezuela ³⁾.

4°. die wetgevingen, welke voor de verbreking van het staatsverband machtiging der Regeering eischen. Dat is zoo in Duitschland, Oostenrijk, Turkije ⁴⁾.

Naturalisatie van een lid van een der staten der eerste

¹⁾ Zie diss. pg. 49.

²⁾ Zie diss. pg. 50.

³⁾ Zie diss. pg. 48.

⁴⁾ Zie diss. pg. 49.

groep geeft nooit aanleiding tot dubbel staatsverband. Evenmin van een lid van de staten der tweede groep, omdat naturalisatie samengaat met blijvende vestiging in het aangenomen vaderland. De naturalisatie van een Rus etc. (3^e groep) heeft daarentegen altijd dubbel staatsverband tengevolge; terwijl naturalisatie van iemand, die behoort tot een der staten van de vierde groep, slechts dan dit gevolg niet heeft, als de machtiging der vreemde Regering is gevraagd.

Wij moeten nu spreken over de gevolgen van de naturalisatie van het hoofd des gezins ten aanzien van vrouw en kinderen.

Aangezien in den regel de vrouw door huwelijk het staatsverband krijgt van haren man en de kinderen door afstamming het staatsverband der ouders, zoo zal meestal de geheele familie (ouders en minderjarige kinderen) behooren tot eenzelfde staat nl. dien van den vader, van het hoofd des gezins. Ook is, als staatsverband rust op afstamming, op familieverband dus, dit zeker de natuurlijke toestand; wel niemand zal zich eene familie voorstellen als eene verzameling van menschen van allerlei ras, gelijk men er tegenwoordig wel tentoongesteld ziet.

De vraag rijst echter, of die toestand behoort tot het wezen der familie, of dus verschillend staatsverband der leden strijdig is met den aard der dingen?

Wie daarop bevestigend antwoordt, heeft met het oog op de naturalisatie van het hoofd van een gezin tevens eene gewichtige beslissing gegeven. Naturalisatie van een *paterfamilias* kan dan alleen geschieden zoo het geheele gezin van staatsverband verandert.

Doch moeten wij van die praemisse uitgaan?

Er zijn er velen, die volmondig ja zeggen; en zoo de

man zich naturaliseren laat, pakken zij zonder aarzelen ook vrouw en kinderen in. Of deze het goedvinden, wordt niet gevraagd. Want de *eenheid der familie* eischt het zoo. Man, vrouw en kinderen zijn op 't engste aan elkaar verbonden; met den man heeft de geheele familie zich in het vreemde land gevestigd; hoe kan bij eene dergelijke innige verhouding de nationaliteit verschillend zijn ¹⁾?

Maar er zijn er niet minder, die meenen, dat aan het hoofd van het gezin volstrekt die macht niet toekomen kan om het staatsverband van vrouw en kinderen te veranderen, buiten en wellicht tegen hun wil. Zij houden vol, dat het staatsverband eene eigenschap is van den individu en dus een iegelijk slechts het recht heeft om te beschikken over eigen nationaliteit, niet ook over die van anderen. Aan het hoofd des gezins de beschikking te geven over het staatsverband van vrouw en kinderen, gaat dus niet aan. Het zou in strijd zijn met de persoonlijke vrijheid hen te dwingen dus steeds den man te volgen in zijn staatsverband.

Ook de aard der naturalisatie zelve, als zijnde volgens hen een contract, hetwelk door den staat slechts wordt gesloten met dengenen, dien hij waardig keurt in het staatsverband te worden opgenomen, zou er zich tegen verzetten. Want in de eerste plaats is voor het tot stand

¹⁾ BLUNTSCHLI, *Revue de Droit intern.*, 1870, pg. 114: „Le chef d'un ménage qui immigré et entre dans une nouvelle société politique entraîne généralement après lui sa femme, et ses enfants mineurs qui font partie du ménage. C'est là une conséquence de la cohésion et de l'unité de la famille". En LAURENT, *Droit Civil intern.* III. pg. 337: „La famille est la base de la nationalité; c'est parceque l'enfant naît dans telle famille qu'il se rattache à l'Etat dont cette famille fait partie; or la famille ne se dissout pas en émigrant; l'émigration constate, au contraire, le lien puissant qui fait des divers membres de la famille un seul corps; donc, la femme et les enfants doivent changer de patrie avec le chef.

komen van dat contract natuurlijk de toestemming van beide partijen noodig; wat waarborgt, in de tweede plaats, dat de familieleden van den genaturaliseerde de persoonlijke hoedanigheden bezitten, die hier noodzakelijk in aanmerking komen? Zou niet de staat zoodoende gevaar loopen onwaardigen op te nemen in zijnen kring ¹⁾?

Wij zullen eerst spreken over den invloed van de naturalisatie van den man op het staatsverband der vrouw; daarna over den invloed van de naturalisatie van den vader op het staatsverband der kinderen.

De innige band tusschen de echtgenooten eischt zeer zeker, dat de vrouw door haar huwelijk de nationaliteit verkrijgt, die haar man heeft op het oogenblik van hun trouwen.

Die band blijft zoolang het huwelijk blijft; volgt daaruit nu niet, dat als de man, die het hoofd is der echtvereeniging, zich laat naturaliseeren, dat dan zijne vrouw mede overgaat in het nieuwe staatsverband? ²⁾

Wij betwijfelen het! Al is de man het hoofd der echtvereeniging, de persoonlijkheid der vrouw gaat daarom niet geheel op in die van den man. Zij heeft rechten zoo goed als hij. Een van die rechten is hare nationaliteit. Dat is haar recht, haar eigen persoonlijk recht, steunende op hare eigen persoonlijke hoedanigheden, op den band die er bestaat tusschen haar en den staat.

In vele gevallen zal die band verbroken worden zoo de man emigreert, en zij hem volgt, gelijk haar plicht is. Maar noodzakelijk is dat niet. De vrouw kan zeer ge gronde redenen hebben om niet met haren man van

¹⁾ WEISS, t. a. p. pg. 125; COGORDAN, t. a. p. pg. 152; FIORE: *Diritto intern. priv.* n°. 66 vlg.

²⁾ Zie FOELIX, *Traité de droit int. privé* I, pg. 93.

staatsverband te veranderen, zeer gegronde redenen dus om hare nationaliteit te willen behouden, hoewel haar man de zijne aflegt. Want zoo haar staatsverband verandert, verandert ook haar gansche rechtstoestand; de verhouding tot haren echtgenoot wordt gewijzigd, haar rechts- en handelingsbevoegdheid vermeerderd of verminderd. Naturalisatie is dus ook voor de vrouw van groot gewicht en men kan moeielijk zeggen, gelijk LAURENT doet: wij behoeven met de persoonlijkheid en het recht der vrouw hier geen rekening te houden, want de nationaliteit is slechts van belang voor den man. Immers de man alleen heeft het genot van politieke rechten¹⁾.

Hoe onjuist dit is, zal duidelijk worden voor wie bedenkt, dat door verandering van staatsverband het huwelijk bv. van onontbindbaar, ontbindbaar worden kan, en dat de verschillende wetgevingen op het stuk der maritale macht hemelsbreed kunnen verschillen.

Onderschrijve dus, wie kan: «la nationalité n'a d'intérêt que pour lui» (den man). Wij herhalen, dat eene naturalisatie voor de vrouw hoogst gewichtige gevolgen hebben kan, gevolgen naar onze meening belangrijk genoeg om het verlangen te wettigen om het oude verband te behouden en niet te deelen in de naturalisatie.

Duldt echter de eenheid der familie daarmede te rade te gaan? Spreekt de eisch, dat die eenheid niet verstoord worde, niet nog luider dan het belang der vrouw?

Wij hebben hier boven, toen wij er over spraken of de vrouw, die met een vreemdeling in het huwelijk treedt, zich hare nationaliteit niet moet kunnen voorbehouden, op die vraag een ontkennend antwoord gegeven, met een beroep op de wenschelijkheid van cenzelfde staatsverband

¹⁾ LAURENT, t. a. p. pg. 345.

der echtgenooten voor eene goede regeling hunner verhouding. Wij hebben daar dus den eisch van eenheid van rechtstoestand bij man en vrouw gesteld boven het belang, dat deze laatste hebben kan om haar staatsverband te behouden. Moeten wij dan hier niet hetzelfde doen?

Wij gelooven het niet. Want zoo wij in het eerste geval daartoe gerust konden overgaan, omdat de vrouw toch steeds het middel in handen had om hare nationaliteit te behouden, door n.l. den vreemdeling niet te huwen, hier zou zoodanig middel niet bestaan.

Triumfeert desniettemin ook hier de eenheid van rechtstoestand, dan wordt der vrouw in vele gevallen hare nationaliteit ontnomen tegen haren zin. En nu meenen wij dat het niet aangaat met den wil der vrouw juist hier geen rekening te houden. De wet vraagt naar dien wil in allerlei gevallen, waarin de man hare belangen ten zeerste zou kunnen benadeelen, men kan dan, waar het hare nationaliteit geldt, niet doen alsof zij er geen heeft. Het zou inderdaad eene schending der persoonlijke vrijheid wezen.

Zoo dus de aard van het huwelijk volstrekt eischt, dat er dezelfde nationaliteit besta bij beide echtgenooten, mag dat naar onze meening slechts hiertoe leiden, dat de man beperkt worde in zijne bevoegdheid om zich te laten naturaliseeren; dat men hem binde aan de meewerking der vrouw.

Deze tegenwerping hooren wij echter nog maken: heeft de vrouw door zich te vereenigen met dien man, door haar lot te verbinden aan het zijne, niet *van te voren* toegestemd hem steeds te volgen in zijnen staat?

Zonder twijfel heeft zij zich verplicht hem te volgen, waar hij zich ook vestigen moge, maar die consequentie ligt daarin niet opgesloten. De man, die zijn gezin moet onderhouden, bepaalt de plaats, waar hij daartoe de midde-

len vinden kan. Natuurlijker wijze moet de vrouw daar bij hem wonen. Was het anders, zij zou bevoegd zijn het huwelijk *feitelijk* te ontbinden. Ook kan zij in het huwelijk tredende zich hieromtrent geen andere voorstelling hebben gemaakt.

Maar waaruit nu zou moeten worden opgemaakt, dat zij toen tevens aan den man het recht gaf haar niet alleen eene woonplaats aan te wijzen, maar ook een staatsverband te geven, dat is niet duidelijk. Of is het niet ongerijmd om aan te nemen, dat zij den man zou hebben willen machtigen geheel naar zijn goedvinden haren rechtstoestand te bepalen?

Ook uit de verplichting van de vrouw om den man te volgen, kan dus diens bevoegdheid om hare nationaliteit te veranderen niet worden afgeleid.

Aan den anderen kant is het onmogelijk den man, voor wien het verkrijgen der nieuwe nationaliteit vaak van nog meer gewicht zal zijn dan voor de vrouw het behoud der oude, bij de naturalisatie afhankelijk te stellen van de medewerking zijner echtgenoot. Geen wetgever, en naar wij meenen ook geen schrijver heeft er dan ook aan gedacht eene dergelijke bepaling op te nemen in het positieve recht.

Wel heeft men andere middelen gezocht om, de bevoegdheid van den man om zich te laten naturaliseeren niet beperkende, de eenheid in stand te houden, zonder de rechten der vrouw te schenden. Men heeft evenwel niet anders kunnen vinden dan een nieuwen grond van echtscheiding.

Zoo bv. BROCHER: «il.... est.... nécessaire de rechercher ce qui est dans la nature et même, nous ne craignons pas de le dire, dans l'essence même du mariage. Les idées admises, à cet égard, par les jurisconsultes romains paraissent échapper à toute critique: «Nuptiae sunt conjunctio maris et feminae, et consortium omnis vitae, divini

et humani juris communicatio. Nuptiae autem sive matrimonium est viri et mulieris conjunctio, individuum vitae consuetudinem continens». Comment un pareil idéal pourrait-il se réaliser, quand chacun des époux aurait sa patrie distincte et que les enfants se trouveraient, en quelque sorte, suspendus entre deux nationalités: l'une officielle, celle du père; l'autre officieuse, celle de la mère? N'est-ce pas là un état anormal qu'il faut avoir soin d'éviter? Qu'on entoure, en de telles circonstances, le membre le plus faible de l'association conjugale de toutes les garanties possibles, qu'on l'autorise à réclamer une séparation de fait plus ou moins prolongée, qu'on aille même, s'il le faut, jusqu'au divorce; mais qu'on n'introduise pas un élément de dualité et de désordre dans un rapport qui exige impérativement l'unité» ¹⁾.

Zou men den geleerden schrijver, waar hij voorstelt de eenheid in het huwelijk te handhaven desnoods ten koste van het huwelijk, niet kunnen vergelijken met den geneesheer, die den zieke doodt ten einde hem van zijn kwalen te verlossen?

Zou BROCHER bovendien werkelijk meenen, dat de echtscheiding, die hij aanbeveelt, beter past in de definitie der Romeinsche jurisconsulten dan verschillend staatsverband der echtgenooten?

Naar onze bescheiden meening behoeft men niet te komen tot een nieuwen grond van echtscheiding en wij gelooven dat het wezen van het huwelijk zich *niet volstrekt* verzet tegen verschillend staatsverband der echtgenooten.

Ja, het ideaal van het huwelijk duldt dien toestand zeker niet, in zoover heeft BROCHER gelijk ²⁾. Maar de

¹⁾ BROCHER, t. a. p. pg. 129.

²⁾ LAURENT (Droit Civ. int. III pg. 345) schrijft: „C'est l'affection sans bornes des époux qui fait qu'ils n'ont qu'une âme dans deux corps; dans

wetgever heeft niet tot taak idealen te helpen verwezenlijken, maar om bestaande verhoudingen te regelen naar de eischen van het werkelijke leven. Daarom kennen de wetgevingen de instellingen van echtscheiding en van scheiding van tafel en bed, hoewel het ideaal ook is dat het huwelijk een band zij voor het leven en dat de echtgenooten bij elkander wonen. Maar de werkelijke belangen der echtgenooten vorderen, dat de band, die hechter is dan eenige andere en onverbreekbaar uit zijnen aard, in sommige gevallen iets worde gecvierd of zelfs worde geslaakt.

Daarom kan men hier de eenheid van staatsverband hoog houden en niettemin dulden, dat het soms verschillend zij. Want ook de werkelijke belangen der vrouw eischen, dat zij niet immer verplicht zij het staatsverband te deelen van den man; dat niet haar rechts- en handlingsbevoegdheid aanmerkelijk veranderd worde tegen haren wil. Die enkele gevallen van verschillend staatsverband zullen aan het wezen van het huwelijk niet te kort doen, als zelfs verschillend domicilie daarmede wel is overeen te brengen.

Verskillend staatsverband bij de echtgenooten moet echter hooge uitzondering wezen. Want behalve dat het eigenlijk een eenigszins, wij zouden haast zeggen, ongezonde toestand heeten mag, het moet ook aanleiding geven tot moeielijkheden, als man en vrouw ieder hun persoonlijk statuut hebben en hunne verhouding dus geregeld wordt door twee wetgevingen. Daarom moet, naar wij meenen, de wetgever, die verschil van staatsverband duldt,

et ordre de sentiments, on ne conçoit pas que la femme ait une autre nationalité, que son mari; elle a abandonné père et mère aussi que sa patrie, pour suivre celui avec lequel elle ne fera plus qu'un, elle doit donc changer de nationalité avec lui." Gelijk BROCHER plaatst LAURENT zich te veel op een ideaal standpunt.

evenwel alles doen wat strekken kan om de vrouw te bewegen haren man in het nieuwe staatsverband te volgen.

Zoo wij nu de verschillende wetgevingen op dit stuk raadplegen, dan bemerken wij dat sommige de naturalisatie beschouwen als eene zuiver persoonlijke handeling; zoo dus slechts de man naturalisatie vraagt, wordt ook slechts hij genaturaliseerd; zijne vrouw blijft vreemdelinge tot ook zij persoonlijk in het staatsverband is opgenomen; dat andere daarentegen aan de naturalisatie van den man *ipso jure* naturalisatie van de vrouw verbinden.

Tot de eerste behooren die van Frankrijk, Belgie, Portugal, Spanje, Griekenland, Turkije, Denemarken, Zweden en Brazilië.

Tot de tweede die van Engeland ¹⁾, Oostenrijk ²⁾, Hongarije ³⁾, Rusland ⁴⁾, Bulgarije, Columbia en de Ver. Staten van Noord-Amerika. ⁵⁾

Ook de wetgevingen van Duitschland, Italië en Zwitserland behooren hierbij, doch zij passen den regel, dat de vrouw den staat volgt van haren man niet zoo absoluut toe als de juist genoemde. Naar art. 11 der Deutsche Wet van 1 Juni 1870 is de vrouw begrepen in de naturalisatie van den man, tenzij zij uitdrukkelijk daarvan is uitgesloten. Art. 10, al. 4 Cod. Civ. italiano bepaalt, dat de vrouw de *cittadinanza* verkrijgt, zoo zij haar verblijf heeft in het land; en naar art. 3 § 2 der Zwitsersche Wet van 3 Juli 1876 strekt de naturalisatie van den man zich uit tot de

¹⁾ W. 12 Mei 1870, Art. 10, 1°.

²⁾ Naar de algemeen aangenomen meening der Oostenrijksche rechtsgeleerden. Zie Journal du dr. int. privé 1883. Dl. 10, pg. 368.

³⁾ Art. 7 W. 20—24 December 1879.

⁴⁾ Art. 17 Ukase 6 Maart 1864.

⁵⁾ Zie WEISS, t. a. p. pg. 255 vlg.

vrouw, wanneer hare verhouding tot den staat, waartoe zij tot dusver behoorde, van dien aard is, dat uit hare naturalisatie geen verwikkelingen voor den Bond kunnen voortvloeien.

Wat ons eigen recht betreft, in art. 6 B. W. vinden wij de bepaling, die op ons onderwerp betrekking heeft. De Wet van 1850 zwijgt op dit stuk.

Art. 6 B. W., in verband met art. 11 B. W. laat echter twijfel bestaan over de vraag, of de vrouw steeds den staat volgt van den man of slechts door haar huwelijk de nationaliteit verwerft, die de man dan heeft. Zoo DIEPHUIS en OPZOOMER de laatste meening toegedaan zijn, er zijn er ook, b.v. SANNES, die zich verklaren voor de eerste ¹⁾.

Eene nieuwe wet zou zeker de quaestie moeten uitmaken. De Grondwet schrijft nu zelve in art. 6 al. 3 eene regeling voor van de gevolgen der naturalisatie van den man ten opzichte van de echtgenoot en de minderjarige kinderen.

Het wetsontwerp ter uitvoering van dat voorschrift, waarvan hier boven reeds sprake was, koos partij voor het stelsel, dat de nationaliteit beschouwt als eene persoonlijke eigenschap en de naturalisatie als eene persoonlijke handeling. Het verklaarde daarom de vrouw van den genaturaliseerde niet *ipso jure* Nederlander, maar bepaalde:

Art. 1. Ten gevolge eener door een vreemdeling verkregen en aangenomen naturalisatie verwerft ook de vrouw des genaturaliseerden het Nederlandschap, mits zij binnen het jaar na die aanneming het verlangen daartoe schriftelijk aan den minister van justitie kenbaar maakt ²⁾.

¹⁾ DIEPHUIS, Het Nederlandsch Burg. R. I, pg. 233. OPZOOMER: Het B. W. verklaard, I, pg. 42 en 50. SANNES, diss. pg. 133.

²⁾ Zie Stsc. 1888—1889. Bijl. 49, n°. 2.

De Regeering verklaarde in de memorie van toelichting de nationaliteit als eene individueele hoedanigheid te beschouwen, omdat de positieve wet dit beginsel huldigde, door het Nederlandschap toe te kennen op grond van *persoonlijke* betrekking tot Nederland en op grond van *persoonlijk* verlangen of toestemming en het evenzeer alleen te doen verliezen door *eigen* wil of *eigen* daad ¹⁾).

De vrouw kon dus het Nederlandschap niet verkrijgen door de daad van den man; daar het intusschen niet te ontkennen viel, dat de strenge toepassing van dit beginsel tot bezwaren aanleiding gaf, kende men haar de bevoegdheid toe door eigen wil te deelen in de door den man verkregen nationaliteit.

Deze regeling, die de persoonlijke vrijheid der vrouw zeker allen eerbied bewijst, en toch ook de mogelijkheid voor haar openstelt om zonder zich aan eene gewone naturalisatie te onderwerpen, den man te volgen in zijnen staat, schijnt ons evenwel toe nog wel eenigszins te kunnen worden verbeterd.

Wij zouden nl. de volgende regeling willen voorstellen: de vrouw, die woont bij haren genaturaliseerden echtgenoot, worde in de naturalisatie van den man begrepen; men geve haar echter de bevoegdheid binnen het jaar na de naturalisatie te verklaren, dat zij het Nederlandschap niet wenscht te verkrijgen, mits in dat geval het bewijs geleverd worde, dat de oorspronkelijke nationaliteit voor haar niet verloren is gegaan.

Deze regeling schijnt ons de volgende voordeelen te hebben boven die van het wetsontwerp:

Gelijk in het ontwerp wordt hier gehuldigd een stelsel van *persoonlijk* staatsverband. Want of de vrouw den man

¹⁾ Memorie van Toelichting Stsc. 1888—1889. Bijl. 49, n°. 3.

volgt in zijnen *status civilis* hangt geheel af van haar wil. Van machtiging van den man voor de verklaring, dat zij hare oude nationaliteit wenscht te behouden, kan dan ook geen sprake zijn,

Maar het voordeel is, dat bij eene regeling, die de vrouw in de gelegenheid stelt om Nederlandsche te worden door binnen het jaar eene verklaring af te leggen, er zeer veel kans bestaat, dat die verklaring uit onwetendheid of onachtzaamheid niet zal worden afgelegd. Want al kan eene vrouw er aan hechten om hare nationaliteit te behouden, daaruit volgt nog niet, dat zij die daar niet zoo op staan, nu ook dolgraag Nederlanders willen worden.

Het gevolg zou wezen, dat zeer dikwijls het staatsverband van man en vrouw zou verschillen, zonder dat dit bepaald berustte op den wensch der echtgenooten zelve.

Bij de door ons voorgestelde regeling behoeft daarvoor geen vrees te bestaan. Evenmin voor het omgekeerde. De vrouw toch, die er zoo bijzonder op gesteld is, hare nationaliteit te behouden, het Nederlanderschap *niet* te verkrijgen, zal wel niet verzuimen van haar recht gebruik te maken om het Nederlanderschap te weigeren.

Waar de wetgever alles moet in het werk stellen om te maken dat man en vrouw zooveel mogelijk dezelfde nationaliteit bezitten, verdient de laatste regeling, waarbij een vermoeden gesteld wordt, dat de vrouw den staat van den man wil volgen, zeker de voorkeur.

Men zal echter, gelijk hier boven is geschiedt, dat vermoeden alleen met grond kunnen aanvaarden, als de vrouw *woont* bij haren man ¹⁾.

Ten slotte zou een gevolg van de regeling van het ontwerp kunnen zijn, dat de vrouw geheel zonder natio-

¹⁾ Zie Cod. Civ. ital. art. 10, al. 4.

naliteit bleef, wanneer zij nl. naar de wet van haar land tegelijk met haren man het staatsverband heeft verloren, maar, het Nederlanderschap niet verkiezende te aanvaarden, de verklaring niet aflegt. Onze regeling voorkomt zoodanige *heimathlosigkeit*, doordat wij van haar, die het Nederlanderschap wil weigeren, het bewijs vorderen, dat zij het staatsverband, dat haar vóór de naturalisatie eigen was, niet heeft verloren.

Wij gelooven niet, dat hierdoor aan de persoonlijke vrijheid der vrouw te kort gedaan wordt. Er bestaat geenerlei grond den wensch om het oude staatsverband te behouden, te eerbiedigen, wanneer dat staatsverband zelf reeds is verloren gegaan.

In enkele wetgevingen vindt men het voorschrift, dat de getrouwde vrouw niet kan worden genaturaliseerd, afgescheiden van haren man ¹⁾. Dat voorschrift verdient naar onze meening navolging. Want zoo de vrouw niet tegen haren wil van hare nationaliteit mag worden beroofd, aan den anderen kant kan het verkrijgen van eene nieuwe nationaliteit, afgescheiden van eene naturalisatie van den man, voor haar nooit van zooveel gewicht zijn, dat men haar zou moeten toestaan alleen van staatsverband te veranderen, om zodoende de zoo wenschelijke eenheid van nationaliteit te verbreken en verwarring te brengen in hunne verhouding.

Wat de invloed van de naturalisatie van den vader op het staatsverband der kinderen aangaat, wij moeten hier onderscheid maken tusschen meerderjarige en minderjarige kinderen.

¹⁾ Bulgaarsche Wet 26 Febr. 1883, Art. 17, en Ukase 6 Maart 1864, Art. 5. (Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 454).

Meerderjarige kinderen bepalen natuurlijk zelfstandig, van welken staat zij lid wenschen te zijn.

Minderjarige kinderen moeten echter, volgens sommigen, den staat volgen van hem, in wiens macht zij zich bevinden ¹⁾.

Maar er zijn ook vele anderen, die op grond dat de nationaliteit eene persoonlijke hoedanigheid is, volhouden, dat de naturalisatie van den vader geen invloed kan uitoefenen op het staatsverband der kinderen ²⁾.

Wij vinden hier dus denzelfden strijd terug, die zoo juist ons heeft bezig gehouden.

Wat de wetgevingen aangaat, die welke aan de naturalisatie van den man *ipso jure* naturalisatie van de vrouw verbinden, hebben in den regel dergelijk gevolg voor de minderjarige kinderen toegekend aan de naturalisatie van den vader. De ukase van 6 Maart 1864 (art. 6) bepaalt echter uitdrukkelijk, dat de naturalisatie van den vader zich niet uitstrekt over de kinderen, meerderjarige of minderjarige, die vroeger geboren zijn.

De Engelsche Wet van 12 Mei 1870 (art. 10, 4° en 5°) beschouwt alleen die kinderen van eenen genaturaliseerden vader of van eene genaturaliseerde moeder-weduwe, welke gedurende hunne minderjarigheid op Britsch territoir hebben gewoond, als Engelschen.

De Cod. Civ. ital. art. 10 eischt gelijk bij de vrouw, dat de minderjarige kinderen in Italie gevestigd zijn. Bovendien geeft dat artikel hun de bevoegdheid om van het dus verkregen staatsverband weer afstand te doen binnen het jaar, nadat zij meerderjarig zijn geworden.

1) Zie FOELIX, t. a. p. pg. 94. LAURENT, t. a. p. pg. 345.

2) WEISS, t. a. p. pg. 128. COGORDAN, t. a. p. pg. 154. FIORE, t. a. p. pg. 119.

Van de wetgevingen, die aan de naturalisatie van het hoofd des gezins geenerlei invloed toekennen op het staatsverband der vrouw, geven sommigen echter aan de minderjarige (en ook wel aan de meerderjarige) kinderen de bevoegdheid om binnen het jaar na hunne meerderjarigheid, (voor meerderjarige kinderen binnen het jaar na de naturalisatie van den vader), te kiezen voor de nieuwe nationaliteit.

Zoo deed de Fransche Wet van 7 Februari 1851 ¹⁾. Art. 12 C. C. bepaalt echter tegenwoordig, dat de minderjarige kinderen den vader volgen. De Belgische Wet van 6 Augustus 1881 *sur les naturalisations*, geeft den kinderen soortgelijke bevoegdheid als de Fransche Wet van 1851 hun toekende; en art. 17 van het Burgerlijk Wetboek voor Griekenland bepaalt, dat de kinderen (en de vrouw) van den genaturaliseerde, die minderjarig zijn op het oogenblik der naturalisatie, de Grieksche nationaliteit kunnen verkrijgen door binnen het jaar na hunne meerderjarigheid het verlangen daartoe te kennen te geven, zich in Griekenland te vestigen en den burgereed af te leggen.

Ten slotte bepaalt de Luxemburgsche Constitutie van 17 October 1868 (art. 10), dat in de naturalisatie van den vader de minderjarige kinderen begrepen zijn, hoewel de wetgeving van dien staat aan die naturalisatie voor de echtgenooten geenerlei gevolg toeschrijft.

Wat betreft de Nederlandsche wetgeving, zij heeft geenerlei uitdrukkelijke bepaling op dit stuk, maar schrijvers en jurisprudentie zijn het er vrij wel over eens, dat de naturalisatie van den vader de minderjarige kinderen

¹⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 153.

niet tot Nederlanders maakt ¹⁾, al werd bij de behandeling der Wet van 1850 op eene in de afdeelingen der Tweede Kamer gedane vraag door de Regceering geantwoord, dat de minderjarige kinderen den staat van hunnen vader volgen tot aan hunne meerderjarigheid ²⁾.

Het Ontwerp-wet ter uitvoering van art. 6 al. 3 der Grondwet ging, gelijk wij zagen, eveneens uit van de meening, dat het Nederlandschap eene persoonlijke hoedanigheid is. Om dezelfde redenen als der vrouw evenwel de bevoegdheid werd gegeven te verklaren, dat zij in de naturalisatie wenschte te deelen, hield het omtrent minderjarige kinderen het volgende voorschrift in:

«Wettige of gewettigde kinderen, geboren vóór het aannemen van de naturalisatie huns vaders en minderjarig tijdens die aanneming, verwerven het Nederlandschap, mits zij binnen het jaar na het bereiken van den drie en twintigjarigen leeftijd het verlangen daartoe schriftelijk aan den Minister van Justitie kenbaar maken».

Deze regeling, die geheel overeenkomt met die, welke vroeger de Fransche Wet van 7 Februari 1851 gaf, en die tegenwoordig nog in de Belgische Wet van 6 Augustus 1881 wordt gevonden voor het geval de genaturaliseerde minderjarige kinderen heeft, is naar onze meening niet de beste.

Wij kennen den vader evenmin de bevoegdheid toe om te beschikken over de nationaliteit zijner kinderen als wij den man die bevoegdheid gaven ten aanzien van het staatsverband der vrouw.

¹⁾ Zie RAEDT v. OLDENBARNEVELDT, t. a. p. pg. 145. BUYS, de Grondwet I, pg. 46. Zie echter SANNES, diss. pg. 133 vlg.

²⁾ Zie SCHREUDER, t. a. p. pg. 416. Zie Stsc. 1888—89. Bijl. 49, n°. 2, Art. 1, al. 2 van het Ontwerp.

Gelijk wij daarom voor de vrouw de bevoegdheid hebben gevraagd om haar wil te verklaren ten opzichte van de verandering van haren staat, zoo zouden wij ook de kinderen willen laten spreken. Maar het verschil tusschen eene getrouwde vrouw en minderjarige kinderen is, dat gene een wil heeft en dien uiten kan, terwijl deze rechtens hun wil niet kunnen verklaren.

Moet nu daarom gewacht worden tot zij dat wel kunnen, tot zij handelingsbevoegd geworden zijn m. a. w., vóór eene staatverandering bij hen mogelijk is? Er zijn er, die zeggen van ja.

Daaraan zijn echter groote nadeelen verbonden. Tot aan de meerderjarigheid zullen de kinderen dan steeds eene andere nationaliteit hebben dan de vader, in wiens macht zij zijn. Deze zal door een ander persoonlijk statuut beheerscht worden dan zijne kinderen. Vele moeilijkheden kunnen en zullen meestal daaruit voortvloeien. De eenheid der familie wordt er door verstoord.

Bovendien zal zoodanige rechtstoestand zeer dikwijls, ja gewoonlijk, in strijd zijn met de werkelijkheid. Want naar alle waarschijnlijkheid wenschen de minderjarige kinderen te behooren tot den staat van hunner vader.

Wij zouden daarom het volgende willen voorstellen: Waar de wil niet wordt verklaard, neemt de wetgever vaak zijn toevlucht tot vermoedens. Men make daarvan ook hier gebruik. Gelijk wij zoo straks het vermoeden hebben gesteld, dat de vrouw den man wil volgen in zijnen staat, totdat zij zelve verklaren zou, dat zij niet in de naturalisatie deelen wilde, zoo neme men hier aan, dat de minderjarige kinderen, die op het oogenblik der naturalisatie of binnen korten tijd daarna bij hunnen vader wonen, hem willen volgen in zijn nieuwen staat.

Op grond van dat vermoeden beschouwe men hen als

Nederlanders, totdat zij zelven het tegendeel verklaren. Dat kan gebeuren, als zij meerderjarig zijn geworden ¹⁾.

Het vermoeden rust, mits men het slechts beperke tot die kinderen, die bij hun vader wonen ²⁾, op goede gronden. De kinderen van den genaturaliseerden vreemdeling, hier opgevoed en wellicht hier geboren, groeien als van zelf tot echte Nederlanders op. De invloed van hunnen afhankelijkken toestand is hier wel degelijk merkbaar.

Ook zal het in den regel voor de kinderen zelf van meer belang zijn te behooren tot den staat, waarvan hun vader lid is, dan tot een land, dat zij misschien nimmer hebben aanschouwd.

Wij gelooven dan ook niet, dat zij het dus verkregen Nederlanderschap weer zullen afleggen. Maar dat zij, zelfstandig geworden, het kunnen afleggen, neemt dunkt ons alle bezwaren tegen de voorgestelde regeling weg.

Dat de staatverandering voor de kinderen nadeelig zijn kan, bv. den duur hunner minderjarigheid kan verlengen, is eene schaduwzijde. Maar daar naar onze meening de overgrootte meerderheid met den vader zal willen meegaan, moet in dit geval de kleine minderheid, die er wat slechter op wordt, maar wijken. Een middenweg is hier niet mogelijk.

Wel moet men de bepaling, dat de minderjarige kinderen van den genaturaliseerde *ipso jure* Nederlanders worden, beperken tot hen, die bij hun vader *wonen* op het oogenblik der naturalisatie of die bv. binnen het jaar daarna, bij hem komen wonen. Wanneer de ouders dus van tafel en bed gescheiden zijn, deelen de kinderen, die bij de moeder leven, niet in de naturalisatie.

¹⁾ Vgl. Cod. Civ. italiano, art. 10.

²⁾ BLUNTSCHLI, *Revue de Droit intern.*, 1870, pg. 115.

Ten slotte zij opgemerkt, dat voor de hierbedoelde kinderen de dienstdtijd weder zou moeten worden verschoven tot aan hunne meerderjarigheid ¹⁾).

§ 3. *Opheffing van het staatsverband.*

Aangezien, gelijk wij vroeger hebben trachten aan te toonen, in een beschaafden staat niemand zonder staatsverband mag zijn, zoo ligt de regel voor de hand, dat niemand zijn staatsverband mag verliezen, die niet een ander daarvoor in de plaats gekregen heeft.

Dientengevolge is er eigenlijk maar ééne manier om zijn staatsverband te verliezen: het verkrijgen n.l. van eene andere nationaliteit.

De vraag blijft dan alleen, of aan iedere zoodanige verkrijging dat gevolg moet worden vastgeknoopt. Nu spreekt het echter wel van zelf, dat het niet genoeg is, als een andere staat den betrokken persoon als zijnen onderdaan gaat aanmerken, maar dat het ook de wil van deze wezen moet als zoodanig te worden beschouwd. Het kan immers niet in de macht van eenen vreemden staat zijn iemand van zijne nationaliteit te berooven!

Zoo spreken wij dan juister als wij zeggen, dat slechts het *aanvaarden* van een ander staatsverband grond is van expatriatie.

Heeft nu echter iemand eene andere nationaliteit weten te verwerven, dan moet de staat van oorsprong hem ook ontslaan uit het staatsverband. Dat is een eisch der vrijheid van expatriatie en eene consequentie van den regel, dat dubbel staatsverband niet voorkomen mag.

Deze overwegingen hebben ertoe geleid, dat de regel:

¹⁾ Zie diss. pg. 91.

«het staatsverband wordt verbroken door (het aannemen van) naturalisatie in een vreemd land», die het eerst geschreven werd in den Code Civil, hoe langer hoe meer is doorgedrongen in de wetgevingen ¹⁾.

Wij zelve hebben die bepaling in art. 10, 1° der Wet van 1850 (art. 9, 1° B. W.).

Art. 10, 1° W. van 1850. Het voorschrift geeft aanleiding tot enkele opmerkingen.

Vooreerst de vraag, wanneer men kan zeggen, dat er eene naturalisatie in een vreemd land is, of m. a. w. dat iemand daar in het staatsverband is opgenomen.

Is daarvoor noodig, dat hem het genot zij toegekend van alle rechten, die een lid van den staat daar kan genieten; of kan dat ook dan het geval zijn als slechts enkele dier rechten hem worden ingeruimd, maar andere hem onthouden worden? Waar ligt het kenmerk?

Wij hebben boven gezegd, dat naar onze meening dat kenmerk wel hierin gezocht zal moeten worden, of er een band met den staat gevestigd is, die ook blijft bestaan, zoo men het territoir weer verlaat, een band m. a. w. die niet slechts bestaat in eene betrekking met den bodem, maar in een band met de gemeenschap zelve.

Men zal dus hebben na te gaan of de staat zich nog aanspraken toeschrijft op den persoon, zoo hij zich niet meer op het grondgebied bevindt ²⁾.

Het is van belang zoodanig kenmerk te bezitten, omdat de eene staat onder naturalisatie wel iets anders kon verstaan dan de andere. Zoo zijn er, gelijk wij weten, landen, waar men twee (of soms nog meer) soorten van

¹⁾ Zie diss. pg. 49.

²⁾ Zie diss. pg. 20.

naturalisatie heeft. Heffen bv. de kleine naturalisatie in Italië en België, heft de Engelsche *denization* het oorspronkelijk staatsverband op?

Voor de *denization* moet het antwoord ontkennend wezen. Het geeft niet alle rechten van den geboren Engelschman ¹⁾; — dat is echter op zich zelf geen voldoende grond. Maar het vestigt bovendien slechts een tijdelijken band; eene afwezigheid gedurende zes maanden doet alle rechten ophouden, die aan de *denization* werden ontleend. Dat is beslissend ²⁾.

De kleine naturalisatie in België ³⁾ en Italië ⁴⁾ heeft daarentegen een blijvend karakter. Zij geven minder rechten dan de groote, maar het kenmerk van het staatsverband is desniettemin aanwezig. Dientengevolge bewerken zij verlies van het oorspronkelijk staatsverband ⁵⁾.

Uit het gezegde vloeit ook voort, dat eene *admission à domicile*, gelijk men die in Frankrijk en België kent, en zooals wij die ook hebben in art. 8, 1° B. W., geen expatriatie tengevolge hebben kan.

Alleen door het aannemen van de naturalisatie in een vreemd land gaat naar art. 10, 1° Wet van 1850 de staat van Nederlander verloren ⁶⁾.

Zeer terecht is door die uitdrukking duidelijk te kennen

¹⁾ Zie LAWRENCE III, pg. 206 en 207. WEISS, t. a. p. pg. 274. LAURENT, t. a. p. pg. 361. Zie ook art. 13 W. 12 Mei 1870.

²⁾ In Frankrijk heeft de «Cour de Cassation» vele beslissingen in dien zin gegeven. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 164. Ook SANNES diss. pg. 175, noot 1.

³⁾ Zie LAURENT, t. a. p. pg. 332.

⁴⁾ Zie FIORE, t. a. p. n°. 63, pg. 112.

⁵⁾ Zie echter LAURENT, t. a. p. pg. 363.

⁶⁾ Het B. W. art. 9, 1° spreekt van het *bekomen* van naturalisatie in een vreemd land.

gegeven, dat slechts *met den wil* van den betrokken persoon hem het Nederlanderschap ontvalt ¹⁾.

Ook worden daardoor, niet minder juist, zij die niet handelingsbevoegd zijn naar de Nederlandsche wet, uitgesloten van de mogelijkheid *door eigen daad* hun staatsverband te veranderen. Minderjarigen en curandi kunnen geen naturalisatie aannemen.

De getrouwde vrouw zou naar algemeene regelen daartoe de machtiging van den man behoeven. Gelijk wij boven zagen is het echter wenschelijk, dat de getrouwde vrouw zich niet afgescheiden van haren man kan laten naturaliseeren. Aan den anderen kant moet het, zoo de man eene naturalisatie in een vreemd land aanneemt, niet meer in zijne macht staan door het weigeren van machtiging zijne vrouw te belemmeren insgelijks in het nieuwe staatsverband te treden. Voor de getrouwde vrouw bepalen dus, dat zij geene naturalisatie kan aannemen, tenzij ook haar man zich in den vreemde heeft laten naturaliseeren; en dat in dat geval daarvoor geen machtiging van den man geëischt wordt.

Zoo art. 10, 1° Wet van 1850 dus zeer terecht aangeeft, dat het Nederlanderschap slechts verloren gaat, zoo iemand, die handelingsbevoegd is, door eene vrije daad treedt in een ander staatsverband, ééne bedenking rijst toch. Moet nl. wel aan iedere aangenomen naturalisatie de kracht worden toegekend om uit het Nederlandsche staatsverband te ontslaan?

Er zijn toch staten waar de nationaliteit in zeer korten

¹⁾ Dat de wil om in het vreemde staatsverband te treden uitdrukkelijk worde verklaard, is evenwel niet noodig. Het aanvaarden van eene heftrekking, waaraan *ipso jure* opneming in het staatsverband verbonden is, zal zeker genoeg zijn.

tijd kan worden verkregen, omdat geenerlei voorafgaand verblijf voor de naturalisatie wordt gevorderd¹⁾. In Zwitserland kon men vroeger het staatsverband zelfs koopen²⁾.

Van deze omstandigheid nu is gebruik gemaakt om zich op gemakkelijke wijze te onttrekken aan hinderlijke bepalingen der landswet. Twee echtgenooten bv., leden van een staat, waar het huwelijk onontbindbaar is, laten zich naturaliseeren in een land, waar het huwelijk wel ontbonden worden kan. Na door den rechter in dat land de ontbinding te hebben laten uitspreken, keeren zij weder in het vaderland terug. Dikwijls herkrijgt de vrouw de oude nationaliteit dan weer, haast onmiddellijk na de naturalisatie, door een tweede huwelijk.

Zoo kan men zich ook van zijn staatsverband ontdoen alleen om, in het vaderland teruggekeerd, zich aan de plichten van het staatsverband (dienstplicht) te kunnen onttrekken.

Eene dergelijke naturalisatie *in fraudem legis*, gelijk men zegt, kwam in Frankrijk vele malen voor³⁾, toen daar nog geen echtscheiding bestond en de Zwitsersche wetgeving nog geen voorafgaand verblijf voor de naturalisatie vorderde. Dit heeft de Fransche jurisprudentie er toe gebracht «in naam van algemeene billijkheidsbeginselen» te beslissen, dat «la naturalisation poursuivie exclusivement en vue de faire fraude à la loi française ne saurait être invoquée à l'encontre des intérêts d'ordre public et d'ordre privé que cette même loi a pour but de protéger»⁴⁾.

¹⁾ Tegenwoordig is dat zoo bv. in Duitschland en Italië. Vroeger ook in Zwitserland; tot de Wet van 3 Juli 1876, die *domicilie gedurende twee jaar* eischt.

²⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 215.

³⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 171. WEISS, t. a. p. pg. 181.

⁴⁾ Jugement du Tribunal civil de la Seine, 31 Jan. 1877, te vinden bij COGORDAN, t. a. p. pg. 415.

Overigens beschouwde men de naturalisatie *in fraudem legis* niet als nietig en van geenerlei gevolg; men ontzegde haar alleen kracht voor zoover zij gebruikt werd om publieke of private rechten van anderen te benadeelen.

Men zou niet zonder grond kunnen twijfelen, of het echter wel aangaat zoodanige splitsing in de werking der naturalisatie te gaan maken. Of is het niet ongerijmd een Franschman, die in Zwitserland genaturaliseerd is, in alle opzichten als Zwitser te behandelen, maar daarentegen als Franschman in zijne hoedanigheid van echtgenoot?

Inderdaad, men moet aan de naturalisatie de kracht toeschrijven om het staatsverband op te heffen, of men moet haar die kracht ontzeggen. Maar een tusschenweg is hier niet mogelijk, omdat eene deeling van het staatsverband niet mogelijk is.

Zoo daarom de Fransche jurisprudentie niet op den door haar ingeslagen weg kan worden gevolgd ¹⁾, het is stellig van belang middelen te beramen ten einde dergelijke naturalisatie «lediglich auf dem Papiere», gelijk VON BAR zegt, te voorkomen. Want zoolang er staten zijn, die geenerlei voorafgaand verblijf vorderen voor de opneming in het staatsverband, zullen er ook menschen wezen, die daarvan zullen trachten te profiteeren ten nadeele van den staat en van anderen.

Het voor de hand liggend middel is dan zeker wel, de leemte der vreemde wet aan te vullen door zelf een termijn te stellen, gedurende welken zij in den vreemde verbleven zullen moeten hebben. Aan de naturalisatie van hem, die binnen den gestelden termijn terugkeert, ontzegge men dan alle kracht.

¹⁾ WEISS, t. a. p. pg. 186 keurt de Fransche jurisprudentie af. Zie ook VON BAR, t. a. p. pg. 225.

Het is het middel, dat is toegepast in de zoogenaamde Bancroftverdragen ¹⁾, waarover wij vroeger spraken en hetwelk COGORDAN ²⁾ voorstelt, ook in de nationale wetten toe te passen.

Mala fide naturalisatie zal zoodoende niet licht voorkomen. Het is toch niet waarschijnlijk, gelijk COGORDAN opmerkt, dat men zich zoodanige ballingschap zal getroosten alleen om aan eenige wetsbepaling te ontsnappen.

Ter voorkoming van conflicten is het echter wenschelijk, dat men dan van andere staten bij wege van tractaat trachte te verkrijgen, dat zij eene hunnerzijds verleende naturalisatie in geval van terugkeer naar het vaderland binnen den gestelden termijn, als ongedaan beschouwen ³⁾.

Als men de uitdrukking *aannemen van naturalisatie* in art. 10, 1° Wet van 1850 zoo ruim mogelijk opvat, daar- onder dus begrijpt niet alleen de opneming in het staatsverband door eene formeele daad der landsoverheid, maar alle gevallen, waarin iemand, die niet door geboorte tot den staat behoort, het staatsverband voor zich verkrijgt, dan nog kan men daaronder niet alle manieren brengen, waarop een ander staatsverband aanvaard wordt.

¹⁾ Art. 1 van het verdrag, dat 22 Februari 1868 tot stand kwam tusschen den Noord-Duitschen Bond en de Ver. Staten luidt aldus: „Angehörige des N. D. Bundes, welche naturalisirte Staatsangehörige der Vereinigten Staaten von Amerika geworden *und fünf Jahre lang ununterbrochen in den Vereinigten Staaten zugebracht haben*, sollen von dem N. D. Bunde als Amerikanische Angehörige erachtet und als solche behandelt werden.” — Dergelijke bepaling volgt dan voor in den N. D. Bond genaturaliseerde Amerikanen.

²⁾ Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 177. Zie ook VON BAR, t. a. p. pg. 326.

³⁾ De Constitutie van Columbia van 8 Mei 1863 heeft het volgende voorschrift: het staatsverband gaat verloren door het bekomen van eene naturalisatie *en een domicilie* in een vreemd land.

Zoo kan het zijn, dat iemand bezit eene nationaliteit *jure originis* en eene nationaliteit *jure soli*, gelijk bv. het geval is met iemand, die in Engeland geboren wordt uit Nederlandsche ouders. De Engelsche wet geeft zoo iemand de bevoegdheid na meerderjarigheid het Engelsche staatsverband af te leggen. Als die persoon daartoe nu echter niet overgaat, als hij dus het zegel van zijnen wil hecht aan de bepaling van het Engelsche recht, die hem tot Engelschman stempelt, dan hebben we ongetwijfeld te doen met eene aanvaarding van een ander staatsverband, die geen naturalisatie is.

Aangezien hier nu dezelfde reden bestaat als bij de naturalisatie om uit het Nederlandsche staatsverband te ontslaan, daar het toch niet de vraag is, *hoe* men een nieuw staatsverband verkrijgt, maar of men een ander verkrijgen *wil*, zoo hebben wij er boven reeds op gewezen, dat het wenschelijk zoude zijn voor dergelijke gevallen de bevoegdheid te geven om afstand te doen van het Nederlandschap binnen het jaar, nadat men meerderjarig is geworden ¹⁾.

Eene bepaling, zoodanige bevoegdheid toekennende aan hem, die bewijzen kan, dat hij door een anderen staat als onderdaan wordt aangemerkt, moet dus aan het voorschrift van art. 10, 1°. Wet van 1850 worden toegevoegd.

De meeste wetgevingen kennen naast het aanvaarden van een ander staatsverband nog andere gronden van expatriatie.

Men kan deze onderscheiden in:

1° die, waarbij het staatsverband verloren gaat *met den wil* van den betrokken persoon.

¹⁾ Zie diss. pg. 90.

2° die, waarbij het verloren gaat *tegen zijn wil*.

Tot de eerste categorie behooren: het ontslag uit het staatsverband op verzoek (*Entlassung auf Antrag*) van de Duitsche ¹⁾ en Hongaarsche Wet ²⁾; de afstand van het staatsverband naar Italiaansch recht ³⁾; verlies van staatsverband als gevolg van emigratie of buitenlands verblijf *sine animo revertendi* ⁴⁾.

Ook behoort hiertoe opheffing van het staatsverband ten gevolge van afwezigheid gedurende zeker aantal jaren ⁵⁾; van aanvaarding van openbare betrekkingen door eene vreemde regeering opgedragen of treden in vreemden krijgsdienst, zonder toestemming der landsoverheid ⁶⁾; van het aannemen van decoraties, pensioenen etc. zonder die toestemming ⁷⁾.

Tegen den wil van den betrokken persoon gaat het staatsverband verloren, wanneer expatriatie verbonden wordt aan de veroordeeling tot zekere straffen bv. verbanning ⁸⁾, of als straf is bedreigd tegen zekere handelingen ⁹⁾.

Hiertoe moet ook nog worden gebracht de vervallenverklaring van het staatsverband, die naar de Duitsche

¹⁾ Wet van 1 Juni 1870, Art. 13.

²⁾ Art. 21 W. 20—24 December 1879.

³⁾ Cod. Civ. italiano, Art. 11, 1°.

⁴⁾ Oostenrijksch B. W. Art. 32; C. C. belge, Art. 17, 3°; B. W. Art. 9, 3°; W. v. 1850, Art. 10, 3°.

⁵⁾ Duitsche Wet v. 1 Juni 1870, Art. 21.

⁶⁾ C. C. Art. 17, 3° en 4°; B. W. Art. 9, 2°; Wet v. 1850, Art. 10, 2°.

⁷⁾ Constitutie van Columbia van 8 Mei 1863, Art. 88. Zie WEISS, t. a. p. pg. 271.

⁸⁾ Portugeesche B. W. Art. 22, 3°; Bulgaarsche Wet 26 Febr. 1883, Art. 27.

⁹⁾ Fransche W. 27 April 1848 verbiedt op straffe van verlies van nationaliteit om slaven te hebben, te verkrijgen of te verkoopen. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 283.

Wet van 1 Juni 1870, (art. 20 en 22) ¹⁾, naar de Hongaarsche van 20—24 December 1879 (art. 30) en naar de Turksche van 19 Januari 1869 (art. 6) in sommige gevallen door de Regeering kan worden uitgesproken.

Het spreekt van zelf, dat dergelijke voorschriften, die tengevolge hebben dat het staatsverband verloren gaat zonder dat een ander in de plaats treedt, uit een oogpunt van volkenrecht veroordeeld moeten worden. Naar het volkenrecht toch is de band met den staat nimmer geheel doorgeknipt, zoolang nog geen nieuw staatsverband het oude heeft vervangen.

Maar ook uit een oogpunt van staatsrecht moeten deze gronden van expatriatie worden afgekeurd, althans voor zoover de bedoeling is, dat het verlies van nationaliteit eene straf zal zijn. Want verlies van nationaliteit betekent, dat men de rechten verliest, die daaraan verbonden zijn, maar ook dat men ontslagen wordt van de plichten, die zij meebrengt. Waar men nu ook van de plichten van het staatsverband ontslagen wordt, kan expatriatie als straf niet meer dienen. Die plichten toch zijn zoo zwaar en de rechten, die iedere staat aan vreemdelingen toekent, zoo groot, dat men de rechten gaarne missen wil om aan de plichten te ontkomen. Of hebben wij boven geen gelegenheid gehad om op te merken hoe de *heimathlosigkeit* als een voorrecht wordt op prijs gesteld! hoe het denkbeeld om vreemdeling te zijn op deze aarde voor velen al zeer weinig verschikkelijks heeft!

Ook art. 10 Wet van 1850 (art. 9 B. W.) kent nog

¹⁾ Naar Art. 1 der Wet van 4 Mei 1874, kan de Regeering bovendien van het Duitsche staatsverband vervallen verklaren den Duitscher, die in strijd met de wet kerkelijke bedieningen uitoefent op het grondgebied van het keizerrijk. Zie *Annuaire de législation étrangère* 1875, p. 217.

andere gronden van expatriatie dan het aannemen van naturalisatie in een vreemd land.

Art. 10, 2° W. van 1850 luidt: De staat van Nederlander gaat verloren door buiten onze toestemming zich in vreemde krijgsmacht te begeven, of openbare bedieningen aan te nemen, welke door eene vreemde regeering zijn opgedragen.

Het voorschrift gaat natuurlijk uit van het denkbeeld, dat het treden in den vreemden krijgsmacht verplichtingen mee kan brengen, die met de verplichtingen van het Nederlandsche staatsverband niet overeen te brengen zijn. Men heeft daarom gemeend, dit alleen te mogen toestaan, als de Regeering zich van te voren overtuigd heeft, dat deze onderstelling in het concrete geval niet opgaat.

Den Nederlander nu, die zonder verlof te vragen in vreemden krijgsmacht treedt, en dus verplichtingen op zich neemt, die wellicht niet te rijmen zijn met die, welke hij heeft jegens den Nederlandschen Staat, daarvoor te straffen door hem uit het Nederlandsche staatsverband te ontslaan, m. a. w. van de plichten jegens den Nederlandschen staat te bevrijden, is zeker al eene zeer zonderlinge manier van handelen. Toch is dit de eigenlijke bedoeling van het voorschrift, dat door den trechter van het B. W. uit den Code Napoléon in de Wet van 1850 is gekomen. Napoleon kende natuurlijk geen zwaarder misdrijf dan het treden in vreemden krijgsmacht en geen zwaardere straf dan het verlies der Fransche nationaliteit. Wil men straffen, zou het dan niet vrij wat logischer zijn, op de wijze der Russische wetgeving, het staatsverband te laten bestaan en ook de plichten daaraan verbonden, maar de rechten ervan te ontfeggen? ¹⁾

¹⁾ Russische Strafwb. Art. 225. Zie COGORDAN, t. a. p. pg. 147 en 269, VON BAR, t. a. p. pg. 190.

Ligt evenwel in het treden in vreemden krijgsdienst niet de wil opgesloten om het Nederlandschap af te leggen, zoo zal men vragen ¹⁾).

Wij antwoorden, dat de wil om het Nederlandschap vaarwel te zeggen, hier niet in elk geval aanwezig is; dat bovendien de wil om het staatsverband te verbreken alleen nooit voldoende is om daaraan een eind te maken; dat altijd ook een ander staatsverband moet zijn verkregen.

Als dus het treden in den krijgsdienst van een vreemden staat daar van zelf staatsverband vestigt, moet de staat van Nederlander zeker verloren gaan; maar waar dit niet het geval is mag daaraan dat gevolg niet worden verbonden.

Getoetst aan de beginselen, welke eene regeling van het staatsverband moeten beheerschen, verdient het hier besproken voorschrift van art. 10, 2° der Wet van 1850 dus onvoorwaardelijk te worden afgekeurd.

Desniettemin zien wij ons genoodzaakt te pleiten voor zijn behoud, omdat de neutraliteit van den staat in gevaar zoude kunnen komen, zoo Nederlanders volle vrijheid hadden om te gaan dienen bij iedere vreemde oorlogvoerende mogendheid.

Dergelijke bepaling als art. 10, 2° inhoudt vinden wij ook in Code Civil art. 17, 4°, in Cod. Civ. italiano art. 11, 3°, in het Grieksche B. W. art. 23, 2°, in de Bulgaarsche Wet van 21 Februari 1883, art. 23.

Volgens de Turksche Wet van 19 Januari 1869, Art. 6 en de Hongaarsche Wet van 20—24 December 1879 kan hij, die in vreemden krijgsdienst treedt zonder toestemming der Regeering van zijne nationaliteit vervallen verklaard worden.

¹⁾ VOORDUYN, t. a. p. II, pg. 43.

Daarentegen heeft de Belgische Wet van 21 Juni 1865 en de Luxemburgsche Wet van 28 Januari 1878 add. art. 3 de bepaling afgeschaft, waarbij expatriatie verbonden werd aan vreemden krijgsdienst zonder de vereischte toestemming.

Zoo naar onze meening aan het treden in vreemden krijgsdienst zonder toestemming des Konings verlies van nationaliteit verbonden moet blijven, wij zien geen reden om ook de bepaling te behouden, naar welke expatriatie een gevolg is van het aannemen van eene openbare bediening, welke door eene vreemde regeering is opgedragen. Zoo de betrekking plichten oplegt, welke met die van eenen Nederlander niet te vereenigen zijn, is logisch, dat de Nederlander de betrekking niet aanvaardt, maar niet dat hij, als hij haar aanneemt, van de plichten jegens den Nederlandschen Staat ontslagen wordt.

De wil om van het Nederlanderschap afstand te doen ligt in die aanvaarding bovendien volstrekt niet altijd opgesloten. Alleen als daaraan *ipso jure* de verkrijging der vreemde nationaliteit is verbonden, ga dus het Nederlanderschap verloren. Waarom moet ook, zoo de staat, die de betrekking vergeeft, meent dat een vreemdeling ze kan waarnemen, Nederland in de aanvaarding daarvan als het ware eene stilzwijgende naturalisatie zien?

Het voorschrift waarvan hier sprake is, vindt men in dezelfde vreemde wetgevingen, die ook aan het treden in vreemden krijgsdienst zonder de vereischte toestemming verlies van nationaliteit verbinden. Bovendien nog in de Spaansche Constitutie van 30 Juni 1876 art. 1.

Naar de Deutsche Wet van 1 Juni 1870 art. 22 en C. C. art. 17, 3° kan in het onderhavige geval de Regeering den betrokken persoon van de nationaliteit vervallen verklaren,

zoo hij niet voldoet aan den eisch om binnen een gestelden termijn het ambt neer te leggen.

Dezelfde wetten als bovengenoemd zijn ¹⁾, hebben in België en Luxemburg dergelijke bepaling als van art. 10, 2° Wet van 1850 omtrent de aanvaarding van openbare bedieningen, afgeschaft.

En wat te zeggen van **art. 10, 3° Wet van 1850** (cf. art. 9, 3° B. W.): De staat van Nederlander wordt verloren door een vijfjarig verblijf in een vreemd land, met het kennelijk oogmerk om *niet* terug te keeren.

Het oogmerk om terug te keeren wordt geacht te bestaan bij buitenlandsch verblijf, in verband met inlandsche handelsinrigtingen.

Met meer grond dan in de gevallen van art. 10, 2° kan hier de wil worden aangenomen om zich van het Nederlanderschap te ontdoen en uit een oogpunt van staatsrecht kan tegen dit voorschrift niet heel veel worden ingebracht, of het moest zijn, dat het zoo moeielijk te bewijzen is, dat iemand het oogmerk heeft om niet terug te keeren.

Uit volkenrechtelijk oogpunt echter is het eene overdreven toepassing van het beginsel van vrije expatriatie. Want zulk eene bevoegdheid om het staatsverband af te leggen als hier gegeven wordt, heeft geen reden van bestaan, zoolang nog geen nieuw staatsverband verkregen is. Zonder die voorwaarde wordt het een middel om zich los te maken van alle staatsverband, om een toestand in het leven te roepen, die anomaal is en aanleiding geeft tot groote misbruiken! Een middel om zich te onttrekken

¹⁾ Zie diss. pg. 161.

aan de plichten, rustende op een ieder, die profiteert van de voordeelen, welke het statenbestaan aanbiedt.

Men vindt evenwel dergelijke bepaling ook in den Code Civil belge art. 17, 2°, in het Oostenrijksche B. W. art. 32 ¹⁾, en in de wetgevingen der drie Scandinavische Staten. Het verschil is echter, dat onze wet eischt buitenlandsch verblijf *cum animo non revertendi*, terwijl de genoemde wetgevingen spreken van buitenlandsch verblijf *sine animo revertendi*. Maar de hoofdzaak blijft hetzelfde.

Men zoekt de bepaling echter te vergeefs in het Italiaansche Wetboek. Evenmin is zij te vinden in de wetgevingen van Duitschland, Engeland, Zwitserland, Portugal, Spanje, Turkije, Griekenland, etc., etc. Ook komt zij niet meer voor in den herziene C. C.

Naast de gronden van expatriatie, die wij vinden in de Wet van 1850, kent het B. W. er nog een. Art. 11 van dat wetboek toch bepaalt: eene Nederlandsche vrouw, met eenen vreemdeling in het huwelijk tredende, volgt den staat van haren man.

Het zal zeker noodig zijn in eene nieuwe wet op het Nederlanderschap dergelijke bepaling op te nemen, waaruit blijkt dat de Nederlandsche vrouw den staat van Nederlander verliest door in het huwelijk te *treden* met eenen vreemdeling. Daarvoor bestaan dezelfde redenen, die boven zijn bijgebracht voor de bepaling, dat eene vreemde vrouw door haar huwelijk met eenen Nederlander het Nederlanderschap verkrijgt.

¹⁾ Art. 32 Oost. B. W. zegt, dat het staatsverband verloren gaat door *emigratie*. De «lettres patentes» van 24 Maart 1832 bepalen, dat daaronder verstaan wordt het verlaten van den staat om zich te vestigen in een vreemd land *zonder het oogmerk om terug te keeren*.

Hier moet echter nog worden opgemerkt, dat het kan gebeuren, dat de Nederlandsche vrouw, die met een vreemdeling in het huwelijk treedt, evenwel niet de nationaliteit van haren man verkrijgt, — wat natuurlijk van de vreemde wet afhangt. Daarom beperken de Portugeesche en Italiaansche wetten het voorschrift, dat de vrouw door huwelijk met een vreemdeling het staatsverband verliest tot het geval, dat zij de nationaliteit van den man verkrijgt ¹⁾.

Dat zouden wij ook moeten doen.

Overigens valt hieromtrent alleen nog aan te stippen, dat de hierbedoelde regel gevonden wordt in nagenoeg alle wetgevingen.

De vraag rijst natuurlijk, welke de gevolgen zijn der expatriatie van het hoofd des gezins ten opzichte van vrouw en kinderen.

Het is nu gemakkelijk te begrijpen, dat wanneer de eenige grond van expatriatie bestaat in aanvaarding van eene nieuwe nationaliteit, alles wat boven is gezegd omtrent de gevolgen der naturalisatie van den man voor de vrouw en de kinderen, ook hier toepasselijk is.

In overeenstemming met de boven voor dat geval voorgestelde regeling bepale dus de wet, dat de vrouw, die bij haren man woont, in geval van expatriatie van den man eveneens het Nederlanderschap verliest, tenzij zij voor eene door de wet aan te wijzen autoriteit (consul bv.), binnen het jaar nadat de nieuwe nationaliteit door den man aanvaard is, eene verklaring aflegt, dat zij Nederlandsche wenschte te blijven. En omtrent de minderjarige kinderen schrijve zij voor, dat zij, die bij hunnen vader wonen of hem binnen het jaar na de aanvaarding der

¹⁾ Zie diss. pg. 31.

nieuwe nationaliteit volgen naar het vreemde land, het Nederlanderschap verliezen, maar binnen het jaar nadat zij meerderjarig zijn geworden (naar de vreemde en de Nederlandsche wet) zich door vestiging in het rijk of de koloniën, weder onder de Nederlanders kunnen doen opnemen.

Wat de wetgevingen op dit stuk betreft, zij geven met betrekking tot de expatriatie alle regelingen overeenkomende met die, welke boven zijn vermeld voor het geval van naturalisatie van het hoofd des gezins. Voor Frankrijk moet echter worden opgemerkt, dat, terwijl de naturalisatie zich daar ook uitstrekt over de minderjarige kinderen (art. 12 C. C.), de expatriatie voor vrouw noch kinderen gevolgen heeft.

§ 4. *Herstel van het staatsverband.*

Vele wetgevingen hebben bijzondere regels gesteld voor het *herkrijgen* der nationaliteit door hen, die haar indertijd hebben verloren. De bedoeling daarvan is hun de gelegenheid te openen op gemakkelijker wijze dan door eene gewone naturalisatie zich weder onder de leden van den staat te doen opnemen.

Men vindt zoodanige bijzondere regeling in den Code Civil, en in de wetgevingen van Portugal, Duitschland, Oostenrijk, Hongarije, Italië, Griekenland en Bulgarije. Ons B. W. art. 10 en 11 al. 2, geeft een voorbeeld er van.

Wij gelooven niet, dat zulk eene regeling wenschelijk is.

Zoo er iets voor te zeggen valt, wanneer eene wetgeving allerlei gronden van expatriatie kent, waarbij de wil om uit het staatsverband te treden tamelijk twijfelachtig is, zij heeft naar onze meening geen reden van bestaan,

wanneer de nationaliteit slechts verloren gaat door het willens en wetens aanvaarden eener andere. Het is ook in het algemeen niet wenschelijk, dat verandering van staatsverband zoo heel gemakkelijk geschieden kan. Er wordt dan zeer licht misbruik van gemaakt. Vooral wanneer de wet bepaalt, dat vrouw of kinderen of beide deelen in de naturalisatie van den man, zou eene snelle verandering van nationaliteit het middel kunnen worden om hunnen rechtstoestand te verslechteren.

Men onderwerpe dus hem, die het staatsverband verbroken heeft, aan dezelfde regels om het weer te vestigen, als iemand, die nimmer lid was van den staat.

Slechts ééne uitzondering zouden wij willen maken, n.l. voor de vrouw, die door huwelijk met een vreemdeling het Nederlandschap verloor. Na ontbinding van het huwelijk geve men haar de bevoegdheid om te verklaren, dat zij weder onder de Nederlanders wil worden opgenomen. Voorwaarde daarvoor zij echter vestiging binnen het rijk of zijne koloniën.

Die bepaling schijnt rationeel, omdat na de ontbinding des huwelijks de vrouw alle reden hebben kan het Nederlandschap terug te verlangen. Dat zal bv. zeker het geval zijn, als zij het vaderland nimmer heeft verlaten. Afkeuring verdient het echter om, gelijk het B. W. in art. 11, al. 2 doet, de hier gevestigde vrouw eenvoudig weer als Nederlandsche te gaan beschouwen, zonder te vragen, of dat ook haar wensch is. Zij moet, zoo zij het verlangt, het door huwelijk verkregen staatsverband kunnen behouden.

Bovendien zal dubbel staatsverband wel altijd het gevolg zijn dier bepaling, omdat geen wetgeving, naar wij weten, aan de ontbinding des huwelijks *ipso jure* verlies der nationaliteit verbindt.

HOOFDSTUK III.

**Het door de Staatscommissie tot herziening
van het Burgerlijk Wetboek
voorgedragen „Ontwerp eener wet ter uitvoering
van art. 7 der Grondwet” (van 1848).**

Gelijk wij weten heeft de Staatscommissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek den 15 Juli 1882 aan den Koning een Ontwerp-wet op het Nederlandschap voorgedragen, ter vervanging van de tegenwoordige tweeledige regeling in het B. W. en de Wet van 1850 ¹⁾.

Wij zullen over dit ontwerp niet lang behoeven uit te wijden. De Staatscommissie heeft voor haar ontwerp de Wet van 1850 tot grondslag genomen; zij heeft de bepalingen van die wet gevolgd en met enkele bepalingen van het B. W. aangevuld. Dientengevolge bestaan tegen de regeling der Staatscommissie bijna alle grieven door ons hierboven tegen de Wet van 1850 ingebracht; de voornaamste en gewichtigste dier grieven althans is daarin niet weggenomen; deze nl. dat bij de regeling van het Nederlandschap met de vreemde wetgevingen op het stuk der nationaliteit en met tegenwoordig door de

¹⁾ Het Ontwerp is naderhand nog eenigszins gewijzigd. Zie Stsc. 1888—1889. Bijl. 49, n°. 6 en 11. Zie de Bijlage, pg. 179.

wetenschap algemeen erkende beginselen geenerlei rekening is gehouden. Vandaar dat, zoo het ontwerp der Staatscommissie immer wet mocht worden, de botsingen met andere wetgevingen niet minder zeldzaam zouden wezen dan onder de werking der Wet van 28 Juli 1850 en van het B. W. Tot tallooze gevallen van meervoudig staatsverband en van gemis van nationaliteit zou ook de nieuwe regeling weer aanleiding geven.

Om dit ongunstig oordeel te staven, zullen wij achtereenvolgens eenige oogenblikken stilstaan bij de regeling, welke het Ontwerp geeft op het stuk van het *ontstaan*, de *opheffing* en het *herstel* van het Nederlandschap. Wij zullen daarin tevens eene gelegenheid vinden om in het kort te herhalen, wat in het vorige hoofdstuk breedvoerig is betoogd.

Ontstaan van het Nederlandschap.

Art. 1 van het Ontwerp bepaalt, hoe men Nederlander wordt. Het is eene samenvatting van de art. 1 en 2 der Wet van 1850 en handelt dus zoowel over wettige als over natuurlijke kinderen. Bovendien is in n°. 5 de bepaling opgenomen, dat de vreemde vrouw, die met een Nederlander trouwt, het Nederlandschap verkrijgt.

A. Nederlandschap door geboorte.

Art. 1, 1°, 2°, 3°, 6°.

Wettige Kinderen.

Art. 1, 1° bepaalt dat Nederlanders zijn: wettige kinderen, geboren uit ouders beide of een van beide ingezetenen.

Het Ontwerp handhaaft hier dus de bepaling van art. 1, 1° der Wet van 1850. Alleen wordt uitdrukkelijk bepaald, dat het genoeg is zoo slechts één der ouders ingezetene is.

Het Ontwerp aanvaardt hier alzoo het door de Wet van 1850 gehuldigde territoriale beginsel en breidt, (naar onze meening althans) de toepassing daarvan nog uit.

Het behoeft zeker wel niet te worden herhaald, hoe weinig wij met dat beginsel op hebben. Wij noemden de toepassing ervan onlogisch, omdat naar onze meening logisch alleen de afstamming het staatsverband bepalen kan. Met het oog op de Wet van 1850 kwam daar nog bij het verwijt van inconsequentie, omdat art. 1, 4° dier Wet het afstammingsbeginsel toepaste. Welnu, het ontwerp is ook op dat stuk niet beter. De bepaling van art. 1, 4° Wet van 1850 is daar te vinden in art. 1, 6°.

Onlogisch en inconsequent! Ziedaar dus het brandmerk ook van deze regeling!

Maar bovendien — en dat is van het standpunt, waarvan wij deze zaak beschouwen, het ergste — moeten, gelijk wij weten, talloze gevallen van dubbel staatsverband noodzakelijk uit zoodanige regeling voortvloeien!

Natuurlijke kinderen.

Art. 1, 2° bepaalt dat Nederlanders zijn: natuurlijke door eene Nederlandsche moeder of door eenen Nederlandschen vader erkende kinderen.

Voor deze kinderen bestaat alzoo naar het ontwerp, gelijk naar de Wet van 1850, het staatsverband slechts op grond van hunne afstamming. Natuurlijke kinderen van vreemde ingezetenen zijn geen Nederlanders. Dat is volkomen juist.

Ten onrechte is er echter alleen sprake van *erkende* kinderen. «Ten aanzien van natuurlijke kinderen meende men geen band tot de ouders te moeten aannemen», zoo zegt de memorie van toelichting van het Ontwerp, «dan tengevolge van erkenning, overeenkomstig de regelen van het burgerlijk recht en derhalve de onderscheiding in de

Wet van 1850 gemaakt tusschen door den vader erkende kinderen en door den vader niet erkende kinderen eener Nederlandsche vrouw te moeten laten varen» ¹⁾).

Wij zijn het daarmee volstrekt niet eens. Naar onze meening is het onverschillig, hoe de afstamming van het natuurlijk kind aan het licht komt. De eenige vraag is, of zij aan het licht komt. En nu zal een rechterlijk onderzoek naar het moederschap bv., de afstamming zeker wel niet minder betrouwbaar vaststellen dan eene erkenning. Er bestaat hier geen enkele grond om te gaan onderscheiden.

Overigens is de bepaling in zoover verbeterd, dat nu, gelijk bij wettige kinderen, de afstamming hetzij van eenen Nederlandschen vader, hetzij van eene Nederlandsche moeder staatsverband vestigt. Art. 1, 2° is zodoende in overeenstemming gebracht met art. 1, 6°, terwijl art. 2, 2° Wet van 1850 met art. 1, 4° dier Wet niet overeenkwam ²⁾).

Maar geheel bevredigen kan die verbetering toch niet. Bij de bepaling van het staatsverband van natuurlijke kinderen moet aan de moeder een overwegende invloed worden toegekend. Dien zoeken wij hier te vergeefs!

Bovendien geeft de voorgestelde regeling weer aanleiding tot vele gevallen van dubbel staatsverband.

Wanneer het voorbeeld van art. 1, 2° van het Ontwerp navolging vond in andere wetgevingen, zou zelfs ieder natuurlijk kind, dat door beide ouders was erkend, meer dan ééne nationaliteit hebben, zoo niet de ouders lid waren van denzelfden staat.

¹⁾ De memorie van toelichting is te vinden in Stsc. 1888—1889. Bijlagen 49, n°. 7.

²⁾ Zie diss. pg. 100.

Art. 1, 3° van het Ontwerp geeft eene bepaling, die zoowel wettige als natuurlijke kinderen betreft.

Alle die in het Rijk geboren of gevonden zijn, zijn naar dat nummer Nederlanders, mits zij in het Rijk verbleven zijn tot den ouderdom bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd, of binnen het jaar, nadat zij dien ouderdom bereikt hebben, hun voornemen om in het Rijk domicilie te houden aan het gemeentebestuur van hun domicilie verklaren.

Art. 1, 3° van het Ontwerp is dus eene combinatie van art. 1, 2° en art. 2, 3° Wet van 1850. Maar het voorschrift is ruimer in velerlei opzicht. Ten eerste is de bepaling, welke art. 1, 2° Wet van 1850 gaf voor hier te lande geboren wettige kinderen van niet-ingezetenen, consequent uitgebreid tot de hier geboren natuurlijke kinderen van vreemde ouders.

Ook niet-erkende natuurlijke kinderen vallen verder onder het voorschrift. Daardoor is eene leemte der Wet van 1850 aangevuld.

Voorts is de bepaling, welke art. 2, 3° Wet van 1850 gaf voor vondelingen toepasselijk gemaakt op allen, die onder het derde nummer vallen, en is omgekeerd de bepaling van art. 1, 2° der Wet van 1850 ook geschreven voor vondelingen.

Vollediger dan de Wet van 1850 is de regeling van het Ontwerp op het stuk van hier te lande geboren kinderen, welke niet zijn wettige kinderen van ingezetenen of natuurlijke kinderen van Nederlanders, dus ongetwijfeld. Maar dat zij daarom in alle opzichten beter is, zouden wij niet durven beweren.

De bepaling, die er bij vondelingen welke geen staatsverband *jure originis* bezitten, nog door kon, dat zij n.l., wanneer zij hier verbleven zijn tot aan hunne meerder-

jarigheid, *ipso jure* Nederlanders worden, wordt in het Ontwerp uitgebreid, 1° tot niet-erkende natuurlijke kinderen, 2° tot hier te lande geboren wettige kinderen van niet-ingezetenen en natuurlijke erkende kinderen van vreemdelingen. Voor de eerste gaat het; zij bezitten geen staatsverband door afstamming. Maar voor de tweede moet het bepaald worden afgekeurd, want zij bezitten *wel* eene nationaliteit door afstamming, en krijgen door de voorgestelde bepaling daar nu nog eene bij.

En wat vondelingen en niet-erkende natuurlijke kinderen betreft, liever hadden wij gezien dat zij onmiddellijk, eenvoudig op grond daarvan dat zij hier gevonden of hier geboren zijn, tot Nederlanders waren gemaakt. Wij hebben boven uiteengezet waarom. Tegen de regeling van het Ontwerp blijft nu de grief bestaan, dat de hierbedoelde personen *heimathlos* zijn tot hunne meerderjarigheid.

Ten slotte zijn wij, gelijk men weet, ook niet bijzonder ingenomen met het recht van optie, dat aan de in art. 1, 3° bedoelde personen wordt gegeven, voor het geval dat zij hier niet tot hunne meerderjarigheid verbleven zijn.

Art. 1, 6° van het Ontwerp schrijft voor, dat Nederlanders zijn: die van de in de vorige nummers genoemden afstammen, ten ware de geboorte heeft plaats gehad op een tijdstip dat de *beide* ouders den staat van Nederlander hadden verloren.

Hier vinden wij, gelijk in art. 1, 4° en 2, 4° der Wet van 1850 de toepassing van het afstammingsbeginsel. Hoe goed ook op zich zelve, ligt daarin echter voor het Ontwerp gelijk voor de Wet van 1850 eene wonderlijke tegenstrijdigheid met art. 1, 1°. De onlogische combinatie in de wet van het territorialiteits- en het afstammingsbeginsel is dus, gelijk wij trouwens reeds opmerkten, door de

Staatscommissie uit de Wet van 1850 overgenomen. Wij vinden daarin volle vrijheid om de voorgestelde regeling stelselloos te noemen.

Van eene poging om de botsingen te voorkomen, die uit eene toepassing van het afstammingsbeginsel op buitenlandsch geboren kinderen van leden van den staat kunnen voortvloeien, is — wij zeiden haast: natuurlijk — ook geen sprake.

Men ziet het, onze bezwaren op het stuk van het staatsverband door geboorte tegen de Wet van 1850 ingebracht, zijn niet weggenomen, maar veeleer vermeerderd. Geen voorschrift is er in het Ontwerp daaromtrent voorgesteld, of het roept gevallen van *heimathlosigkeit* of dubbele nationaliteit in het leven.

B. Nederlanderschap door huwelijk.

Art. 1, 5°.

Zeer terecht heeft het Ontwerp in art. 1, 5° de bepaling opgenomen, dat de vreemde vrouw, die met een Nederlander trouwt, Nederlandsche wordt.

Volkomen klaar heeft men in die redactie ook doen uitkomen, dat niet het *gehuwd zijn*, maar het *trouwen met een Nederlander* tot Nederlandsche maakt.

C. Nederlanderschap door naturalisatie.

Art. 1, 4° en artt. 4, 5, 6, 7, 8.

De veranderingen in het Ontwerp op dit stuk voorgesteld, zijn met uitzondering van art. 8, regelende de gevolgen van de naturalisatie van het hoofd des gezins voor vrouw en kinderen, van tamelijk ondergeschikt belang. Eene noodzakelijke verbetering is bovendien achterwege gebleven.

Art. 4. De vereischten om te kunnen worden genaturaliseerd zijn: 1° de ouderdom, bij de *Nederlandsche* wet voor meerderjarigheid gevorderd;

2° *werkelijk* verblijf in het rijk of in zijne koloniën of bezittingen gedurende de vijf laatste, aan het verzoek om naturalisatie voorafgaande jaren.

Gelijk men ziet, stelt de Staatscommissie niet voor het vereischte der praktijk: ontslag uit het oorspronkelijk staatsverband, tot wettelijk vereischte te verheffen. Naar onze meening te recht.

Maar omdat zij dat niet doet, had art. 4, 1° moeten eischen: *handelingsbevoegdheid naar de vreemde wet en naar de Nederlandsche wet*. Wij behoeven dat hier niet nog eens te gaan betoogen, maar kunnen volstaan met erop te wijzen, dat de voorgestelde bepaling, gelijk die van art. 5, 1° Wet van 1850, aanleiding kan geven tot meervoudig staatsverband, zelfs dan als de staat, waartoe de vreemdeling behoort, het beginsel van vrije expatriatie huldigt.

In n°. 2 merken wij vele verbeteringen op. Er wordt niet meer gesproken van *gevestigd* verblijf, maar van *werkelijk* verblijf in het Rijk of etc. De termijn van zes jaren is verkort tot vijf jaren. En zeer terecht is gevorderd, dat het de *vijf laatste, aan het verzoek om naturalisatie voorafgaande jaren* moeten zijn.

Juist gezien was het ook de verklaring te laten vervallen, dat men voornemens was gevestigd te blijven.

In verband daarmee viel in art. 5 het vereischte weg, dat in art. 6 litt. c. Wet van 1850 genoemd werd.

Ook **art. 7** houdt eene verbetering in. Van de brieven van naturalisatie wordt niet meer gesproken en er is be-

paald, dat de staat van Nederlander door naturalisatie verkregen aanvangt, zoodra de wet, waarbij zij verleend is, van verbindende kracht is geworden.

De naturalisatie behoeft dus niet meer te worden aangenomen. Gelijk wij boven hebben opgemerkt, schijnt dit ons bij eene gewone naturalisatie, die *gevraagd* wordt, volkomen juist toe; bij eene naturalisatie, welke ter belooning van uitstekende diensten *aangeboden* wordt, is het evenwel niet gerechtvaardigd.

Art. 8 regelt de gevolgen van de naturalisatie ten aanzien van de echtgenoot en de minderjarige kinderen van den genaturaliseerde.

Het Ontwerp gaat daarbij uit van de stelling, dat het Nederlandschap eene persoonlijke hoedanigheid is. Vrouw en kinderen worden dus niet van zelf in de naturalisatie begrepen, maar hun wordt de mogelijkheid geopend om door eene verklaring Nederlanders te worden. De regeling, welke art. 8 van het Ontwerp hier geeft, is later door de Regeering overgenomen in haar Ontwerp-wet ter uitvoering van art. 6, al. 3 der G.W. Wij kunnen derhalve verwijzen naar hetgeen wij daarover hebben gezegd. Het Ontwerp heeft in art. 8 zeer zeker een groote leemte der Wet van 1850 aangevuld, en verdient daarvoor onze lof. Wie zich herinnert wat wij boven schreven zal echter begrijpen, dat de voorgestelde regeling niet geheel onze goedkeuring kan wegdragen.

Opheffing van het Nederlandschap.

Art. 10, 1°, 2°, 3° en 4°, al. 1.

De eerste drie nummers van art. 10 van het Ontwerp zijn met eenige kleine wijzigingen overgenomen uit art. 10

der Wet van 1850. Een vierde nummer is er echter aan toegevoegd, waarnaar de Nederlandsche vrouw den staat van Nederlander verliest door haar huwelijk met een vreemdeling. Het spreekt van zelf, dat wij ons over die toevoeging slechts kunnen verheugen.

Overigens was, met hetgeen wij nu van het Ontwerp afweten, niet te verwachten, dat art. 10 ingrijpende wijzigingen zou ondergaan.

Uit een oogpunt van internationaal recht moesten vervallen het laatste lid van n°. 2, en n°. 3 van art. 10 der Wet van 1850. Maar wat dacht de Staatscommissie aan internationaal recht! Wat zou zich afvragen, of hare voorschriften ook genis van staatsverband ten gevolge konden hebben!

Zij wist niet beter te doen dan art. 10, 3° al. 2 der Wet van 1850 te vervangen door de slotbepaling van art. 9 B. W.

Herstel van het Nederlanderschap.

Art. 10, 4° al. 2.

De Staatscommissie heeft gemeend de bijzondere wijze, waarop de hoedanigheid van Nederlander volgens art. 10 B. W. kan worden terugbekomen, maar welke reeds in de Wet van 1850 niet voorkwam, ook in haar Ontwerp niet te moeten opnemen. Op dit punt gelooven wij, dat zij den juisten weg koos. Alleen voor de vrouw, die door haar huwelijk vreemdeling werd, is eene bijzondere bepaling, gelijk aan art. 11 B. W., in art. 10 n°. 4 van het Ontwerp behouden. De Nederlandsche vrouw bekomt dus naar het Ontwerp na de ontbinding des huwelijks den staat van Nederlander terug, mits zij domicilie in het rijk of in zijne koloniën of bezittingen hebbe, of zoodra zij daarin domicilie vestigt.

Wij kunnen ons ook met zoodanige bijzondere bepaling voor de vrouw, welke door haar huwelijk vreemdeling werd, zeer goed vereenigen. Maar afkeuring verdient het voorschrift naar onze meening in zoover het eene vreemde vrouw soms eenvoudig op grond van haar domicilie tot Nederlandsche maakt. Naar de eigen woorden der Staatscommissie wordt het Nederlanderschap door eenen vreemdeling slechts verkregen op grond van persoonlijk verlangen of toestemming ¹⁾: waarom moet dan hier daarmee geenerlei rekening worden gehouden? Wij zien geen enkele reden, waarom op dit punt verschil zou moeten worden gemaakt tusschen eene gewone naturalisatie en eene herkrijging van het Nederlanderschap.

Men zal nu, gelooven wij, niet kunnen zeggen, dat het door ons uitgesproken ongunstig oordeel eene bloote bewering was, die allen grond miste. Bij het samenstellen eener regeling van het staatsverband moet boven alles er naar worden gestreefd om botsingen met andere wetgevingen te vermijden, zoowel negatieve in den vorm van gemis van staatsverband, als positieve in den vorm van meervoudig staatsverband; over een ontwerp, hetwelk van het bestaan van zoodanige conflicten zelfs geen begrip schijnt te hebben, kan derhalve het oordeel slechts worden samengevat in deze woorden: dat het toch nimmer tot wet verheven moge worden!

¹⁾ Memorie van toelichting.

Bijlage.

ONTWERP

EENER

Wet ter uitvoering van artikel 7 der Grondwet (van 1848), door de Staatscommissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek aan den Koning voorgedragen.

Artikel 1.

Nederlanders zijn:

1°. wettige kinderen, geboren uit ouders beide of een van beide ingezetenen;

2°. natuurlijke door eene Nederlandsche moeder of door eenen Nederlandschen vader erkende kinderen;

3°. allen die in het Rijk geboren of overeenkomstig art. 33 van het Burgerlijk Wetboek in de registers van den burgerlijken stand ingeschreven, niet onder de beide vorige nummers gerekend kunnen worden, mits zij in het Rijk verbleven zijn tot den ouderdom bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd, of binnen het jaar nadat zij dien ouderdom bereikt hebben hun voornemen om in het Rijk domicilie te houden aan het Gemeentebestuur van hun domicilie verklaren;

4°. die genaturaliseerd zijn;

5°. de vreemde vrouw, die met een Nederlander trouwt;

6°. die van de in de vorige nommers genoemden afstammen, ten ware de geboorte heeft plaats gehad op een tijdstip, dat de *beide* ouders den staat van Nederlander hadden verloren ¹⁾).

Artikel 2.

Ingezetenen zijn, die in het Rijk domicilie hebben gehad:

1°. gedurende de drie laatste jaren;

2°. gedurende één jaar na aan het gemeentebestuur van hun domicilie hun voornemen te hebben verklaard om in het Rijk domicilie te vestigen.

Nederlanders zijn ingezetenen, indien zij gedurende het laatste jaar domicilie in het Rijk hebben gehad.

Men houdt op ingezetene te zijn, zoodra men ophoudt in het Rijk domicilie te hebben.

Nederlanders, die ter zake van 's lands dienst buiten het Rijk domicilie hebben, worden voortdurend als ingezetenen beschouwd.

¹⁾ Aldus het gewijzigde artikel.

Oorspronkelijk luidde het:

Artikel 1.

Nederlanders zijn:

1°. wettige kinderen, geboren uit ouders, beide of één van beide Nederlanders of ingezetenen;

2°. allen, die in het Rijk, doch niet uit Nederlanders of ingezetenen geboren, binnen het jaar, nadat zij den ouderdom hebben bereikt, bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd, hun voornemen om in het Rijk domicilie te houden aan het Gemeentebestuur van hun domicilie verklaren;

3°. natuurlijke, door eene Nederlandsche moeder of door eenen Nederlandschen vader erkende, kinderen;

4°. vondelingen en in het Rijk geboren niet erkende natuurlijke kinderen, in het Rijk verbleven zijnde tot den ouderdom, bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd;

5°. die genaturaliseerd zijn;

6°. de vreemde vrouw, die met een Nederlander trouwt.

Artikel 3.

Zij, op wier staat van Nederlander de afscheiding der voormalige Nederlandsche provinciën, welke thans het Koninkrijk België uitmaken, van invloed heeft kunnen zijn, doch die, tijdens de bekrachtiging der traktaten van 19 April 1839 (Staatsblad n°. 26) in het Rijk of in zijne koloniën of bezittingen domicilie hadden of er zich binnen twee jaren na dit tijdstip hebben nedergezet en tot op den 18^{den} Augustus 1850 ¹⁾ domicilie hebben gehouden, of tijdens zij dat domicilie hadden zijn overleden, zijn Nederlanders of worden gerekend dien staat tot aan hun dood te hebben behouden.

Artikel 4.

De vereischten om te kunnen worden genaturaliseerd zijn:

1°. de ouderdom, bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd;

2°. werkelijk verblijf in het rijk of in zijne koloniën of bezittingen gedurende de vijf laatste, aan het verzoek om naturalisatie voorafgaande, jaren.

Artikel 5.

Bij het aan Ons in te dienen verzoekschrift om naturalisatie worden gevoegd:

a. de geboorte-akte van den verzoeker of zoodanige andere akte als, volgens het recht van het land, waartoe hij behoort, daarvoor in de plaats treedt;

b. het bewijs van het vijfjarig werkelijk verblijf.

¹⁾ In het oorspronkelijk Ontwerp stond: en *sedert* domicilie hebben gehouden.

Artikel 6.

De naturalisatie kan mede verleend worden ter belooning van uitstekende diensten aan den Staat bewezen, of om andere redenen van staatsbelang.

De artikelen 4 en 5 zijn daarbij niet van toepassing.

Artikel 7.

De staat van Nederlander door naturalisatie verkregen vangt aan zoodra de wet, waarbij zij verleend is, van verbindende kracht is geworden.

Artikel 8.

De verkregen naturalisatie werkt ten voordeele van de vrouw des genaturaliseerden, mits zij binnen het jaar na die verkrijging, en ten voordeele van de reeds geboren minderjarige wettige kinderen, mits deze binnen het jaar na het bereiken van den ouderdom, bij de Nederlandsche wet voor meerderjarigheid gevorderd, het verlangen daartoe schriftelijk aan den Minister van Justitie kenbaar maken.

Eenmaal 's jaars doet de Minister van de in dit artikel bedoelde verklaringen aankondiging in de Staats-Courant.

Artikel 9.

Vreemdelingen zijn zij, die niet volgens deze wet Nederlanders zijn, of die den staat van Nederlander hebben verloren.

Artikel 10.

De staat van Nederlander wordt verloren:

1°. door het aannemen van naturalisatie in een vreemd land;

2°. door buiten onze toestemming zich in vreemden krijgsdienst te begeven of staatsbedieningen aan te nemen, door eene vreemde regeering opgedragen;

3°. door een vijfjarig verblijf in een vreemd land, met het kennelijk doel om niet terug te keeren.

Geene inrichting van handel of nijverheid, op haar zelve beschouwd, is voldoende om dat oogmerk te doen aannemen;

4°. ten aanzien der Nederlandsche vrouw: door haar huwelijk met een vreemdeling.

Na ontbinding des huwelijks bekomt zij den staat van Nederlandsche vrouw terug, mits zij domicilie in het Rijk of in zijne koloniën of bezittingen hebbe, of zoodra zij daarin domicilie vestigt.

Artikel 11.

Bij het in werking treden van deze wet vervallen de artikelen 5 tot en met 12, uitmakende den tweeden titel van het eerste boek van het Burgerlijk Wetboek, en de wet van 28 Juli 1850 (Staatsblad n°. 44).

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

THE FIRST OF THESE IS THE
SECOND IS THE
THIRD IS THE
FOURTH IS THE
FIFTH IS THE
SIXTH IS THE
SEVENTH IS THE
EIGHTH IS THE
NINTH IS THE
TENTH IS THE

STELLINGEN.

I.

Politiek is een kunst, geen wetenschap.

II.

Ten onrechte meent AHRENS (Cours de droit naturel II, pg. 341), dat iedere staat leerplicht moet voorschrijven.

III.

Ten onrechte beschouwen velen «sociale wetgeving» als eene afzonderlijke tak van wetgeving. — Alle wetgeving is sociale wetgeving.

IV.

De uitdrukking «halfsovereine staten» is onjuist.

V.

De theorie van het politiek evenwicht heeft een politiek, geen rechtskarakter.

VI.

Eene bloccade moet geacht worden effectief te zijn, zoodra er groote mate van waarschijnlijkheid is, dat een schip, hetwelk de bloccade zou willen ontduiken, genomen worden zal.

VII.

De Regeering van eenen bondstaat is bevoegd om bij tractaat een deel van het grondgebied af te staan, indien de bondsconstitutie het haar niet uitdrukkelijk verbiedt.

VIII.

De vervanging der prijsgerechten door internationale rechtbanken is een eisch van het recht.

IX.

In de beschaafde maatschappij moet ieder tot eenig staatsverband behooren.

X.

Niemand mag lid zijn van meer dan één staat tegelijk.

XI.

Ter voorkoming van conflicten tusschen de staten is internationale regeling van het staatsverband noodzakelijk.

XII.

Ter bepaling van het staatsverband verdient het afstammingsbeginsel de voorkeur boven het territorialiteitsbeginsel. Eene volstreckte en uitsluitende toepassing van het afstammingsbeginsel verdient evenwel geen aanbeveling. (Diss. pg. 62).

XIII.

Natuurlijke kinderen, welke door beide ouders zijn erkend, moeten het staatsverband der moeder volgen.

XIV.

Ten onrechte stellen sommige wetgevingen voor de naturalisatie den eisch, dat men ontslagen zij uit het oorspronkelijk staatsverband.

XV.

De regeling van het staatsverband behoort niet in het wetboek voor burgerlijk recht.

XVI.

Het koloniaal recht is geen afzonderlijk deel van het recht, maar een onderdeel van het staatsrecht.

XVII.

Het Regeeringsreglement komt in strijd met de Grondwet, wanneer het bijzondere onderwerpen ter regeling opdraagt aan de wet.

XVIII.

Arbeid is niet de eenige bron van den maatschappelijken rijkdom. Daarom is onjuist de leer van het socialisme, dat naar billijkheid alle rijkdom aan de arbeiders toekomt.

XIX.

De daling van den rentestand, die in den laatsten tijd valt op te merken, moet worden verklaard door de mindere productiviteit der kapitalen.

XX.

Nimmer zullen de arbeiders er in kunnen slagen door onderlinge afspraken en werkstakingen hunne loonen duurzaam te verhoogen.

XXI.

Invoering of verhooging van de grondbelasting oefent geen invloed uit op de pachtwaarde van het land.

XXII.

De instelling eener staatsloterij verdient afkeuring.

XXIII.

Men kan niet in het algemeen pleiten voor afschaffing der accijnsen op grond dat de mindere man daardoor het zwaarst gedrukt wordt.

STELLINGEN,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. J. A. C. OUDEMANS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag den 11^{den} Juli 1890, des namiddags te 3½ uur,

DOOR

KAREL HENDRIK BEIJEN,

geboren te Utrecht.

STELLINGMA

DE WETENSCAPEN

WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

D. J. A. O. OUDMAN

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

DE WETENSCAPEN

ABEL HENRIK BILLEN

DE WETENSCAPEN

STELLINGEN.

I.

Naar Justinianaëisch Recht moet hij, die in het bezit is eener schuldbekentenis, desniettemin zijn vorderingsrecht van elders bewijzen, wanneer degeen, die de schuldbekentenis afgaf, beweert de daarin genoemde som niet te hebben ontvangen; tenzij er twee jaren sinds de afgifte mochten verlopen zijn.

II.

De ouderlijke macht eindigt niet door den dood van een der ouders.

III.

De betrekkingen, welke naar art. 335 B. W. bestaan tusschen een natuurlijk erkend kind en zijnen vader of zijne moeder, vinden hun grond in de afstamming, niet in de erkenning.

IV.

Om de ontbinding eener wederkeerige overeenkomst te kunnen vorderen, moet de eischer zelf eerst aan zijne verplichting hebben voldaan.

V.

De meerderjarig geworden pupil kan zijn gewezen voogd, die geen rekening en verantwoording heeft afgelegd, ook dan niet bij uitersten wil bevoordeelen, als de actie tot het doen der rekening is verjaard.

VI.

Hetgeen zonder verschuldigd te zijn betaald is, kan teruggevorderd worden, al wist hij, die betaalde, dat hij het niet schuldig was.

VII.

Art. 1205 al. 2 B. W. geeft den schuldeischer geen pandrecht, maar slechts een recht van terughouding.

VIII.

Eene onterving van hen, die door de wet tot de erfenis geroepen worden, zonder aanwijzing van iemand, die in hunne plaats zal erven, is geen geldige uiterste wilsbeschikking.

IX.

Onder «schade veroorzaakt door lekkage» in art. 643 W. v. K. is alleen te begrijpen «schade ten gevolge van vermindering door lekkage.»

X.

«Opbrenging» en «aanhouding» in art. 663 W. v. K. zijn geen synoniemen.

XI.

Onder «reparatiekosten» in art. 717 W. v. K. vallen ook de kosten van het boven water brengen van een gezonken schip.

XII.

Art. 252 W. v. K. moet zoo worden opgevat, dat de tweede verzekering alleen nietig is, *voor zooverre* zij voor denzelfden tijd is gesloten.

XIII.

De beëdiging der deskundigen van art. 275 W. v. K. kan niet meer gevorderd worden *na* de taxatie.

XIV.

Na ontslag van den curator herkrijgt de failliet, wiens boedel insolvent verklaard is, beheer en beschikking over zijne goederen.

XV.

Wanneer een failliet over eenig stuk uit zijn boedel beschikt, kan slechts de curator de nietigheid dier handeling invoeren.

XVI.

Ingeval eene zaak, waarin alreede in het buitenland een vonnis is gewezen, nog eens voor den Nederlandschen rechter wordt gebracht, om door hem opnieuw te worden behandeld en afgedaan, zal deze nimmer kunnen volstaan met het door den vreemden rechter gewezen vonnis uitvoerbaar te verklaren, maar steeds eene eigen beslissing moeten geven.

XVII.

De verweerder in een geding kan ook op den dag, waarop hij verschijnen moet, nog eenen procureur stellen, mits dit geschiede vóór de audiëntie.

XVIII.

De beslissing der twistgedingen, bedoeld in art. 154 G. W., moet door de wet niet aan den gewonen rechter worden opgedragen, maar aan een afzonderlijk collegie met administratieve rechtspraak belast.

XIX.

Ten onrechte wordt beweerd, dat met het recht des Konings om de Staten-Generaal te ontbinden, het beginsel der volkssouvereiniteit in onze G. W. is opgenomen.

XX.

Het aanbrengen van verfraaiingen kan onteigening wettigen.

XXI.

Wanneer iemand, die krachtens art. 304 Sr. is veroordeeld geworden, zich daarna schuldig maakt aan een der misdrijven genoemd in de artt. 301—303 Sr. kan de tegen dat misdrijf bepaalde straf overeenkomstig art. 422 Sr. met een derde worden verhoogd.

XXII.

Bij samenloop van meerdere misdrijven, tegen alle welke alternatief straf is bedreigd, beslist de door den rechter in concreto gedane keuze over de vraag, of de bedreigde straffen gelijksoortig of ongelijksoortig zijn.

XXIII.

Voor het begrip «gemeen gevaar voor goederen» in art. 158 al. 1 Sr. is geen vereischte, dat er gevaar ontstaan is voor de bezittingen van meerdere personen.

XXIV.

Ten opzichte van de uitsluiting en vermindering der strafbaarheid moesten doofstommen gelijk gesteld zijn met kinderen tusschen de tien en zestien jaar.

XXV.

De rechtsgrond van de strafbaarheid der poging is niet gelcgen in het strafwaardige van den misdadigen wil, maar in het gevaar, dat voor het object van de strafbare handeling is ontstaan.

XXVI.

De woorden «terstond daarna» in art. 40 Sv. zien ook op het laatste lid van dat artikel.

XXVII.

Art. 45 Sv. is alleen van toepassing in het geval van ontdekking op heeterdaad van eenig strafbaar feit, waartegen als maximum eene gevangenisstraf van vier jaren of meer is bedreigd.

